

Miasto Bartoszyce

**Program ochrony środowiska
dla Miasta Bartoszyce
na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019**

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	4
1.1. Podstawa opracowania programu	4
1.2. Cel i zakres programu	4
1.3. Metoda opracowania programu	5
2. Ogólna charakterystyka gminy miejskiej Bartoszyce.....	7
2.1. Dane ogólne gminy miejskiej Bartoszyce.....	7
2.1.1. Położenie, fizjo- i hydrografia, klimat.....	7
2.1.2. Demografia	11
2.1.3. Użytkowanie powierzchni	11
2.1.4. Zagadnienia gospodarcze	12
2.1.5. Turystyka	13
3. Stan środowiska w gminie miejskiej Bartoszyce.....	14
3.1. Zasoby naturalne i ich ochrona	14
3.1.1. Przyroda i różnorodność biologiczna	14
3.1.2. Zasoby leśne i ich ochrona	19
3.1.3. Zasoby wodne i ich ochrona	19
3.1.3.1 Wody podziemne	19
3.1.3.2 Wody powierzchniowe.....	23
3.1.4. Powierzchnia ziemi – stan i ochrona	25
3.1.5. Zasoby geologiczne i ich ochrona	26
3.2. Jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne – stan aktualny.....	27
3.2.1. Środowisko a zdrowie	27
3.2.2. Powietrze	28
3.2.2.1 Jakość powietrza	28
3.2.2.2 Źródła i wielkości emisji.....	29
3.2.2.3 Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	32
3.2.2.4 Przeciwdziałanie zmianom klimatu	33
3.2.3. Wody	34
3.2.3.1 Jakość wód powierzchniowych.....	34
3.2.3.2 Źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych	36
3.2.3.3 Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków	36
3.2.3.4 Ścieki przemysłowe	39
3.2.3.5 Aglomeracja Bartoszyce	40
3.2.4. Gospodarka odpadami	41
3.2.4.1 Odpady komunalne	41
3.2.4.2 Odpady zawierające azbest	46
3.2.4.3 Pozostałe odpady.....	46
3.2.5. Hałas i pola elektromagnetyczne	47
3.2.5.1 Hałas.....	47
3.2.5.2 Pola elektromagnetyczne	47
3.2.6. Substancje chemiczne w środowisku	49
3.3. Dotychczasowe działania w ochronie środowiska.....	49
3.3.1. Działania systemowe	49
3.3.1.1 Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych..	49
3.3.1.2 Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska.....	50
3.3.1.3 Zarządzanie środowiskowe	51

3.3.1.4	Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska	52
3.3.1.5	Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym.....	53
3.3.2.	Działania w zakresie infrastruktury ochrony środowiska.....	54
4.	Narzędzia i instrumenty realizacji	56
4.1.	Instrumenty prawne	56
4.2.	Uwarunkowania zewnętrzne	58
4.2.1.	Dokumenty szczebla krajowego	58
4.2.2.	Dokumenty szczebla wojewódzkiego	59
4.2.2.1	„Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018”.	59
4.2.2.2	Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020	67
4.2.3.	Dokumenty szczebla powiatowego	68
4.2.3.2	„Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu bartoszyckiego”.....	70
4.3.	Uwarunkowania wewnętrzne.....	71
4.3.1.	Strategia Rozwoju Miasta Bartoszyce na lata 2009 - 2015	71
4.4.	Instrumenty finansowe.....	72
4.5.	Współpraca przygraniczna.....	73
4.6.	Dostęp do informacji i udział społeczeństwa.....	74
4.7.	Struktura organizacyjna w zakresie realizacji programu ochrony środowiska.....	74
5.	Cele programu	75
5.1.	Cel nadrzędny - dalekosiężny	75
5.2.	Cele główne, szczegółowe i kierunki działań	75
5.3.	Zadania do realizacji	78
5.3.1.	Priorytet: działania systemowe	78
5.3.2.	Priorytet: ochrona zasobów naturalnych	80
5.3.3.	Priorytet: poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	83
6.	Harmonogram realizacji i nakłady.....	86
6.1.	Harmonogram realizacji.....	86
6.2.	Nakłady	92
7.	Kontrola realizacji programu.....	95
7.1.	Procedury kontroli	95
7.2.	Wskaźniki realizacji programu	95
7.3.	Procedury weryfikacji programu	97

1. WSTĘP

1.1. Podstawa opracowania programu

Gminny program ochrony środowiska jest instrumentem służącym realizacji polityki ekologicznej państwa poprzez wytyczenie i zaplanowanie działań w zakresie ochrony środowiska, które będą realizowane na terenie gminy. Sporządzenie gminnego programu ochrony środowiska jest obowiązkiem gminy w myśl art. 17 i 18 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62 poz. 627 z późn. zmianami). Gminny program ochrony środowiska jest przyjmowany do realizacji poprzez przyjęcie przez radę miasta/gminy stosownej uchwały. Realizacja programu jest monitorowana, a Burmistrz/Wójt co dwa lata przedstawia radzie sprawozdanie z jego realizacji.

Pierwszy „Program ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce” Rada Miasta przyjęła do realizacji w 2004 r. Obejmował on okres 2004-2007 z perspektywą na lata 2008-2011.

Przy konstruowaniu niniejszego programu, który stanowi aktualizację poprzedniego dokumentu, opierano się na „Wytycznych sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”, opracowanych przez Ministerstwo Środowiska w grudniu 2002 r., dostosowanych do układu zagadnień prezentowanych w aktualnej polityce ekologicznej państwa, opracowanej w 2008 r.

1.2. Cel i zakres programu

Celem niniejszego opracowania jest wytyczenie kierunków i zaplanowanie działań w zakresie ochrony środowiska, które będą realizowane w gminie miejskiej Bartoszyce w latach 2012-2015. Realizacja działań przyczyni się do osiągnięcia celów „Programu ochrony środowiska dla powiatu bartoszyckiego”, „Programu ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego”, jak również „Polityki ekologicznej państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”.

W programie ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce zawarto w szczególności:

- charakterystykę miasta oraz obecnego stanu środowiska w mieście (zasobów, jakości, działań systemowych),
- opis narzędzi i instrumentów realizacji programu wraz z opisem uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawnoekonomiczne i środki finansowe.
- cele ekologiczne;
- priorytety ekologiczne;
- poziomy celów długoterminowych;
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych;
- opis metod kontroli wdrażania programu.

W części zasadniczej programu ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce – zgodnie z „Wytocznymi sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”, (opracowanymi przez Ministerstwo Środowiska w 2002 r., które autorzy niniejszego opracowania dostosowali do aktualnej polityki ekologicznej państwa, opracowanej w 2008 r.) – zawarto następujące rozdziały:

- Narzędzia i instrumenty realizacji programu (wzmocnienie instytucjonalne, ramy prawa – w zakresie prawa lokalnego i decyzji organów samorządowych, planowanie przestrzenne, powiązania formalne i merytoryczne z analogicznym programem niższego i wyższego szczebla administracyjnego, mechanizmy finansowania ochrony środowiska, dostęp do informacji i udział społeczeństwa, współpraca przygraniczna);
- Kierunki działań systemowych (uwzględnianie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych, aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, zarządzanie środowiskowe, udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska, aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym);
- Ochrona zasobów naturalnych (ochrona przyrody, w tym różnorodności biologicznej, ochrona zasobów leśnych, racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, ochrona powierzchni ziemi, racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi);
- Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego (ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu, ochrona wód przed zanieczyszczeniem, gospodarka odpadami, ochrona przed hałasem i polami elektromagnetycznymi, gospodarka substancjami chemicznymi);
- Harmonogram realizacji i nakłady na realizację programu (terminy realizacji, wielkość nakładów i źródła finansowania, jednostki odpowiedzialne za ich wykonanie);
- Kontrola realizacji programu (procedury kontroli, mierniki realizacji programu, procedury weryfikacji programu).

Program ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce w pełni respektuje zasady polityki ekologicznej Polski, Unii Europejskiej i cele 6. Wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska naturalnego, takie jak:

- zasada zrównoważonego rozwoju opisana w odnowionej strategii Unii Europejskiej dotyczącej trwałego rozwoju,
- zasada przezorności,
- zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego,
- zasada uspołecznienia,
- zasada „zanieczyszczający płaci”,
- zasada prewencji,
- zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT),
- zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej.

1.3. Metoda opracowania programu

Program ochrony środowiska opracowywano w dwóch etapach:

- I. W pierwszym etapie zgromadzono i przeanalizowano dane dotyczące obecnego stanu środowiska oraz zagadnień ochrony środowiska w gminie miejskiej Bartoszyce, z uwzględnieniem zrealizowanych działań. Następnie zweryfikowano: problemy

zidentyfikowane w poprzednim okresie programowania oraz cele i priorytety na następny okres programowania.

- II. W drugim etapie zaplanowano zadania, których realizacja doprowadzi do osiągnięcia założonych celów. Przy planowaniu zadań uwzględniono uwarunkowania zewnętrzne (programy ochrony środowiska wyższego szczebla, strategie i inne dokumenty planistyczne). Sporządzono szczegółowy harmonogram realizacji, zaplanowano metody realizacji oraz sposoby kontroli wdrażania programu.

We wszystkich etapach przygotowania programu, a szczególnie w gromadzeniu danych, weryfikacji listy problemów, a następnie formułowaniu celów, aktywnie uczestniczyli przedstawiciele Gminy Miejskiej Bartoszyce.

Inwentaryzację danych prowadzono w oparciu o następujące źródła danych:

1. Urząd Miasta Bartoszyce,
2. jednostki organizacyjne miasta i spółki komunalne,
3. Starostwo Powiatowe w Bartoszczach,
4. wizja lokalna miasta Bartoszyce,
5. dane z dostępnych opracowań dotyczących zarówno terenu miasta, terenu powiatu, jak i terenu całego województwa.

Dane pochodzące z Urzędu Miasta oraz Starostwa Powiatowego w Bartoszczach inwentaryzowano w oparciu o materiały i dokumenty (analizy) dostępne w Urzędzie, ankietę opracowaną przez Biuro Doradcze EkoINFRA oraz spotkania i kontakty telefoniczne z pracownikami Urzędu. Ponadto korzystano z danych zamieszczonych w następujących opracowaniach:

- Raporty o stanie środowiska województwa warmińsko-mazurskiego za lata 2004-2010, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie zamieszczone na stronie: www.wios.olsztyn.pl
- Dane ze strony internetowej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie: www.olsztyn.rdos.gov.pl
- Dane ze strony internetowej Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie: www.olsztyn.lasy.gov.pl
- Dane ze strony internetowej GDOŚ: www.natura2000.gdos.gov.pl/natura2000/pl
- Dane ze strony internetowej Głównego Urzędu Statystycznego: www.stat.gov.pl

Po zgromadzeniu wszystkich dostępnych danych umieszczono je w bazie elektronicznej (arkusza kalkulacyjnym) w celu wyznaczenia parametrów ilościowych dotyczących wpływu działalności człowieka na środowisko oraz zbadania występujących prawidłowości i trendów. Na podstawie wyników obliczeń oraz pozostałych, nieprzetworzonych danych zidentyfikowano podstawowe problemy związane z ochroną środowiska w gminie miejskiej Bartoszyce. Problemy te uszeregowano w zależności przyczynowo-skutkowej. Następnie, poprzez przeformułowanie problemów, wyodrębniono cele programu ochrony środowiska i wyznaczono obszary priorytetowe.

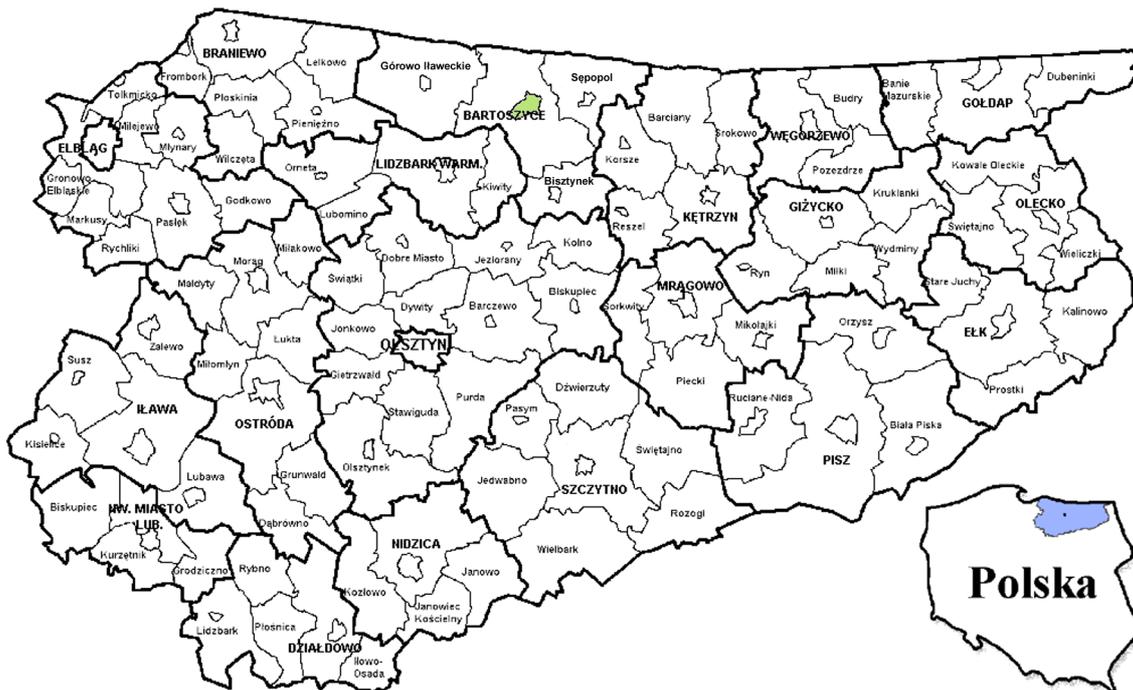
Po sformułowaniu celów wyznaczono zadania, których realizacja doprowadzi do osiągnięcia zaplanowanych celów programu ochrony środowiska. Następnie opracowano harmonogram realizacji i oszacowano możliwe do ustalenia koszty realizacji zadań.

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY MIEJSKIEJ BARTOSZYCE

2.1. Dane ogólne gminy miejskiej Bartoszyce

2.1.1. Położenie, fizjo- i hydrografia, klimat

Gmina miejska Bartoszyce o powierzchni 11,00 km², leży w północnej części województwa warmińsko-mazurskiego (Rys. 1). Wraz z gminami: Bartoszyce, Bisztynek, Sępoleń, Górowo Iławeckie i miastem Górowo Iławeckie wchodzi w skład powiatu bartoszyckiego (łącznie powierzchnia 1 308 km²). Gmina miejska Bartoszyce w całości graniczy z gminą wiejską Bartoszyce. Miasto jest stolicą powiatu bartoszyckiego.

Opracowanie: Biuro Doradczyste EkoINFRA

Rys. 1. Położenie Miasta Bartoszyce w układzie administracyjnym

Pod względem fizjograficznym cały teren Miasta leży w Pasie Pobrzeży Bałtyckich, w regionie Niziny Staropruskiej, mezoregionie Niziny Sępopolskiej. Nizina Sępopolska stanowi rozległą nieckę, która wznosi się na obrzeżu do 80-100 mnpm i obniża ku środkowi do 40-50 mnpm. Mezoregion ten jest pozostałością po rozległym jeziorze zastoiskowym, który utworzył się przed cofającym się ostatnim zlodowaceniem plejstoceńskim. Konsekwencją tego jest urodzajna pokrywa glebowa i stosunkowo słaby rozwój lodowcowych form marginalnych, zwłaszcza w środkowej części regionu i prawie zupełny brak jezior (J. Kondracki 2001 r.). Na obszarze Niziny Sępopolskiej przeważa krajobraz równinny, który urozmaicają doliny rzeczne i niewielkie spadki terenu.

Opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 2. Położenie gminy miejskiej Bartoszyce na tle krain fizycznogeograficznych

Osią hydrograficzną miasta jest rzeka Łyna – największa rzeka województwa. Przecina ona teren miasta płynąc z zachodu na wschód. Łyna, płynąc meandrami, wcina się w podłoże na głębokość do 30 – 40 m tworząc malowniczą dolinę.

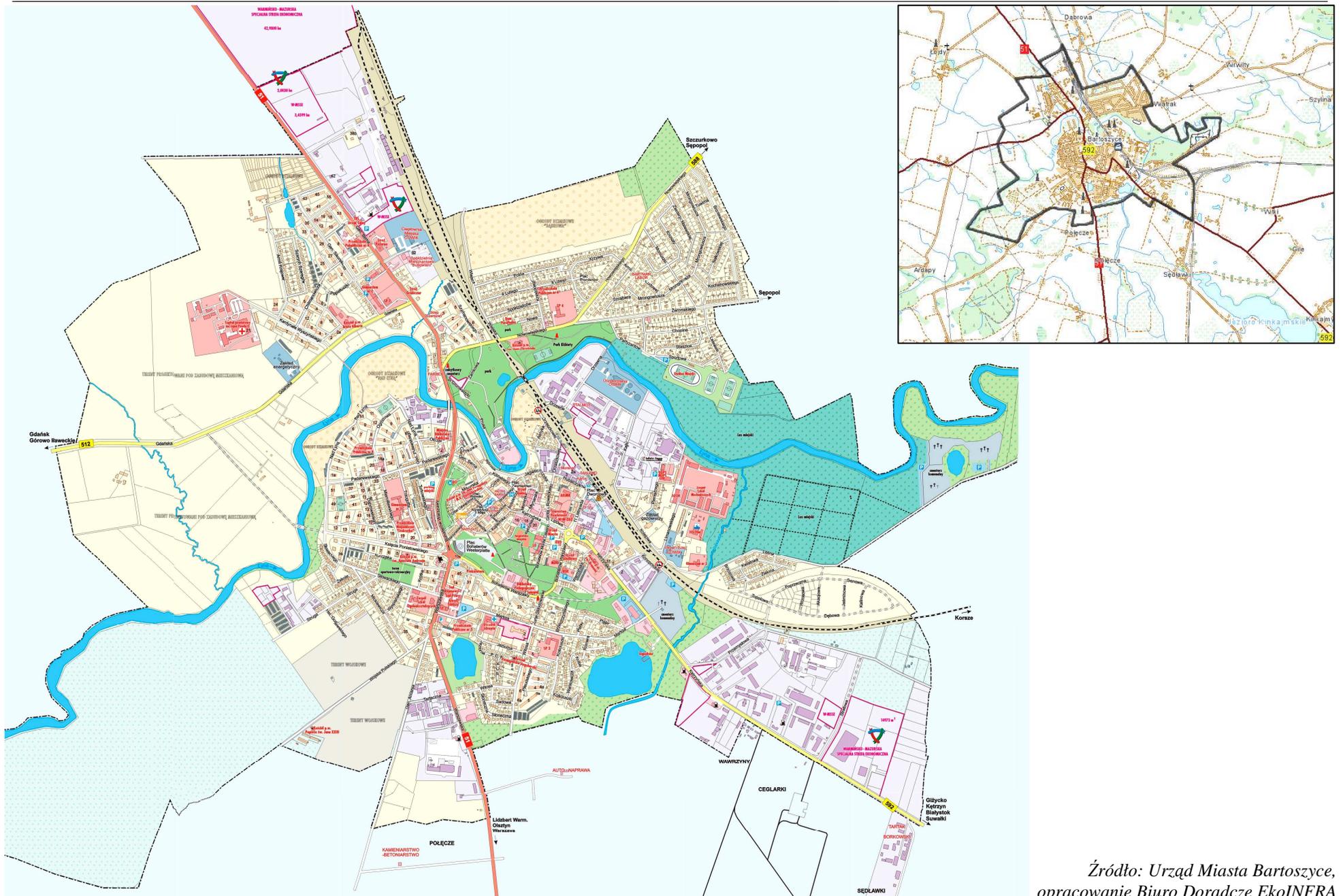
Wg „Hydrologii regionalnej Polski” (pod redakcją Bronisława Paczyńskiego i Andrzeja Sadurskiego, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2007) gmina miejska Bartoszyce leży w granicach jednego regionu hydrogeologicznego (w Prowincji Wisły): w regionie Narwi, Pregoty i Niemna.

Gmina miejska Bartoszyce leży w mazurskim regionie klimatycznym, we wschodniobałtyckiej dzielnicy klimatycznej, która jest chłodniejsza od sąsiadującej od zachodu dzielnicy zachodniobałtyckiej, lecz cieplejsza niż przyległa od południa dzielnica mazurska. Charakteryzuje się ona następującymi wartościami elementów i zjawisk atmosferycznych:

- liczba dni mroźnych wynosi 38-43,
- liczba dni z przymrozkami 110-125,
- liczba dni z pokrywą śnieżną 60-65 dni.

Opad atmosferyczny wynosi średnio około 600 mm w roku. Okres wegetacyjny trwa około 200 dni. W Bartoszycach przeważają wiatry z kierunku południowo-zachodniego (18,9% udziału w ciągu roku) i wiatry zachodnie (15,2 %). Udział wiatrów południowo-zachodnich jest szczególnie wysoki jesienią i zimą.

Mapę topograficzną gminy miejskiej Bartoszyce oraz plan miasta przedstawia Rys. 3.

Rys. 3. Mapa topograficzna i plan miasta Bartoszyce

Źródło: Urząd Miasta Bartoszyce,
opracowanie Biuro Doradcze EkoINFRA

2.1.2. Demografia

Wg danych GUS w gminie miejskiej Bartoszyce mieszka 24 721 osób (stan na 31-12-2010), co stanowi 41,3% populacji powiatu bartoszyckiego. Zestawienie liczby mieszkańców przedstawia Tabela 1.

Tabela 1 Dane demograficzne gminy miejskiej Bartoszyce				
Jednostka terytorialna	Liczba ludności	Liczba mężczyzn	Liczba kobiet	Gęstość zaludnienia (osoby/km ²)
Gmina miejska Bartoszyce	24 721	11 671	13 050	2 247
[%]				
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim/*średnia wartość dla powiatu	41,3	40,0	42,5	46

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

2.1.3. Użytkowanie powierzchni

Użytkowanie powierzchni w gminie miejskiej Bartoszyce przedstawia Tabela 2. Lasy i grunty leśne, użytki rolne i wody stanowią łącznie 36,05% powierzchni miasta.

Tabela 2 Struktura użytkowania powierzchni w gminie miejskiej Bartoszyce								
Jednostka terytorialna	Powierzchnia	Lasy i grunty leśne	Wody	Użytki rolne ogółem	Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska
[ha]								
Miasto Bartoszyce	1 100	58,7	28	310	250	5	6	49
[%]								
Miasto Bartoszyce	100	5,3	2,55	28,2	22,7	0,45	0,55	4,45

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

2.1.4. Zagadnienia gospodarcze

Położenie na głównym szlaku komunikacyjnym – drodze krajowej nr 51 w kierunku przejścia granicznego w Bezledach, do Kaliningradu i dalej na Litwę, Łotwę, Estonię oraz kraje skandynawskie – warunkuje profil gospodarczy miasta Bartoszyce. Na terenie miasta, w ramach Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, powołano filię zlokalizowaną w mieście Bartoszyce oraz tuż przy jego granicach.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w Bartoszycach wynosi 2 242, z czego aż 1 652 to podmioty należące do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. 101 podmiotów należy do sfery publicznej. Największe zakłady produkcyjne należą do branży meblarskiej i odzieżowej. Pod względem liczby zatrudnionych osób, do największych zakładów należą:

- „Mazur-Look International” Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej, w Bartoszycach (produkcja mebli tapicerowanych),
- FM Bravo Sp. z o.o., Zakład Produkcyjny w Bartoszycach (produkcja mebli),
- PAGED Sklejka SA, Zakład Drzewny w Bartoszycach (produkcja surowca do produkcji sklejek),
- PPH El-Corn sp. z o.o. w Bartoszycach, elewator zbożowy nr 4 przy ul. Gen. Bema 38, nr 2 przy ul. Zbożowej 1,
- „Stalmo” SA, Zakład nr 2 w Bartoszycach (produkcja okuć meblowych),
- Przedsiębiorstwo Produkcyjne „Infinity Group” sp. z o.o. w Bartoszycach (produkcja odzieży),
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „Morena” sp. z o.o. w Bartoszycach (produkcja odzieży),
- WM Glass Sp. z o.o. w Bartoszycach (produkcja szkła meblowego),
- „Bartko” sp. z o.o. (gospodarka odpadami),
- Bart-Druk Sp. z o.o. (produkcja opakowań, drukarnia),
- COWIK Sp. z o.o. (usługi komunalne),
- Zakłady Mięsne „Pek-Bart” sp. z o.o. (przetwórstwo mięsne).

Tabela 3 przedstawia zestawienie liczby podmiotów gospodarczych w 2010 r.

Tabela 3		Podmioty gospodarcze								
Jednostka terytorialna	Podmioty gospodarki narodowej									
	Razem	Sektor publiczny			Sektor prywatny					
		ogółem	spółki handlowe	pozostałe	ogółem	osoby fizyczne	spółki handlowe	spółdzielnie	stowarzyszenia i organizacje społeczne	pozostałe
Gmina miejska Bartoszyce	2 242	101	7	94	2 141	1 652	78	9	62	340
Odsetek w stosunku do ogólnej liczby w powiecie	57,16%	51,01%	58,33%	50,54%	57,49%	59,34%	50,00%	36,00%	48,06%	53,97%

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Ponad 95% podmiotów działa w sferze prywatnej, z czego największą liczbę stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (73,7%). Najwięcej podmiotów gospodarczych działa w branży usług (81,1%), następnie w przemyśle i budownictwie (16,8%) oraz rolnictwie (2,1%). W usługach najwięcej podmiotów zarejestrowano w sekcji G – handel hurtowy i detaliczny (121 podmiotów) oraz w sekcji F – budownictwo (61 podmiotów).

Stopa bezrobocia w całym powiecie bartoszyckim jest wysoka (Powiatowy Urząd Pracy nie oblicza tego wskaźnika na poziomie poszczególnych gmin) – wynosi aż 28,6% (dane za listopad 2011 r.).

2.1.5. Turystyka

Turystyka nie odgrywa w gminie miejskiej Bartoszyce znaczącej roli i ma charakter głównie lokalny, rzadziej regionalny. Atrakcją miasta są przede wszystkim imprezy kulturalne, sportowe, rekreacyjne, jak np. „Kaziuki Wilniuki”, „Wigilia Słowa”, „Wojewódzki Przegląd Teatrów Młodzieżowych BAKCYL”, „Międzynarodowy Plener Plastyki”, „Bart Folk Festiwal”, „Wojewódzki Przegląd Zespołów Artystycznych Szkół Ośrodków Specjalnych”, „Spływ na Byle Czym”, „Memoriał R. Rysztowskiego w podnoszeniu ciężarów”, itp. W związku z tym baza noclegowa jest skierowana głównie do osób przejeżdżających przez teren miasta w drodze do przejścia granicznego oraz do osób przebywających na terenie miasta służbowo (kooperanci firm, handlowcy, itp.).

Ogółem na terenie miasta znajdują się 3 całoroczne obiekty noclegowe (w tym 2 hotele) znajdujące się w ewidencji GUS z łączną liczbą miejsc noclegowych równą 125.

Łącznie z obiektami poza ewidencją GUS baza turystyczna przedstawia się następująco (stan na 2009 r.):

- 11 obiektów noclegowych w różnym standardzie,
- 29 obiektów gastronomicznych (kawiarnie, bary, restauracje),
- 11 gospodarstw agroturystycznych.

Należy podkreślić, że w latach 2008-2010 liczba turystów w Bartoszycach rosła z 3877 osób w 2008, poprzez 4169 w 2009 r. do 5045 osób w 2010 r.

Miasto posiada opracowaną „Strategię rozwoju turystyki transgranicznej miasta Bartoszyce na lata 2009-2014” (uchwała nr XXXVIII/292/2009 z dnia 19 listopada 2009 r. Rady Miasta Bartoszyce).

3. STAN ŚRODOWISKA W GMINIE MIEJSKIEJ BARTOSZYCE

3.1. Zasoby naturalne i ich ochrona

3.1.1. Przyroda i różnorodność biologiczna

Wg podziału geobotaniczno-regionalnego, gmina miejska Bartoszyce leży w Dziale Pomorskim, który charakteryzuje się znacznym udziałem zbiorowisk o subatlantyckim typie zasięgu. Dla tego regionu charakterystyczne jest występowanie grądów, lasów liściastych, acidofilnych lasów dębowych, kontynentalnych borów sosnowych oraz niżowych buczyn.

Ze względu na synantropizację (całość przemian zachodzących w szacie roślinnej pod wpływem działalności człowieka), miasto leży w regionie IV stopnia (skala od I do VII), gdzie przeważa roślinność antropogeniczna (wprowadzona przez człowieka), a roślinność naturalna zachowała się fragmentarycznie w siedliskach skrajnie ubogich lub niedostępnych do wykorzystania przez człowieka. Roślinność antropogeniczna to rośliny uprawne, rośliny towarzyszące roślinom uprawnym, rośliny spotykane na terenach zabudowy (roślinność ruderalna).

W granicach miasta występują następujące typy szaty roślinnej:

- zwarte kompleksy leśne,
- zbiorowiska semileśne i leśne nadrzeczne,
- kępy zadrzewień i zakrzewień,
- zieleń urządzona,
- zwarte zespoły ogrodów działkowych i ogrodów użytkowych,
- agrocenozy.

Zgodnie z tym, największe bogactwo roślin w mieście występuje na obszarach podmokłych, mało dostępnych i leśnych. Spotyka się tu wiele gatunków pospolitych, takich jak trzcina pospolita, pałka wąskolistna i szerokolistna, rdestnica, moczarka kanadyjska, grzybień biały, grąźel żółty.

Na obrzeżach miasta czasami pojawiają się duże ssaki, jak:

- Sarna – na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce – 1810 szt. (stan na 10-03-2011).
- Dzik – na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce – 1170 szt. (stan na 10-03-2011).
- Łoś – na terenie Nadleśnictwa Bartoszyce – 30 szt. (stan na 10-03-2011).

Z mniejszych ssaków występuje: lis, wiewiórka, jeź europejski, kuna, borsuk, wydra (umieszczona w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej), tchórz, norka amerykańska. Ponadto, okresowo spotyka się siedliska bobra (umieszczony w Załączniku IV Dyrektywy Siedliskowej).

Ptaki są najliczniejszą grupą zwierząt występującą w Bartoszycach. Na obrzeżach miasta występują miejsca gniazdowania bociana białego (umieszczonego w Załączniku I Dyrektywy

79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków – jako gatunek objęty szczególną ochroną). Spotyka się także inne gatunki ptaków, wymienione w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej jak: np. żuraw. Ponadto, licznie występują inne gatunki pospolitych ptaków.

Z płazów i gadów na terenie miasta występują: padalec zwyczajny, grzebiuszka ziemna, ropucha szara, ropucha paskówka, ropucha zielona, rzekotka drzewna, żaba trawna, żaba moczarowa, żaba wodna, żaba jeziorkowa, zaskroniec zwyczajny, jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna.

Zadania ochrony przyrody i różnorodności biologicznej są realizowane przede wszystkim poprzez ustanawianie różnych prawnych form ochrony: rezerwatów, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, pomników przyrody.

Tereny chronione na obszarze gminy miejskiej Bartoszyce zajmują 41,423 ha (3,76%).

Tabela 4 przedstawia szczegółowe dane.

Tabela 4 Ochrona przyrody w gminie miejskiej Bartoszyce					
Jednostka terytorialna	Obszary prawnie chronione ogółem	Rezerваты przyrody	Obszary chronionego krajobrazu	Użytki ekologiczne	Pomniki przyrody ogółem
	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[szt]
Gmina miejska Bartoszyce	41,4	0,0	41,4	0,0	1
[%]					
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	0,16	0,0	0,16	0,0	0,61

źródło: dane GUS, dane UM w Bartoszycach, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

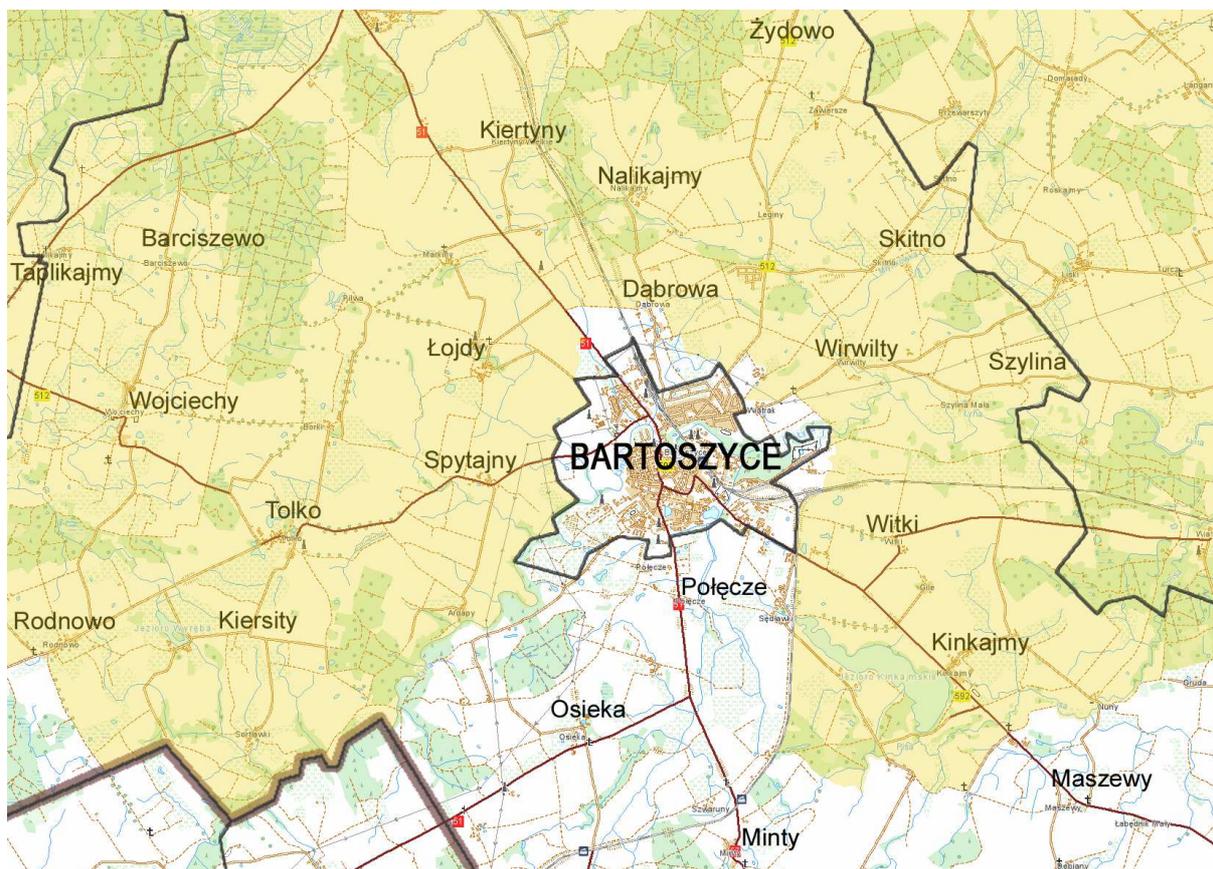
Na terenie gminy miejskiej Bartoszyce nie występują rezerваты przyrody.

Obszar chronionego krajobrazu wyznaczono w dolinie głównego cieku wodnego:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Dolnej Łyny (powierzchnia ogółem 16 429,9 ha), na terenie miasta 41,423 ha.

Granice OChK przedstawiono na Rys. 4.

Źródło: : www.natura2000.gdos.gov.pl/natura2000/pl , opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 5. Granice obszaru chronionego w ramach sieci Natura 2000

Z pozostałych form ochrony przyrody na terenie gminy miejskiej Bartoszyce znajduje się 1 pomnik przyrody (ożywionej). Ochroną objęto okaz jesiony wyniosłego o obwodzie 355 cm i wysokości 30 m, znajdujący się przy ul. Kętrzyńskiej 18 w ogrodzie.

Ważną rolę w zachowaniu różnorodności biologicznej w miastach i na terenach zurbanizowanych pełnią tereny zielone. Parki, zieleńce, tereny zieleni osiedlowej i ulicznej zajmują na obszarze gminy miejskiej Bartoszyce powierzchnię ponad 78 ha. Tabela 5 przedstawia szczegółowe dane (za 2010 r.),

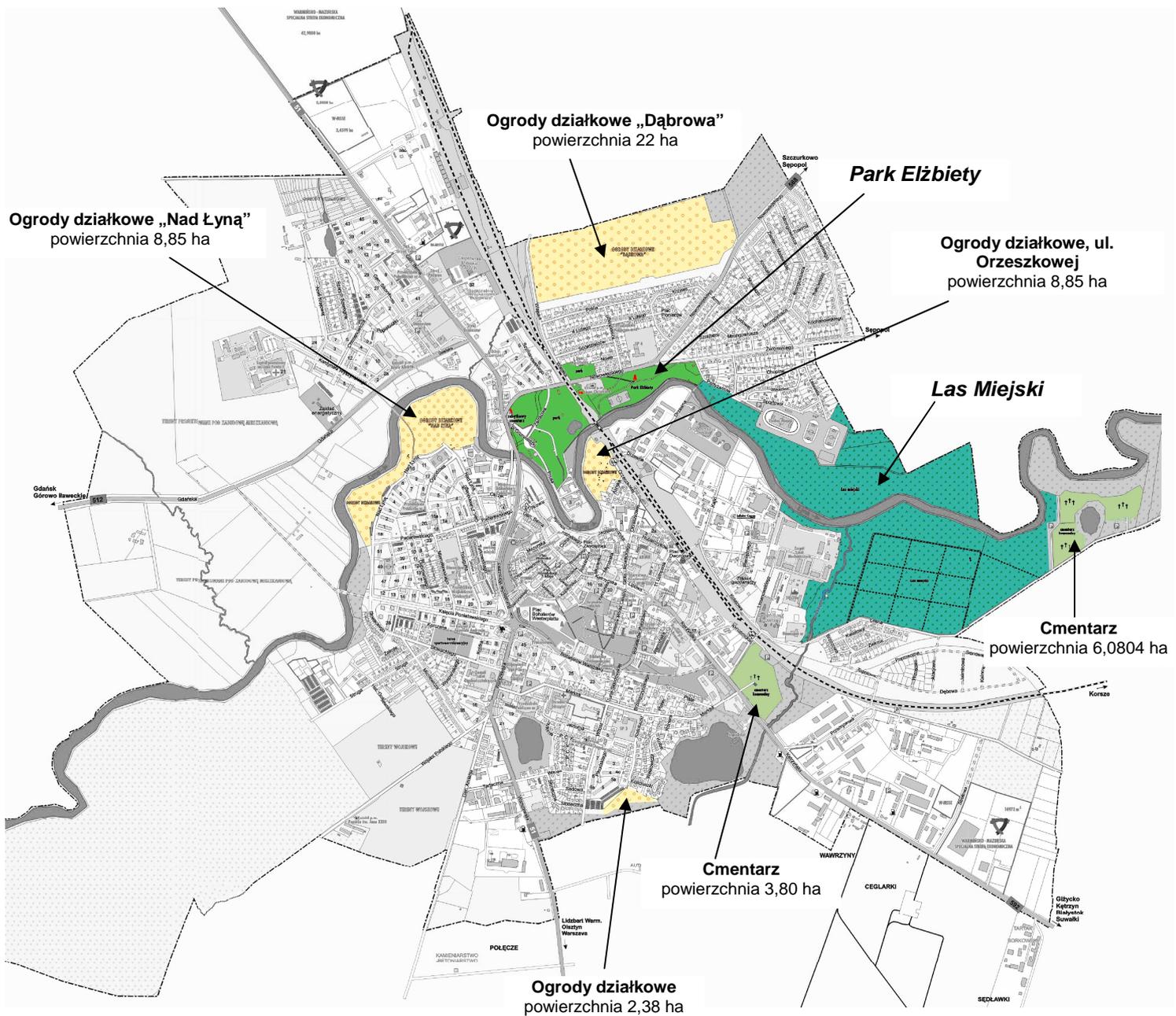
Tabela 5 Tereny zielone w gminie miejskiej Bartoszyce

Jednostka terytorialna	Parki spacerowo-wypoczynkowe	Zieleńce	Zieleń uliczna	Zieleń osiedlowa	Żywopłoty	Nasadzenia		Ubytki	
						drzewa	krzewy	drzewa	krzewy
						[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Gmina miejska Bartoszyce	12,9	26,2	5,6	34,0	6 725	162	242	31	12
[%]									
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	73,30	52,93	27,05	63,67	62,38	34,47	12,46	14,49	5,53

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Terenami zieleni urządzonej są również ogrody działkowe i cmentarze. Łączna powierzchnia ogrodów działkowych (4 kompleksy) wynosi 32,28 ha, a cmentarzy (2) – 8,4604 ha.

Rozmieszczenie terenów zieleni urządzonej (Parku Elżbiety i Lasu Miejskiego), ogrodów działkowych i cmentarzy przedstawiono na Rys. 6.

Źródło : : Urząd Miasta Bartoszyce, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 6. Parki, Las Miejski, ogrody działkowe i cmentarze.

3.1.2. Zasoby leśne i ich ochrona

Większy kompleks leśny – park leśny – jest położony we wschodniej części miasta w pobliżu Łyny. Mniejsze kompleksy również towarzyszą rzece. Tabela 6 przedstawia powierzchnie gruntów leśnych i lasów w gminie miejskiej Bartoszyce z podziałem na lasy stanowiące i niestanowiące własności skarbu państwa. Lasy publiczne stanowią ponad 98% powierzchni leśnej.

Tabela 6 Lasy w gminie miejskiej Bartoszyce

Jednostka terytorialna	Grunty leśne ogółem	Lasy ogółem	Lasy publiczne	Lesistość	Lasy niestanowiące własności skarbu państwa				
					grunty leśne ogółem	lasy ogółem	grunty leśne prywatne ogółem	grunty leśne gminne ogółem	lasy gminne ogółem
					[ha]	[ha]	[ha]	[ha]	[ha]
Gmina miejska Bartoszyce	58,7	58,7	57,7	5,3	58,7	58,7	1	57,7	57,7
[%]									
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	0,19	0,19	0,21	-	1,95	1,95	0,03	53,08	53,08

źródło: dane GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Biorąc pod uwagę regionalizację przyrodniczo-leśną, lasy należą do Krainy Mazursko-Podlaskiej. Ze względu na bardzo wysoką żyzność charakteryzują się stosunkowo dużą różnorodnością siedliskową oraz gatunkową drzewostanów.

Dominujące gatunki drzew to: brzoza brodawkowata, dąb szypułkowy, świerk, sosna zwyczajna, olsza czarna, modrzew i buk.

Lasy w gminie miejskiej Bartoszyce są w dobrej kondycji.

Kompleksy lasów w dolinie Łyny pełnią ważną funkcję ochronną dla gleb narażonych na stromych zboczach rzeki na erozję wodną.

3.1.3. Zasoby wodne i ich ochrona

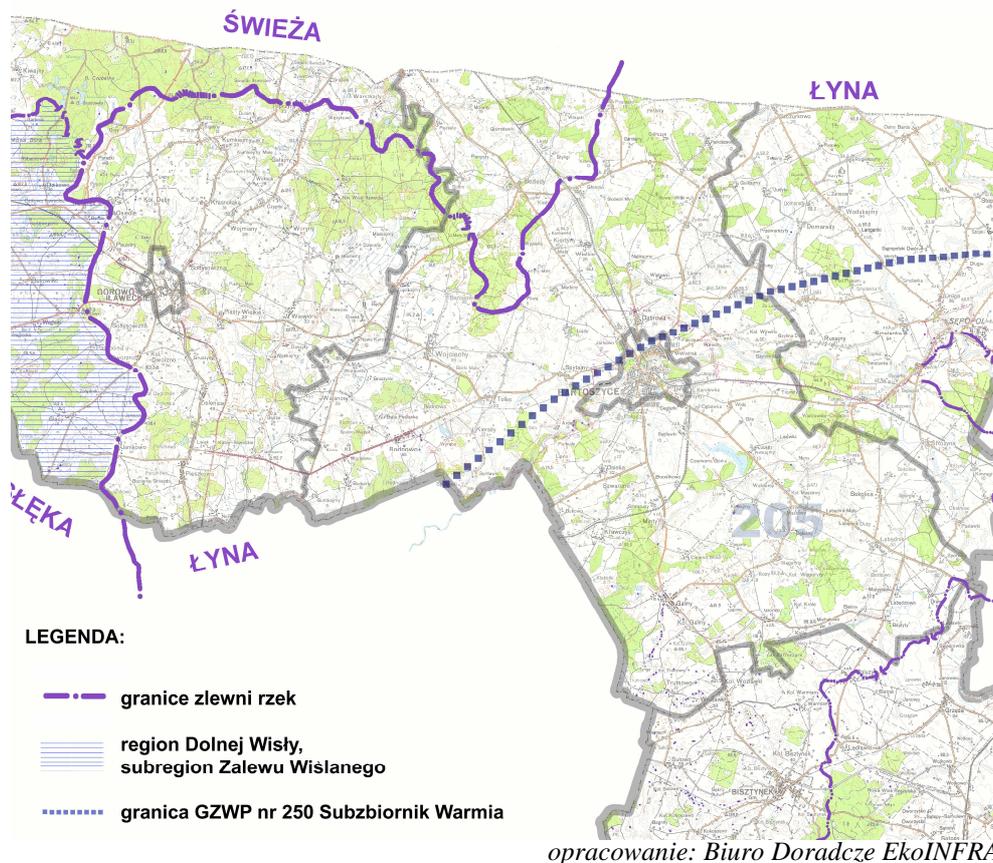
3.1.3.1 Wody podziemne

Wg „Hydrologii regionalnej Polski” (pod redakcją Bronisława Paczyńskiego i Andrzeja Sadurskiego, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2007) gmina miejska Bartoszyce leży w granicach regionu hydrogeologicznego Narwi, Pregoły i Niemna (w Prowincji Wisły) (Rys. 7).

Region Narwi, Pregoty i Niemna stanowi częściowo sztucznie wydzielony obszar, którego granice od południa i zachodu wyznaczają wododziały: Narwi i Bugu, Orzyca i Wkry oraz Łyny i Pastłki, natomiast od północy i wschodu obszar ten zamyka granica państwa. Powierzchnia całego regionu wynosi 37 481,3 km².

Region Narwi, Pregoty i Niemna został podzielony na 7 obszarów bilansowych (zlewni bilansowych). Dla zlewni tych oszacowano zasoby perspektywiczne, rozumiane jako zasoby użytkowych pięter/poziomów wodonośnych możliwych do zagospodarowania z uwzględnieniem potrzeby zachowania określonego stanu ekosystemów od nich zależnych. Równocześnie, zgodnie z wymogami Ramowej Dyrektywy Wodnej, w obrębie regionu wydzielono 10 jednolitych części wód podziemnych. Część dorzecza Pregoty w granicach Polski zajmuje powierzchnię 8 417,7 km² i obejmuje trzy jednolite części wód podziemnych (JCWPd): m. in. nr 20 zlewnia Łyny, w granicach której znajduje się powiat bartoszycki. Teren JCWPd nr 20 znajduje się w zarządzie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie. Zasoby perspektywiczne JCWPd nr 20 są szacowane na 1 048 tys. m³/d, a zasoby odnawialne na 1 879 tys. m³/d.

(źródło wszystkich powyższych informacji tego rozdziału: „Hydrologia regionalna Polski” pod redakcją Bronisława Paczyńskiego i Andrzeja Sadurskiego, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2007).

Rys. 7. Zlewnie i regiony hydrogeologiczne na terenie gminy miejskiej Bartoszyce.

Poziomy wodonośne zalegają na głębokościach rzędu 60 – 120 m, są w sposób naturalny izolowane są od powierzchni terenu serią osadów o słabej przepuszczalności. Ujmowane wody podziemne są średniej jakości. Wymagają one nieskomplikowanego uzdatnienia, polegającego głównie na usunięciu nadmiaru żelaza. Teren gminy miejskiej Bartoszyce jest objęty zasięgiem Głównego Zbiornika Wód Podziemnych oznaczonego numerem 205 (Subzbiornik Warmia), o powierzchni ogólnej 2095 km² i szacunkowych zasobach dyspozycyjnych wynoszących 60 tys. m³/d. Wody tego zbiornika są w naturalny sposób chronione od powierzchni terenu.

Na terenie gminy miejskiej Bartoszyce znajduje się strefa ochrony ujęć wody (ul. Limanowskiego 1, która stanowi siedzibę Wodociągowo – Ciepłowniczej Sp. z o.o. „COWIK”). Strefa ochrony obejmuje teren ochrony bezpośredniej, została ustanowiona na podstawie Decyzji wydanej przez Starostę Powiatu Bartoszyckiego znak: R-6223/18/00 z dnia 07.09.2000 r. Ustanowiona strefa jest złożona z 10 studni wierconych (oznaczonych Nr 7, 8, 9A, 10, 10A, 11, 11A, 12, 13, 14), stacji uzdatniania wody, wieży ciśnień i zbiorników wody czystej. W/w strefa ochronna obejmuje teren oddzielony dla poszczególnych elementów ujęcia, zgodnie z ogrodzeniami istniejącymi w terenie.

Wg „Oceny stanu sanitarno-higienicznego Miasta Bartoszyce za 2011 rok” sporządzonego przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Bartoszycach, na terenie miasta nie występowały problemy z utrzymaniem właściwych parametrów mikrobiologicznych. W wodociągu miejskim w Bartoszycach stwierdzano jedynie przekroczenia dopuszczalnej zawartości manganu i jonu amonowego w ilościach nie stanowiących zagrożenia dla zdrowia ludzi. Prowadzone kontrole wodociągu nie wykazały pogorszenia stanu sanitarno-technicznego Stacji Uzdatniania Wody. Na koniec roku wodociąg oceniono jako dobry.

W gminie miejskiej Bartoszyce w 2010 r. pobrano ok. 1 144 tys. m³ wody – również na potrzeby mieszkańców miejscowości z terenu gminy Bartoszyce (Dąbrowa, Wiatrak, Wawrzyny, Połęczce, Okopa, Ceglarki). Woda jest poddawana uzdatnianiu, sporadycznie nie spełnia norm dla wody pitnej (przede wszystkim ze względu na zawartość manganu).

Gmina miejska Bartoszyce jest prawie w całości zwodociągowana. Sieć wodociągowa ma długość 53,9 km, co daje gęstość sieci 490 km / 100 km². Z wodociągów korzysta 24 275 mieszkańców miasta, czyli 98,2% mieszkańców.

Zestawienie danych dotyczących zwodociągowania gminy miejskiej Bartoszyce przedstawia Tabela 7 (dane za 2010 r.).

Tabela 7 Zestawienie danych dotyczących wodociągów					
Jednostka terytorialna	Mieszkańcy korzystający z wodociągów		Długość sieci wodociągowej [km]	Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	Gęstość sieci wodociągowej [km/100 km ²]
	osoby	odsetek			
Gmina miejska Bartoszyce	24 275	98,2	53,9	1780	490
					[%] [km/100 km ²]
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim/*przeciętna wartość w powiecie	45,4	*89,4	6,85	25,70	*60,2

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

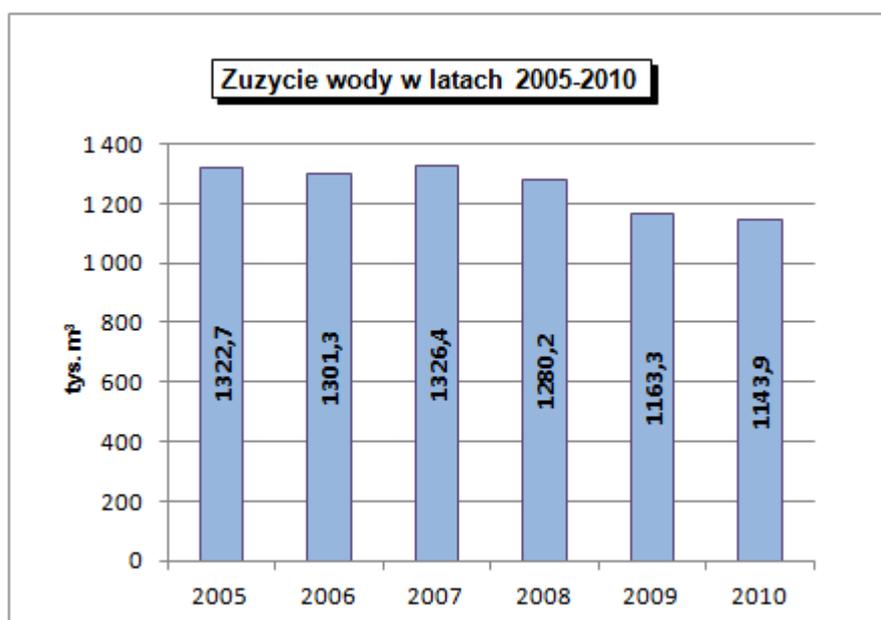
W gminie miejskiej Bartoszyce w latach 2008-2010 pobierano ok. 1163-1280 tys. m³ wody rocznie, z czego na potrzeby gospodarstw domowych ok. 792-821 tys. m³. Średnie jednostkowe zużycie wody jest niskie, średnio 89 litrów na mieszkańca w ciągu doby.

W tabeli (Tabela 8) przedstawiono pobór wody w gminie miejskiej Bartoszyce i zużycie w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Tabela 8 Zużycie wody w gminie miejskiej Bartoszyce w 2010 r.						
Gmina	Pobór wody ogółem [tys. m ³ /rok]	Zużycie wody na potrzeby przemysłu [tys. m ³ /rok]	Zużycie wody na potrzeby rolnictwa i leśnictwa [tys. m ³ /rok]	Zużycie wody na eksploatację sieci wodociągowej [tys. m ³ /rok]	Zużycie wody na potrzeby gospodarstw domowych [tys. m ³ /rok]	Zużycie wody na 1 korzystającego mieszkańca [l/Mk/d]
Gmina miejska Bartoszyce	1 143,90	76	0	1 067,90	792,2	89,3
[%]						[l/Mk/d]
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim /*przeciętne zużycie w powiecie	14,60	90,48	0,00	47,05	44,33	*91,5

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Zużycie wody w gminie miejskiej Bartoszyce w latach 2005-2010 przedstawiono na Rys. 8.

Rys. 8.

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

3.1.3.2 Wody powierzchniowe

Gmina miejska Bartoszyce leży w zlewisku Zalewu Wiślanego, w dorzeczu Pregoty. Na terenie miasta można wyróżnić następujące zlewnie mniejszego rzędu:

DORZECZE: PREGOŁA

1. zlewnia Łyny:
  - a) zlewnia Suszycy:

Główną rzeką, płynącą przez miasto (meandrując, generalnie z zachodu na wschód) jest II-rzędowa rzeka Łyna, będąca dopływem Pregoty (Łyna wpada do Pregoty na terenie Obwodu Kaliningradzkiego). Łyna jest największą rzeką województwa warmińsko-mazurskiego (długość całkowita 263,7 km) i najdłuższą rzeką powiatu. Przepływa przez gminy: gmina miejska Bartoszyce, gmina Bartoszyce oraz miasto i gmina Sępól. Powierzchnia Łyny w granicach administracyjnych miasta wynosi 41,4126 ha, natomiast długość 9 438 m, z czego w poszczególnych obrębach:

- Obręb 5 (dz. 55, 49, 5) – 3955 m,
- Obręb 4 (dz. 10) – 954 m,
- Obręb 3 (dz. 114) – 1784 m,
- Obręb 7 (dz. 150) – 2745 m.

Podstawowe dane Łyny przedstawia Tabela 9.

Tabela 9 Podstawowe dane rzeki Łyny						
Rzeka	Długość całkowita [km]	Powierzchnia zlewni [km ²]	Wodowskaz	Przepływy charakterystyczne [m ³ /s]		
				SWQ	SSQ	SNQ
Łyna	263,7	5700	Stopki	155,00	34,90	10,40

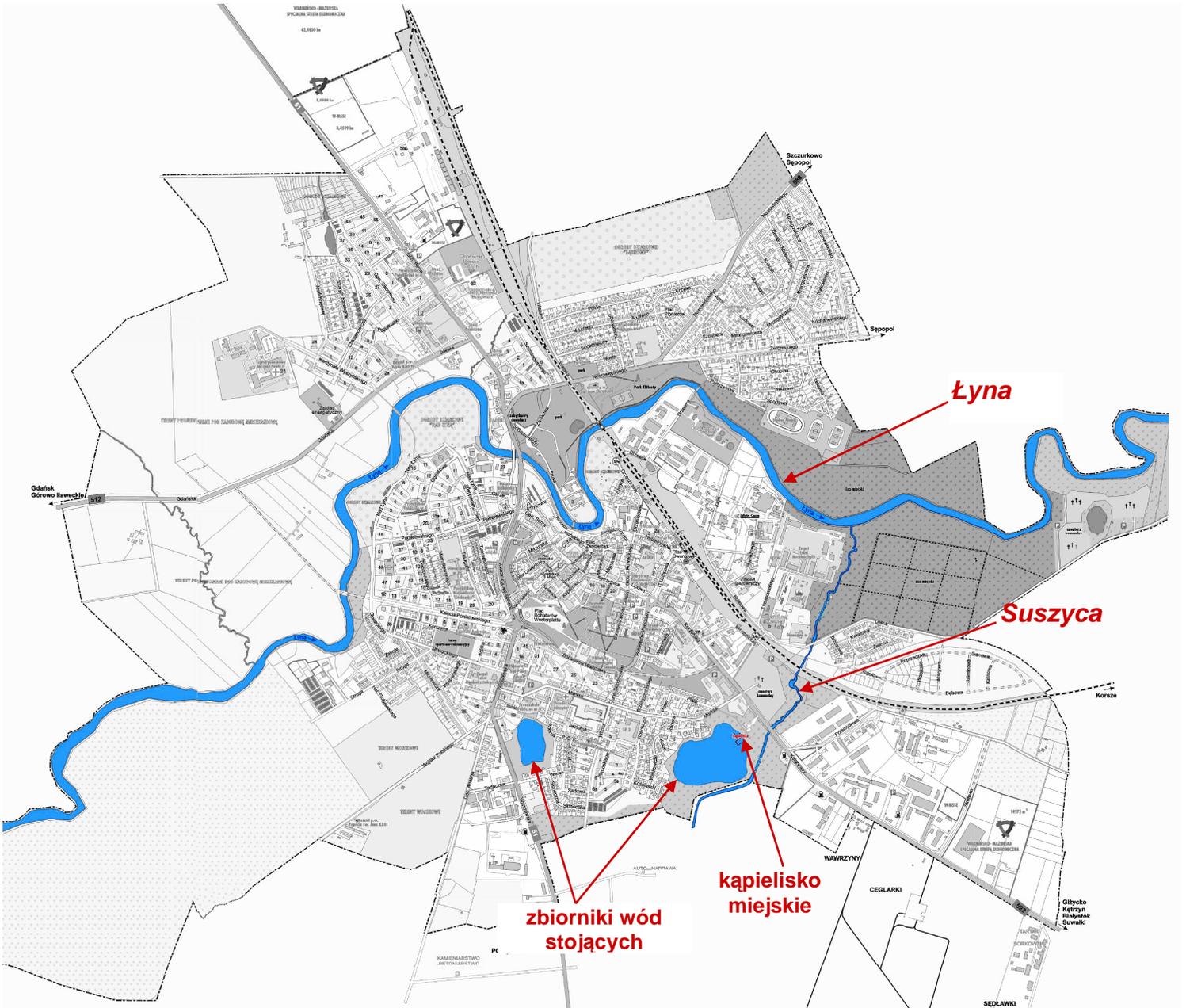
opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Ponadto na terenie miasta znajdują się dwa zbiorniki wód stojących. Jeden z nich, położony między ul. Marksa a Wawrzynami (przy ul. Kętrzyńskiej), powstał w wyniku piętrzenia wód rzeki Suszycy. Na rzece tej zbudowano jaz żelbetowy piętrzący wodę na wysokość 1,4 m, w wyniku piętrzenia gromadzone jest maksymalnie 66,5 tys. m³ wody na potrzeby obiektu sportowo-rekreacyjnego o pow. działki wynoszącej 13,1826 ha, w tym zbiornik wodny zajmuje powierzchnię 2,1690 ha. Przy północno-wschodnim brzegu zbiornika usytuowano kąpielisko miejskie. Kontrolę jakości wody pod względem przydatności do kąpieli prowadzi Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Bartoszycach. Prowadzone badania wody potwierdzają jej przydatność do kąpieli.

Drugi zbiornik jest położony pomiędzy ul. PCK i ul. Warszawską na działce o powierzchni 3,8648 ha, przy czym zbiornik wodny zajmuje powierzchnię 2,3988 ha (zbiornik wodny „Barbet”).

Obydwa zbiorniki są użyczone Okręgowemu Polskiemu Związkowi Wędkarskiemu w Olsztynie i corocznie są zarybiane (karpem i karasiem).

Lokalizację rzek: Łyny, Suszycy oraz zbiorników wód stojących przedstawiono na Rys. 9.

Źródło : Urząd Miasta Bartoszyce, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 9. Wody powierzchniowe.

Powodzie i podtopienia

Prognozowane zmiany klimatyczne mogą spowodować wzrost częstości i zasięgu występowania opadów o dużej intensywności, podtopień i powodzi. Zjawiska te powodują znaczące straty gospodarcze oraz niekorzystne zmiany w środowisku przyrodniczym.

Na terenie gminy miejskiej Bartoszyce obszary zagrożone podtopieniem występują we wschodniej części miasta, w dolinie Łyny.

źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych PIG, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 10. Obszary zagrożone podtopieniem na terenie gminy miejskiej Bartoszyce.

3.1.4. Powierzchnia ziemi – stan i ochrona

Stan gleb na terenie miasta Bartoszyce jest dobry. Nie zinwentaryzowano gleb skażonych, wymagających rekultywacji. Grunty wchodzące w skład gospodarstw rolnych o wielkości powyżej 1 ha powierzchni na dzień 23.04.2012 r. stanowiły 143,1932 ha. Wg Powszechnego Spisu Rolnego 2010 w gminie miejskiej Bartoszyce zewidencjonowano 52 gospodarstwa rolne. Grunty rolne są utrzymywane w dobrej kulturze rolnej.

Zagrożenie erozyjne występuje jedynie w dolinie rzeki Łyny. Obszar ten podlega przede wszystkim erozji wodnej wąwozowej. W obrębie doliny Łyny zachodzą współczesne procesy

zmiany rzeźby terenu o znacznej dynamice, spowodowane erozyjno-akumulacyjną działalnością rzeki. W trakcie wezbrań Łyna okresowo wylewa z koryta i zalewa tereny tarasu zalewowego do wysokości około 40 mnpm.

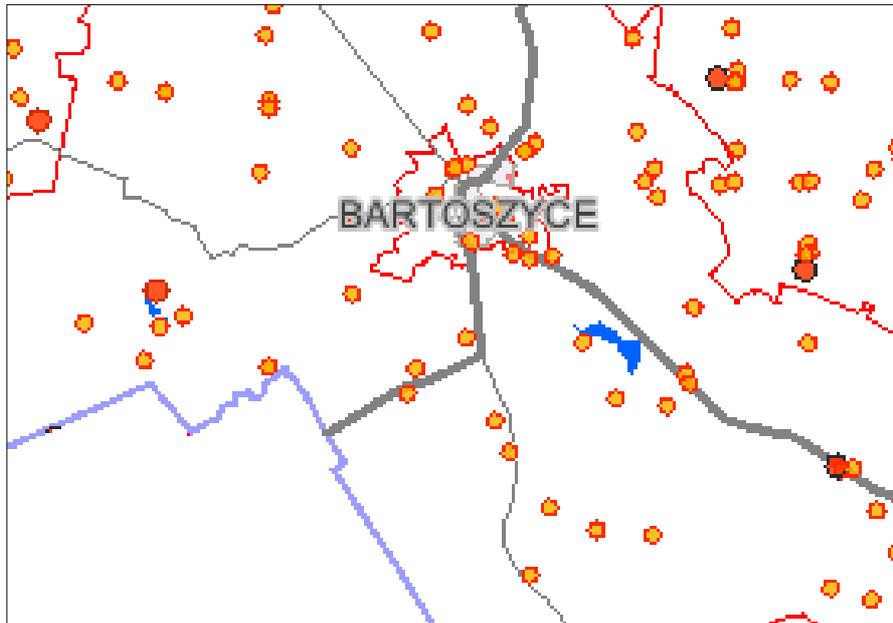
3.1.5. Zasoby geologiczne i ich ochrona

Na terenie miasta brak jest udokumentowanych złóż kopalin. W granicach gminy miejskiej Bartoszyce wykonano 21 otworów wiertniczych (z czego 1 badawczy, a reszta – hydrogeologiczne). Zestawienie liczby otworów przedstawia Tabela 10, a rozmieszczenie otworów Rys. 11.

Tabela 10 Liczba otworów wiertniczych na terenie gminy miejskiej Bartoszyce.

L.p.	Nazwa	Głębokość [m]	Stratygrafia na dnie	Cel wiercenia	Rzędna [m n.p.m.]
1	BARTOSZYCE 13	160	oligocen	hydrogeologiczny	49,34
2	BARTOSZYCE 1	166	kreda	hydrogeologiczny	40
3	BARTOSZYCE 14	160	trzeciorzęd	hydrogeologiczny	47,28
4	BARTOSZYCE	100	czwartorzęd	hydrogeologiczny	51
5	BARTOSZYCE	79,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	48
6	BARTOSZYCE 12	82	czwartorzęd	hydrogeologiczny	48,26
7	BARTOSZYCE	76	czwartorzęd	hydrogeologiczny	46
8	BARTOSZYCE	4,3	czwartorzęd	hydrogeologiczny	50
9	BARTOSZYCE 11	88	czwartorzęd	hydrogeologiczny	48,43
10	BARTOSZYCE	71,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	48
11	BARTOSZYCE	79,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	57,62
12	BARTOSZYCE	67	czwartorzęd	hydrogeologiczny	50,52
13	BARTOSZYCE	8,3	czwartorzęd	badawczy	48
14	BARTOSZYCE 8	150	trzeciorzęd	hydrogeologiczny	46,28
15	BARTOSZYCE	45,5	czwartorzęd	hydrogeologiczny	58,5
16	BARTOSZYCE 9	80	czwartorzęd	hydrogeologiczny	49,26
17	BARTOSZYCE 2A	153	oligocen	hydrogeologiczny	51,5
18	BARTOSZYCE 2	170	kreda	hydrogeologiczny	45
19	BARTOSZYCE 1	147	trzeciorzęd	hydrogeologiczny	52,36
20	BARTOSZYCE-10	80	czwartorzęd	hydrogeologiczny	49,19
21	BARTOSZYCE 7	80	czwartorzęd	hydrogeologiczny	48,13

źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych PIG, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

źródło: Centralna Baza Danych Geologicznych PIG, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 11. Rozmieszczenie otworów wiertniczych na terenie gminy miejskiej Bartoszyce.

3.2. Jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne – stan aktualny

3.2.1. Środowisko a zdrowie

Jakość środowiska w znacznym stopniu wpływa na stan zdrowia społeczeństwa. Dotyczy to zarówno długotrwałej jakości poszczególnych komponentów środowiska (powietrza, wód, gleb, środowiska akustycznego), jak i zdarzeń krótkotrwałych.

Na terenie gminy miejskiej Bartoszyce jakość środowiska była wysoka w porównaniu z najbardziej zanieczyszczonymi regionami w kraju, co przedstawiono w kolejnych rozdziałach. Pieczę nad aspektami zdrowotnymi środowiska sprawowała przede wszystkim Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Bartoszycach. PSSE sporządza coroczną „Ocenę stanu sanitarno–higienicznego Miasta Bartoszyce”.

W zagadnieniu środowiska w kontekście zdrowia ludzi istotne znaczenie ma przeciwdziałanie poważnym awariom przemysłowym, gdyż każda taka awaria stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia i życia okolicznych mieszkańców. W Polsce istnieje system nadzoru nad instalacjami mogącymi stworzyć zagrożenie poważnych awarii dla środowiska, sprawowany przez służby Inspekcji Ochrony Środowiska, w przypadku gminy miejskiej Bartoszyce: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie, Delegatura w Elblągu. Na terenie miasta nie

występują zakłady o dużym lub zwiększonym ryzyku awarii przemysłowej. Natomiast w latach 2007-2010 na terenie miasta miało miejsce tylko jedno zdarzenie o charakterze poważnej awarii:

- data: 2010-03-19, miejscowość: Bartoszyce – zanieczyszczenie wód rzeki Łyny substancjami ropopochodnymi. Podjęto wszelkie niezbędne działania w celu usunięcia skutków tego zdarzenia.

3.2.2. Powietrze

3.2.2.1 Jakość powietrza

Jakość powietrza atmosferycznego w gminie miejskiej Bartoszyce jest zadowalająca. Taką ocenę można przedstawić na podstawie klasyfikacji terenów województwa ze względu na stan czystości powietrza, która została przedstawiona przez WIOŚ (dane za 2009 r.). Klasyfikacji poddano poszczególne strefy województwa. Teren całego powiatu bartoszyckiego został zaklasyfikowany do strefy bartoszycko-lidzbarskiej. Klasyfikacji dla tej strefy dokonano w oparciu o badania m.in. ze stacji pomiarowej zlokalizowanej w gminie miejskiej Bartoszyce. Klasyfikację przeprowadzono stosując dwa kryteria:

- ochronę zdrowia ludzi (uwzględniano stężenia następujących zanieczyszczeń: pył drobny PM 10, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla, ołów w pyle zawieszonym, benzen),
- ochronę roślin (uwzględniano stężenia następujących zanieczyszczeń: dwutlenek azotu, dwutlenek siarki).

W klasyfikacji ze względu na ochronę zdrowia strefę bartoszycko-lidzbarską zaliczono do klasy A (najkorzystniejszej) – stężenia wszystkich zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych, poziomów celów długoterminowych. Klasyfikacja strefy bartoszycko-lidzbarskiej jest zgodna z klasyfikacją wszystkich stref dla całego województwa. Należy przy tym pamiętać, że województwo warmińsko-mazurskie w skali całego kraju pod względem jakości powietrza atmosferycznego należy do czołówki.

W klasyfikacji ze względu na ochronę roślin strefę bartoszycko-lidzbarską zaliczono również do klasy A.

Należy zaznaczyć, że stężenia większości zanieczyszczeń nie przekraczają poziomu wartości dopuszczalnych i docelowych określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu.

Ponadto, w gminie miejskiej Bartoszyce jakość powietrza była poddawana badaniom przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Bartoszycach (stanowisko pomiarowe przy ul. Bohaterów Warszawy 7). Stężenia średnie roczne wszystkich zanieczyszczeń były niższe niż obecnie obowiązujące. Wyniki badań prezentuje Tabela 11.

Tabela 11 Jakość powietrza w Bartoszycach (stacja pomiarowa przy ul. Bohaterów Warszawy 7), stężenia w $\mu\text{g}/\text{m}^3$

Parametr		Stężenie średnie roczne	
		zmierzone	dopuszczalne obecnie
Dwutlenek azotu	2007	22,2	40
	2008	23,3	
	2009	21,8	
Dwutlenek siarki	2007	1,5	20
	2008	1,0	
	2009	0,9	
Pył zawieszony	2007	14	40
	2008	18	
	2009	-	

Źródło: WSSE w Olsztynie, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Na podstawie wyników badań można stwierdzić, że jakość powietrza w sezonie grzewczym ulega pogorszeniu (szczególnie lokalnie – w skupiskach zabudowy mieszkalnej ogrzewanej indywidualnie). Przyczyną jest najprawdopodobniej tzw. „niska emisja”, w tym wypadku zanieczyszczenia z indywidualnych systemów grzewczych (pieców, kotłów w budynkach jedno- i wielorodzinnych oraz małych kotłowni) opalanych węglem. Potwierdzeniem, że to rodzaj stosowanego paliwa jest główną przyczyną pogorszenia stanu czystości powietrza w sezonie grzewczym, są wyższe wartości stężeń dla dwutlenku siarki i pyłu zawieszzonego. Gdyby do ogrzewania stosowano drewno, gaz lub olej opałowy, nie wpłynęłoby to na zwiększenie zawartości SO_2 lub pyłu, ponieważ paliwa te w porównaniu z węglem zawierają minimalne ilości siarki i popiołu.

Ponadto, na terenie gminy miejskiej Bartoszyce Instytut Medycyny Pracy w Łodzi wykonywał badania powietrza na zawartość włókien azbestu. Wyniki badań przedstawiono w opracowaniu „Zanieczyszczenie środowiska azbestem. Skutki zdrowotne. Raport z badań.” (<http://www.mg.gov.pl/files/upload/8380/zanieczyszczenie.pdf>).

Na terenie gminy miejskiej Bartoszyce prowadzono pomiary w 2 punktach badawczych. W jednym z nich odnotowano stężenie wynoszące $227 \text{ w}\ell/\text{m}^3$, a w drugim punkcie pomiarowym w – $412 \text{ w}\ell/\text{m}^3$.

Zawartości stężenia w przedziale $200\text{-}400 \text{ w}\ell/\text{m}^3$ są klasyfikowane jako niskie, a – $400\text{-}1000 \text{ w}\ell/\text{m}^3$ jako umiarkowane, zatem stężenie włókien azbestu na terenie miasta Bartoszyce można zaklasyfikować jako niskie i umiarkowane.

3.2.2.2 Źródła i wielkości emisji

Źródła punktowe

Główne źródło punktowych zanieczyszczeń powietrza w gminie miejskiej Bartoszyce to energetyczne spalanie paliw, w wyniku którego do powietrza przedostają się: dwutlenek siarki, tlenki azotu, pył (w tym pył drobny), tlenek węgla. W gminie miejskiej Bartoszyce znajduje się kilkanaście kotłowni, głównie kotłowni grzewczych.

Głównym paliwem pozostaje nadal węgiel kamienny, chociaż coraz więcej kotłowni jest dostosowywanych (modernizowanych) do spalania biomasy (np. np. kotłownia Ośrodka Centrum Edukacji Młodzieży w Bartoszycach). Biopaliwa stanowią dodatek paliwowy w kotłowniach węglowych (np. w głównej kotłowni miejskiej w Bartoszycach).

Główna kotłownia miejska, eksploatowana przez „COWIK” Sp. z o.o. jest wyposażona w trzy kotły wodne typu WR-10. Wydajność cieplna pojedynczego kotła wynosi 11,6 MWt. Podstawowym paliwem do kotłów jest węgiel kamienny typu 31,1 sortymentu M.I lub M.IIA. Roczne zużycie węgla w ostatnich latach wynosi 13 000 - 16 000 ton. Jak wspomniano wyżej jeden z kotłów został przebudowany w taki sposób, aby można było w nim spalać mieszankę węgla i drewna tzw. współspalanie (zrębki, trociny, wióry, pył drzewny). Roczne zużycie drewna wynosi 3 000 – 4 000 ton. Udział mocy cieplnej ze spalania drewna w mocy całej kotłowni wynosi 7,7%. Kotłownia wytwarza ciepło na potrzeby centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej. Kotłownia jest wyposażona w urządzenia odpylające – baterię cyklonów. Posiada aktualną decyzję w sprawie wprowadzania do powietrza substancji zanieczyszczających.

Oprócz kotłowni rejonowej „COWIK” Sp. z o.o. eksploatuje 4 lokalne kotłownie gazowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń z procesów spalania można szacować na podstawie sprawozdań statystycznych sporządzanych przez większe zakłady (kotłownie). Wielkość ta nie oddaje całości emisji, ponieważ sprawozdawczością statystyczną nie są objęte małe źródła zanieczyszczeń. Dostępne są jedynie dane na poziomie całego powiatu.

Tabela 12 przedstawia emisję głównych zanieczyszczeń w latach 2008-2010.

Tabela 12 Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych

Jednostka terytorialna	Emisja zanieczyszczeń pyłowych		Emisja zanieczyszczeń gazowych					Zanieczyszcz. pyłowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do red. zanieczyszczeń
	ogółem	ze spalania paliw	ogółem	dwutlenek siarki	tlenki azotu	tlenek węgla	dwutlenek węgla	
	[t/r]	[t/r]	[t/r]	[t/r]	[t/r]	[t/r]	[t/r]	
Powiat bartoszycki ogółem	2008							
	50	50	26 083	67	51	190	25 775	40
	2009							
	57	57	26 297	89	52	191	25 965	40
	2010							
	57	57	33 134	105	62	160	32 807	40

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

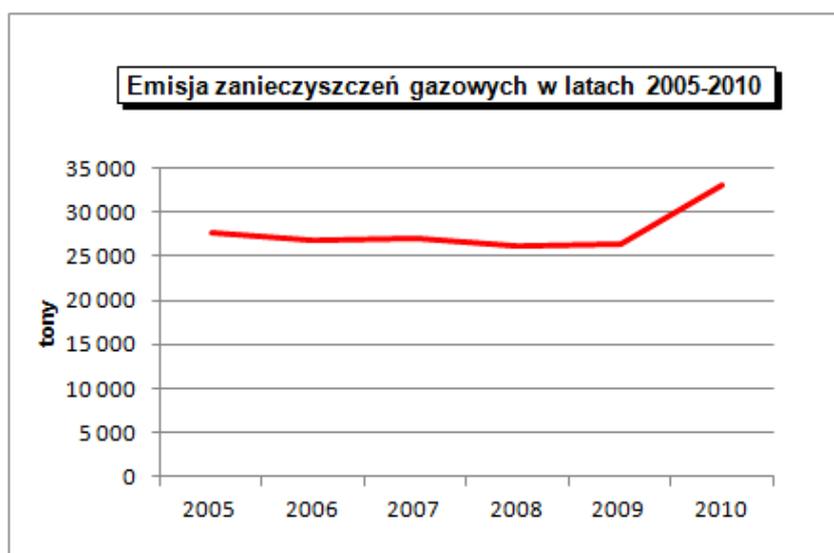
Na terenie gminy miejskiej Bartoszyce emitowane są także zanieczyszczenia technologiczne (gazowe i pyłowe). Zestawienie źródeł emisji zanieczyszczeń technologicznych przedstawia Tabela 13.

Tabela 13 Zestawienie głównych źródeł emisji z procesów technologicznych

Gmina	Lokalizacja	Rodzaj zanieczyszczeń
Gmina miejska Bartoszyce	EL-CORN Sp. z o.o. (elewator)	pył całkowity, pył zawieszony
	STALMOT Sp. z o.o. (spawalnica, hartownia, wtryskarki)	NO ₂ , CO, aceton, stearyna, furan, akroleina
	Mazur Look International Sp. z o.o. (tapicernia)	aceton, węglowodory alifatyczne
	PAGED S.A. (obróbka drewna)	pył całkowity, pył zawieszony
	CORAB Sp. z o.o. (spawalnica, malarnia)	NO ₂ , CO, ozon, pyły, pyły MnO ₂ , cykloheksanon, węglowodory aromatyczne

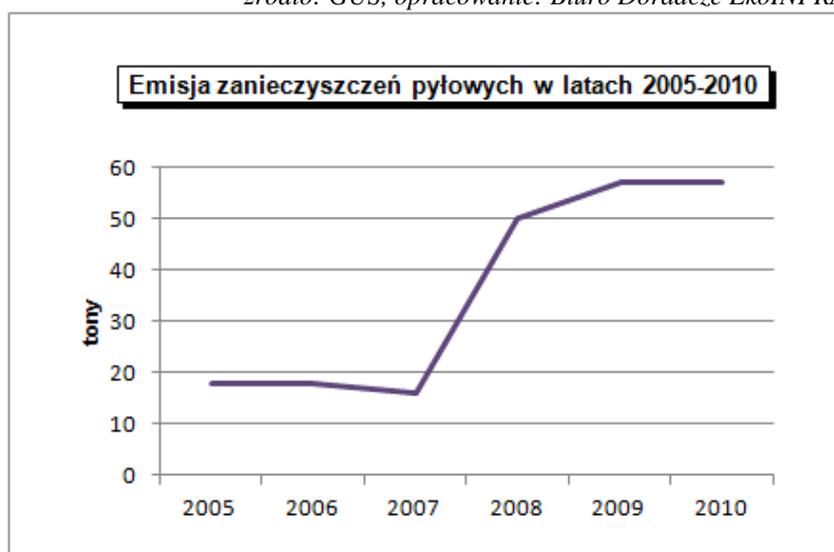
opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

W latach 2005-2010 emisja zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych rosła – dotyczy to zarówno zanieczyszczeń gazowych, jak i pyłowych (Rys. 12, Rys. 13).

Rys. 12.

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 13.

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Znaczny wzrost emisji wystąpił w latach 2008-2010. Może to być związane z surowszą niż zazwyczaj zimą, w wyniku której spalano większe ilości paliw w ciepłowniach.

Źródła powierzchniowe

Znaczącym źródłem emisji są na terenie miasta pozostają indywidualne źródła ogrzewania (paleniska domowe). Paleniska indywidualne mogą być lokalnie bardzo uciążliwe, szczególnie w niekorzystnych warunkach meteorologicznych oraz przy spalaniu niewłaściwego paliwa (np. odpadów, szczególnie z tworzyw sztucznych, opon, polakierowanego drewna). Taka uciążliwość jest odnotowywana na terenie miasta. Sieć ciepłownicza nie dociera do wszystkich mieszkańców. W Bartoszycach z sieci ciepłowniczej korzysta ok. 70% mieszkańców.

92% mieszkańców miasta korzysta z sieci gazowej, jednak gaz jest wykorzystywany głównie w kuchenkach gazowych. Niewiele ponad 55% zużytego gazu (dane GUS za 2010 r.) zostało wykorzystane do ogrzewania mieszkań.

Źródła liniowe

Emisja liniowa na terenie gminy miejskiej Bartoszyce jest związana przede wszystkim ze środkami transportu. Choć jest ona znacznie niższa od emisji ze źródeł punktowych, pozostaje szczególnie istotna ze względu na niskie źródło emisji, prowadzące często do powstania wysokich stężeń w strefie przebywania ludzi.

Źródłem emisji liniowej w mieście jest transport samochodowy. Substancje emitowane z silników pojazdów wpływają na jakość powietrza, szczególnie w najbliższym otoczeniu dróg, a ich wpływ maleje wraz z odległością.

3.2.2.3 Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii

Do odnawialnych źródeł energii zalicza się energię wody (hydroenergetyka), wiatru, słońca, energię geotermalną oraz biomasy (drewno, słoma, biogaz).

Potencjalnie na terenie gminy miejskiej Bartoszyce można korzystać prawie ze wszystkich wyżej wymienionych źródeł energii. Najlepsze warunki rozwoju występują w przypadku hydroenergetyki (rzeka Łyna) oraz biomasy – szczególnie w przypadku wykorzystania drewna i słomy jako biopaliwa.

Dosyć dobre warunki rozwoju występują w przypadku energetyki wiatrowej (średni potencjał energii wiatrowej) – jednak w tym przypadku ograniczeniem są trudności w lokalizacji potencjalnych siłowni wiatrowych na terenie miasta. Również dość dobre są warunki rozwoju energetyki słonecznej (średni potencjał).

Wydaje się, że możliwości wykorzystania energii geotermalnej są niewielkie, gdyż wody takie na głębokościach możliwych do eksploatacji mają zbyt niską temperaturę. Do ogrzewania pomieszczeń ekonomicznie uzasadnione jest wykorzystanie wód o temperaturze powyżej 80°C. Natomiast na terenie powiatu bartoszyckiego rozpoznano zaleganie wód o temperaturze 30-45°C (na głębokościach 2000-2500 m). Takie wody ze względów opłacalności ekonomicznej mogą być wykorzystywane do hodowli ryb i celów rekreacyjnych (baseny, pływalnie). Wykorzystanie ich do celów grzewczych i ciepłej wody użytkowej

wymagałoby dodatkowego podgrzania. Natomiast istnieje możliwość korzystania z energii geotermalnej za pośrednictwem pomp ciepła – zarówno w zabudowie jednorodzinnej, jak i w obiektach użyteczności publicznej.

Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii prowadzi przede wszystkim do zmniejszenia zużycia paliw kopalnych – źródła energii, którego zasoby są określone i możliwe do wyczerpania. Ponadto stosowanie OZE (poza biopaliwami) wpływa na zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza substancjami gazowymi i pyłowymi, ponieważ energia nie jest uzyskiwana w wyniku spalania.

W roku 2010 na terenie gminy miejskiej Bartoszyce korzystano z następujących instalacji wykorzystujących OZE:

1. Kotłownie na biomasę.
  - Ośrodek Centrum Edukacji Młodzieży w Bartoszczach.
  - Zakłady z branży meblarskiej.
  - Budynki mieszkalne jednorodzinne należące do osób fizycznych.
2. Kolektory słoneczne.
  - Szpital Powiatowy w Bartoszczach,
  - PPKS Bartoszyce.
  - Budynek wielorodzinny WM Wszyńskiego 5 w Bartoszczach.
  - Budynki mieszkalne jednorodzinne należące do osób fizycznych.

3.2.2.4 *Przeciwdziałanie zmianom klimatu*

Główną przyczyną zmian klimatycznych jest emisja tzw. gazów cieplarnianych: dwutlenku węgla, metanu, ozonu, freonów, podtlenku azotu i halonów.

Najważniejszym źródłem emisji dwutlenku węgla jest energetyka. Do istotnych źródeł emisji gazów cieplarnianych należą również: przemysł, sektor komunalny i transport. Emisja metanu stanowi ok. 15% całkowitej emisji gazów cieplarnianych. Najważniejsze źródła emisji metanu to lotna emisja powstająca przy użytkowaniu paliw, emisja z wysypisk odpadów i emisja z sektora rolniczego (fermentacja).

Zatem wszystkie działania mające na celu ograniczenie spalania paliw przeciwdziałają zmianom klimatu. Do działań tych należy m.in. ograniczenie zużycia energii poprzez termomodernizację budynków. Termomodernizacja wpływa na zmniejszenie strat ciepła przy ogrzewaniu budynków, a tym samym zmniejszenie zużycia paliw energetycznych oraz zmniejszenie emisji zanieczyszczeń energetycznych.

Pomimo przeprowadzenia w latach 2004-2011 wielu prac mających na celu poprawę parametrów termoizolacyjnych, w dalszym ciągu znaczna liczba budynków na terenie miasta wymaga przeprowadzenia zabiegów termomodernizacyjnych – wymiany stolarki okiennej, docieplenia ścian, modernizacji instalacji grzewczej.

Istotne działania zapobiegające emisji gazów cieplarnianych to także zastępowanie źródeł energii wykorzystujących spalanie paliw źródłami wykorzystującymi energię słońca, wiatru i wody. Zagadnienia związane z wykorzystaniem tych OZE przedstawiono w poprzednim rozdziale.

Nie bez znaczenia dla zmian klimatu są także wszelkie przedsięwzięcia mające na celu zmniejszenie zużycia energii w procesach technologicznych i innych. Dlatego tak ważna jest modernizacja wszelkich obiektów i urządzeń, w wyniku której uzyskuje się zmniejszenie zużycia energii ogółem lub na jednostkę produkcji. Stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT) jest w przypadku przeprowadzania modernizacji wymogiem koniecznym.

3.2.3. Wody

3.2.3.1 Jakość wód powierzchniowych

Badania jakości wód powierzchniowych na terenie gminy miejskiej Bartoszyce wykonywano jedynie na rzece Łynie. Dodatkowo badano jakość wód Suszycy (prawobrzeżny dopływ Łyny), badanie prowadzono na terenie gminy wiejskiej Bartoszyce, w pobliżu granic miasta. Kontrolowano również jakość jeziora Kinkajmskiego, położonego w pobliżu miasta, na terenie gminy wiejskiej Bartoszyce.

Badania rzek wykonywano:

- W latach 2005-2007 zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód. Rozporządzenie wprowadziło 5 klas jakości wód: I – wody bardzo dobrej jakości, II – dobrej jakości, III – zadowalającej jakości, IV – niezadowalającej jakości, V – złej jakości.
- W latach 2008-2010 zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych. Rozporządzenie wprowadziło ocenę ogólną stanu wód, na podstawie oceny stanu ekologicznego i stanu chemicznego. Stan ekologiczny jest określany na podstawie parametrów biologicznych i fizykochemicznych oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego. Na tej podstawie stan ekologiczny określa się jako: bardzo dobry (I klasa), dobry (II klasa), umiarkowany (III klasa), słaby (IV klasa), zły (V klasa).

Tabela 14 przedstawia wyniki badań jakości rzek w Gminie Miejskiej Bartoszyce (również poza jej granicami) w latach 2004-2010 (graficzny obraz stanu czystości wód powierzchniowych przedstawia Rys. 14 na str. 38). Przedstawiono także ogólną ocenę eutrofizacji wód w punkcie pomiarowym, dokonaną przez WIOŚ na podstawie wyników badań 2007-2009. Ocena „TAK” oznacza wody zeutrofizowane. Zgodnie z definicją podaną w ustawie – *Prawo wodne*, **eutrofizacja** oznacza „wzbogacanie wody biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód”.

Badania jeziora Kinkajmskiego wykonywano wg systemu oceny jakości jezior (SOJJ). Jezioro Kinkajmskie badano w 1997 r. oraz 2004 r. Jakość wód w tym jeziorze była zła – nie odpowiadała normom. Jezioro było silnie zeutrofizowane. Wszystkie wskaźniki fizykochemiczne, poza fosforanami i fosforem ogólnym nie odpowiadały normom. Przyczyną może być silna podatność jeziora Kinkajmskiego na degradację.

Tabela 14 Jakość wód powierzchniowych

Rzeka	Lokalizacja przekroju	Gmina	Km rzeki	Rok	Wskaźniki decydujące o ocenie	Klasa jakości/ stan ekologiczny	Ogólna ocena eutrofizacji
Łyna	pow. Bartoszyce	Bm	112,5	2006	ChZT	IV	NIE
				2007	Z, BZT ₅	IV	
				2008	OWO	III	
	Pon.Bartoszyce	S	90,5	2006	ChZT	IV	-
				2004	-	IV	TAK
	Stopki	S	73,3	2005	ChZT, OWO, Nk, PO ₄	III	
				2006	ChZT	IV	
				2007	Z, BZT ₅	IV	
				2008	OWO, Nk, N-NO ₃	III	
				2009	Z, BZT ₅ , ChZT, OWO, Nk, NO ₃ , Nog	II	
2010				OWO, Nk, NO ₃	II		
Suszycza A	Bartoszyce	B	2,2	2008	Z, O ₂ , OWO, Nk,	III	TAK

Źródło: WIOŚ w Olsztynie, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Objaśnienia:

Gminy: Bm – Gmina miejska Bartoszyce,
B – Gmina Bartoszyce,
S – Sępólno,

Wskaźniki: NO₂ – azotyny,
NO₃ – azotany,
NH₄ – azot amonowy,
Nk – azot Kjeldahla
Nog – azot ogólny
PO₄ – fosforany,
Pog – fosfor ogólny,
ChZT – chemiczne zapotrzebowanie tlenu,
BZT₅ – biochemiczne zapotrzebowanie tlenu
OWO – ogólny węgiel organiczny
Z – zawiesina ogólna

Na podstawie badań przeprowadzonych przez WIOŚ w Olsztynie można stwierdzić, że jakość wód powierzchniowych na terenie miasta jest umiarkowana (wg poprzedniego nazewnictwa: zadowolająca).

Wody Łyny w latach 2004-2010 poprawiły swoją jakość – szczególnie w przekroju pomiarowym w Stopkach, ale również w gminie miejskiej Bartoszyce: z wód słabej jakości (IV klasa) do wód umiarkowanej jakości (III klasa).

Niestety, wody w większości punktów (poddanych ogólnej ocenie eutrofizacji) były zeutrofizowane. Jedynie wody Łyny w punkcie pomiarowym powyżej Bartoszyce nie wykazywały cech wód zeutrofizowanych.

3.2.3.2 Źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

Podstawowe źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych to:

- źródła punktowe: przede wszystkim ścieki sanitarne, oczyszczone lub nie, odprowadzane do wód bezpośrednio kolektorami,
- źródła rozproszone: ścieki sanitarne (np. z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych) lub ścieki rolnicze (np. z hodowli zwierząt – z nieszczelnych płyt gnojowych, zbiorników na gnojowicę) wprowadzane do wód z terenów nieskanalizowanych;
- źródła przestrzenne (obszarowe): ścieki sanitarne lub rolnicze (odchody zwierząt z pastwisk, nawożenie nawozami naturalnymi i sztucznymi) przedostające się do wód w wyniku infiltracji, spływu powierzchniowego lub erozji;
- źródła liniowe: odpływ zanieczyszczeń z dróg, linii kolejowych, itp.

Z tych źródeł do wód powierzchniowych przedostają się substancje organiczne i biogeny, które przyczyniają się do eutrofizacji, a w efekcie pogorszenia jakości wód. Rolnictwo może być także źródłem zanieczyszczeń toksycznych pochodzących ze środków ochrony roślin. Przedostanie się takich zanieczyszczeń do wód może spowodować całkowite wyginiecie organizmów wodnych.

Ścieki sanitarne są odprowadzane do wód powierzchniowych poprzez:

- wyloty z oczyszczalni ścieków – **ścieki oczyszczone**,
- przelewy ze zbiorników bezodpływowych (szamb), które są za pośrednictwem rur odprowadzane do wód powierzchniowych – droga niezgodna z prawem,
- nieszczelne zbiorniki bezodpływowe (szamba) poprzez infiltrację do wód gruntowych, a następnie powierzchniowych – droga niezgodna z prawem.

Zanieczyszczenia rolnicze przedostają się do wód powierzchniowych w wyniku stosowania niewłaściwych praktyk rolniczych i przekształcenia naturalnego krajobrazu w wyniku intensyfikacji rolnictwa (nieprzestrzegania terminów i dawek nawożenia, niewłaściwego wykorzystania użytków rolnych położonych w bezpośrednim sąsiedztwie wód powierzchniowych, uprawianie użytków rolnych do samej linii wody, bez stosowania barier ochronnych).

Wśród innych źródeł można wymienić:

- opady atmosferyczne – są źródłem azotu i fosforu wyflukiwanego z zanieczyszczonego powietrza, w przypadku gminy miejskiej Bartoszyce: źródło bez większego znaczenia,
- odcieki ze składowisk odpadów, w przypadku gminy miejskiej Bartoszyce: źródło bez większego znaczenia.

3.2.3.3 Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków

Aby zminimalizować ilości zanieczyszczeń wprowadzane do wód, ścieki sanitarne są oczyszczane w oczyszczalniach ścieków. Ścieki do oczyszczalni trafiają za pośrednictwem kolektorów kanalizacji sanitarnej lub poprzez transport samochodami asenizacyjnymi (ścieki z szamb).

Stopień skanalizowania gminy miejskiej Bartoszyce jest wysoki. Długość kolektorów ogółem wynosi 50,9 km, w tym sieci grawitacyjnej 49,7 km. Z kanalizacji korzysta ok. 24 677 osób, a więc 99,8% mieszkańców. Zestawienie danych dotyczących sieci kanalizacyjnych (za 2010 r.) przedstawia Tabela 15.

Tabela 15 Zestawienie danych dotyczących kanalizacji

Gmina	Mieszkańcy korzystający z kanalizacji		Liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych [odsetek]	Długość sieci kanalizacyjnej [km]	Sieć kanalizacyjna na 100 km ² [km/100 km ²]
	liczba	odsetek			
Gmina miejska Bartoszyce	24 677	99,8	1 823	50,9	462,7
[%]					km/100 km ²
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim /*przeciętna wartość w powiecie	62,3	*65,3	55,4	38,4	*10,1

źródło: GUS, UM Bartoszyce, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Mieszkańcy nieskanalizowanych budynków (ok. 44 osób) korzystają ze zbiorników bezodpływowych (szamb), które są opróżniane za pomocą taboru asenizacyjnego, a ścieki trafiają do oczyszczalni ścieków.

Na terenie gminy miejskiej Bartoszyce znajduje się 1 komunalna oczyszczalnia ścieków, zlokalizowana przy ul. Drzewnej. Oczyszczalnia ścieków spełnia wymagania załącznika nr 1 do rozporządzenia w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

W oczyszczalni jest stosowana nowoczesna technologia oczyszczania ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów. Średnia przepustowość oczyszczalni (z projektu) wynosi 6 500 m³/d, natomiast maksymalna to 8 500 m³/d. Łącznie w 2010 r. oczyszczalnia oczyściła 1 039 tys. m³ ścieków, z czego ok. 200 m³ stanowiły ścieki dowożone.

Zestawienie danych dotyczących stężenia i redukcji zanieczyszczeń przedstawia Tabela 16.

Tabela 16 Zestawienie danych dotyczących stężenia zanieczyszczeń w ściekach.

Parametr	Średnie roczne wartości stężenia zanieczyszczeń w ściekach:		Redukcja zanieczyszczeń [%]
	dopływających	oczyszczonych	
BZT ₅ [mg O ₂ /l]	272	5	98
ChZT [mg O ₂ /l]	710	40	94
Zawiesina ogólna [mg/l]	282	5	98
Azot ogólny [mg/l]	74	9	87
Fosfor ogólny [mg/l]	10	1	96

źródło: UM Bartoszyce, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest Łyna. Ładunek zanieczyszczeń odprowadzony do wód z oczyszczalni ścieków wyniósł w 2010 r.:

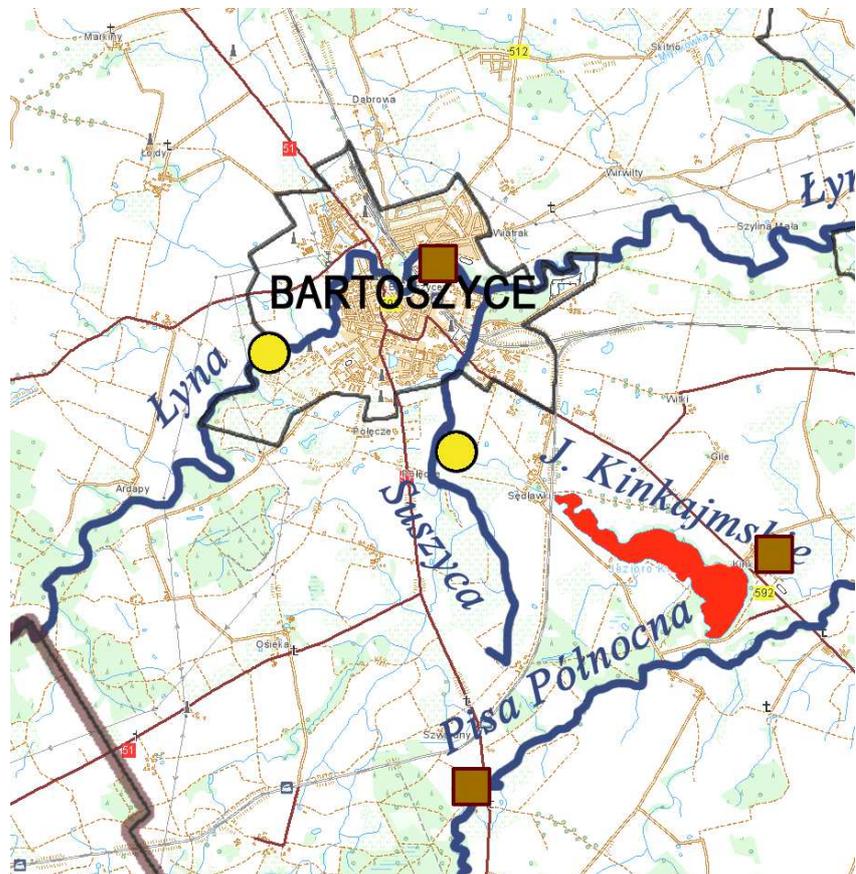
- 5,646 t BZT,
- 47,474 t ChZT,
- 5,646 t zawiesiny ogólnej,
- 11,036 t azotu,
- 0,510 t fosforu.

Powstające osady ściekowe są poddawane stabilizacji symultanicznej i higienizacji wapnem. W 2010 r. powstały 662 t osadów. Osady z oczyszczalni stosowane są w rolnictwie.

Na rysunku (Rys. 14) przedstawiono lokalizację oczyszczalni ścieków (miejsca punktowego zrzutu zanieczyszczeń) oraz jakość wód powierzchniowych w badanych przekrojach.

LEGENDA:

- wody dobrej jakości
- wody umiarkowanej jakości
- wody słabej jakości
- wody złej jakości
- oczyszczalnie ścieków

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Rys. 14. Lokalizacja oczyszczalni ścieków i jakość wód powierzchniowych

Miasto posiada „Strategię rozbudowy i modernizacji sieci wodno-kanalizacyjnej Miasta Bartoszyce” z 2006 r. (uchwała nr LI/307/2006 Rady Miasta Bartoszyce z dnia 26-10-2006).

3.2.3.4 Ścieki przemysłowe

W gminie miejskiej Bartoszyce jest niewiele zakładów, które wytwarzają ścieki pochodzące z procesów technologicznych. Do takich zakładów należą przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa spożywczego. Jedyny większy zakład z tej branży to Zakłady Mięsne „Pek-Bart” Sp. z o.o. w Bartoszycach. Zakład nie posiada oczyszczalni ścieków, a ścieki są odprowadzane do sieci miejskiej.

Pozostałe podmioty wytwarzają przede wszystkim ścieki bytowe, które za pośrednictwem kanalizacji lub transportem asenizacyjnym są dostarczane do komunalnej oczyszczalni ścieków.

W 2010 r. na terenie gminy miejskiej Bartoszyce powstało 76 tys. m³ ścieków przemysłowych, które zostały odprowadzone do sieci kanalizacji sanitarnej w Bartoszycach i oczyszczone w komunalnej oczyszczalni ścieków.

Część podmiotów posiada urządzenia do podczyszczania ścieków opadowych przed ich odprowadzeniem do odbiorników (zgodnie z wymogami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, Dz.U. Nr 137, poz. 984). Stosowanie takich urządzeń jest wymagane w przypadku, gdy wody opadowe są ujęte w systemy kanalizacyjne (otwarte lub zamknięte) oraz w przypadku:

- szczelnych powierzchni terenów przemysłowych, składowych, baz transportowych, miast, budowli kolejowych, dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych klasy G, parkingów o powierzchni pow. 0,1 ha, gdy natężenie odpływu przekracza co najmniej 15 l/s/ha szczelnej powierzchni,
- z zanieczyszczonej powierzchni szczelnej obiektów magazynowania i dystrybucji paliw.

Urządzenia do podczyszczania wód opadowych posiadają m.in.: COWIK Sp. z o.o. (na terenie miasta Bartoszyce), „Mazur-Look International” Sp. z o.o. z Bartoszyce.

Długość sieci kanalizacji deszczowej w gminie miejskiej Bartoszyce wynosi ogółem 40,5 km, przy czym sieć tę rozbudowano w latach 2007-2011. M.in wody opadowe z nawierzchni drogi krajowej nr 51 są odprowadzane siecią kanalizacji deszczowej. Wody opadowe przed odprowadzeniem są oczyszczone przez zainstalowane urządzenia podczyszczające – separatory lamelowe z bypasem i osadnikiem, w którym oddzielane są substancje ropopochodne, zatrzymywany jest piasek i zanieczyszczenia mineralne.

3.2.3.5 Aglomeracja Bartoszyce

Rozporządzenie Nr 59 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 7 grudnia 2005 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Bartoszyce ustanawia na terenie województwa aglomerację Bartoszyce o równoważnej liczbie mieszkańców 28 500 z oczyszczalnią ścieków w gminie miejskiej Bartoszyce. W skład aglomeracji weszły miejscowości z terenu Gminy Bartoszyce (Nalikajmy, Leginy, Wiplawki, Łojdy, Dąbrowa, Skitno, Jarkowo, Falczewo, Wirwilty, Wiatrak, Spytajny, Ceglarki, Sędławki, Wawrzyny, Połęczce, Płęsy, Osieka, Bukowo, Krawczyki, Szwaruny, Minty, Ciemna Wola, Galiny).

Szóstego sierpnia 2008 r. Rozporządzeniem Nr 55 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego zmieniającym rozporządzenie w sprawie wyznaczenia aglomeracji Bartoszyce włączono do aglomeracji oprócz w/w następujące miejscowości: Okopa, Karolewo, Dębówko, Witki, Gile. Rozporządzenie otrzymało brzmienie:

„Wyznacza się na terenie województwa warmińsko - mazurskiego aglomerację Bartoszyce o równoważnej liczbie mieszkańców 26 271, z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Bartoszyce, obejmującą obszar miasta Bartoszyce oraz miejscowości z terenu gminy Bartoszyce: Nalikajmy, Leginy, Wiplawki, Łojdy, Dąbrowa, Skitno, Jarkowo, Falczewo, Wirwilty, Wiatrak, Spytajny, Ceglarki, Sędławki, Wawrzyny, Połęczce, Płęsy, Osieka, Bukowo, Krawczyki, Szwaruny, Minty, Ciemna Wola, Galiny, Okopa, Karolewko, Dębówko, Witki, Gile”.

W chwili obecnej jedynie dwie miejscowości z terenu gminy Bartoszyce (Łojdy i Dąbrowa Kolonia) są podłączone do kanalizacji sanitarnej w ramach aglomeracji Bartoszyce. Aglomeracja została umieszczona w Załączniku 1 (Aglomeracje priorytetowe dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego) Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych pod numerem PLWM013.

Pod koniec 2011 r. Wójt Gminy Bartoszyce zawiadomił o rezygnacji z wyznaczonej Rozporządzeniem Nr 55 Wojewody Warmińsko Mazurskiego z dnia 6 sierpnia 2008 r. aglomeracji. W związku z powyższym Burmistrz Miasta Bartoszyce pismem z dnia 15-12-2011 r. (znak: TL.VIII.603.5.2011) wystąpił o zmianę granic i zasięgu aglomeracji, w ten sposób, aby objęła ona jedynie obszar znajdujący się w granicach administracyjnych gminy miejskiej Bartoszyce. Procedura zmiany granic aglomeracji jest w toku.

Po zmianie granic aglomeracja Bartoszyce będzie w całości spełniać wymogi Dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. W chwili obecnej spełnione są wymogi co do jakości ścieków oczyszczonych.

W przypadku, gdy procedura zmiany granic aglomeracji zakończy się niepowodzeniem, konieczne będzie, w terminie do 31-12-2015 r., zapewnienie wszystkim mieszkańcom aglomeracji odbioru i oczyszczania ścieków zgodnego z wymogami prawa (m.in. Dyrektywy Rady 91/271/EWG), tzn.:

- w przypadku, gdy gęstość zaludnienia umożliwi osiągnięcie wskaźnika koncentracji 120 osób na 1 km sieci kanalizacyjnej – podłączenia do systemu kanalizacji zbiorczej,
- w przypadku, gdy budowa kanalizacji zbiorczej jest nieuzasadniona ekonomicznie (wskaźnik koncentracji poniżej 120 osób/km) – wyposażenia w biologiczne przydomowe oczyszczalnie ścieków lub szczelne, regularnie opróżniane szamba.

3.2.4. Gospodarka odpadami

3.2.4.1 Odpady komunalne

Zadania gospodarki odpadami w mieście realizuje w głównej mierze Zakład Gospodarki Odpadami Spółka z o.o. z siedzibą w Bartoszycach.

Gromadzenie i transport zmieszanych odpadów komunalnych

Zmieszane odpady komunalne na terenie gminy miejskiej Bartoszyce są zbierane w oparciu o system pojemnikowy (w większości pojemniki 110 l, 1100 l, 7 m³).

Mieszkańcy i podmioty gospodarcze zawierają umowy z firmami świadczącymi usługi. Firmy świadczące usługi posiadają stosowne zezwolenia na odbiór i transport odpadów. Opłaty za usługę (od mieszkańców i podmiotów) są pobierane przez firmy świadczące usługi. Na terenie gminy miejskiej Bartoszyce w 2009 r. działały 3 podmioty zajmujące się odbieraniem i transportem zmieszanych odpadów komunalnych (kod 20 01 03):

- Spółka z o.o. „BARTKO” obsługuje 51,6% mieszkańców, odbiera odpady komunalne zmieszane co dwa tygodnie (obsługuje budownictwo jednorodzinne wielorodzinne oraz przedsiębiorców),
- Spółdzielnia Mieszkaniowa „BUDOWLANI” obsługuje 44,6% mieszkańców, odpady komunalne zmieszane codziennie (obsługuje głównie budynki będące w zasobach spółdzielni, sporadycznie inne podmioty),
- EKO-BART s.c. obsługuje 3,8% mieszkańców, odpady komunalne zmieszane co dwa tygodnie (obsługuje budownictwo jednorodzinne, wielorodzinne oraz przedsiębiorców).

Selektywna zbiórka odpadów

Na terenie gminy miejskiej Bartoszyce funkcjonuje również selektywna zbiórka odpadów w oparciu o pojemniki do selektywnej zbiórki, rozmieszczone na terenie miasta. System jest obsługiwany przez firmy zajmujące się zbieraniem odpadów. Użytkownicy nie ponoszą odrębnych opłat za selektywną zbiórkę odpadów. Selektywne gromadzenie dotyczy przede wszystkim odpadów z tworzyw sztucznych i metali, szkła oraz papieru i kartonu.

Pod koniec 2010 r. Zakład Gospodarki Odpadami rozpoczął wdrażanie projektu segregacji odpadów „U źródła”. Mieszkańcy otrzymują nieodpłatnie foliowe worki na poszczególne typy odpadów, które są odbierane przez firmy zbierające odpady zgodnie z wcześniej ustalonym harmonogramem. Warunkiem przystąpienia do segregacji jest posiadanie umowy na odbiór odpadów komunalnych oraz przestrzeganie regulaminu zbiórki. Selektywnie zebrane odpady pochodzące z systemu workowego są poddawane segregacji na poszczególne rodzaje odpadów (segregacja opakowań szklanych i tworzyw sztucznych na kolory). Odbiór posegregowanych odpadów odbywa się 2 razy w tygodniu w czwartki i piątki z podziałem na lewo i prawobrzeżną część Miasta. Tak przygotowane surowce są belowane i przekazywane dalej podmiotom uprawnionym do odbioru surowców wtórnych.

Selektywna zbiórka dotyczy również odpadów niebezpiecznych: baterii, przeterminowanych leków, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego – głównie w punktach sprzedaży

tych artykułów, jak również w punkcie prowadzonym przez ZGO przy ul. Zbożowej 8. Przeteterminowane leki zabierane są przez specjalistyczną firmę z pojemników ustawionych w aptekach na terenie Miasta Bartoszyce. Spółka kilka razy w roku na terenie miasta w poszczególnych dzielnicach przeprowadza zbiórkę ZSEE.

Poniżej przedstawiono częstotliwość odbierania posegregowanych odpadów:

1. „BARTKO” Sp. z o.o. (obsługuje budownictwo jednorodzinne, wielorodzinne oraz przedsiębiorców):
  - tworzywa sztuczne 1x w tyg. i na zgłoszenie,
  - szkło 1x w tyg. i na zgłoszenie,
  - odpady wielkogabarytowe 2 razy do roku i na zgłoszenie,
  - odpady ulegające biodegradacji na zgłoszenie,
  - odpady budowlane na zgłoszenie.
2. SM „BUDOWLANI” (obsługuje głównie budynki będące w zasobach spółdzielni, sporadycznie inne podmioty):
  - tworzywa sztuczne 1x w tyg.,
  - szkło 1x w miesiącu,
  - odpady wielkogabarytowe 2x w miesiącu,
  - odpady ulegające biodegradacji na zgłoszenie,
  - drewno na zgłoszenie,
  - odpady budowlane na zgłoszenie.
3. ”Eko-Bart” S. C. Mizio, Kamiński (obsługuje budownictwo jednorodzinne, wielorodzinne oraz przedsiębiorców):
  - tworzywa sztuczne 1x w tyg. i na zgłoszenie,
  - szkło 1x w tyg. i na zgłoszenie,
  - odpady wielkogabarytowe 2 razy do roku i na zgłoszenie,
  - odpady ulegające biodegradacji na zgłoszenie,
  - odpady budowlane na zgłoszenie.
4. PPHU „WTÓRPOL” ZPChr. Ul. Żurawia 1 26-110 Skarżysko-Kam. (odzież)
  - odzież 2x w miesiącu (całe miasto).
5. Zakład Gospodarki Odpadami ul. Zbożowa 8, 11-200 Bartoszyce
  - baterie (szkoły, instytucje) na zgłoszenie,
  - zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny punkt czynny od poniedziałku do piątku w godz. 7.00-15.00,
  - przeteterminowane leki (poj. w aptekach) min 2X do roku i na zgłoszenie (podpisana umowa pomiędzy ZGO a Firmą Handlowo-Usługową Natura Marek Michałowski ul. Serocka 11 85-552 Bydgoszcz).
6. „STAL-GAZ” ul. Kętrzyńska 47, 11-200 Bartoszyce
  - zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny przyjmowany jest od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.00-16.00 w soboty od 7.00-13.00.
7. UTYL-SERVICE BIS Joanna Sochaczewska ul. Mostowa 14/30 87-300 Brodnica
  - odpady kuchenne ulegające biodegradacji, oleje i tłuszcze - na podstawie zawartej umowy.

Unieszkodliwianie odpadów

Odpady komunalne są unieszkodliwiane głównie poprzez składowanie. Na terenie gminy miejskiej Bartoszyce nie jest zlokalizowana żadna instalacja gospodarki odpadami. Instalacja powołana m.in. dla obsługi miasta to: Zakład Zagospodarowania Odpadów Wysieka

w gminie Bartoszyce. Zmieszane odpady komunalne oraz inne odpady przyjmowane na składowisku zgodnie z instrukcją eksploatacji składowiska i są unieszkodliwiane poprzez składowanie na kwaterze nr 3 w Zakładzie Zagospodarowania Odpadów w m. Wysieka.

Zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego Miasto Bartoszyce wchodzi w skład Regionu Centralnego. Zakład Zagospodarowania Odpadów Wysieka stanowi regionalną instalację do przetwarzania odpadów komunalnych dla Regionu Centralnego. ZZO Wysieka jest zlokalizowany ok. 6 km w linii prostej na północny-zachód od granicy miasta Bartoszyce. ZZO został zlokalizowany w gminie Bartoszyce. Obiekt jest zarządzany przez Zakład Gospodarki Odpadami Sp. z o. o. w Bartoszycach, należący w 100% do Gminy Miejskiej Bartoszyce.

W 2010 r. rozpoczęto rozbudowę składowiska odpadów w Wysiece. Inwestycja objęła budowę m.in. następujących obiektów:

- Kwaterna nr 3 o pojemności 388 tys. m³.
- Kompostownia odpadów zielonych o powierzchni 2400 m²,
- Elementy infrastruktury towarzyszącej tj. zbiornik odcieków, zbiornik ppoż., waga samochodowa, drogi i place manewrowe oraz remont 2,2 km drogi dojazdowej do składowiska.

Ostatecznie obiekty oddano do użytkowania w sierpniu 2011 r. Zakład Zagospodarowania Odpadów w Wysiece jest obecnie wyposażony w następujące instalacje:

- **kompostownia** o zdolności przerobowej 20 040 Mg rocznie – proces odzysku R3 (Recykling lub regeneracja substancji organicznych włączając kompostowanie),
- **sortownia** o zdolności przerobowej 154 000 Mg rocznie – proces odzysku R15 (przetwarzanie odpadów w celu przygotowania do odzysku, w tym do recyklingu).

Obiekt spełnia wymogi środowiskowe i ma uregulowany stan formalno-prawny. Do końca roku 2010 na składowisku nagromadzono 170 454 Mg odpadów komunalnych.

Ilości odpadów komunalnych

W 2010 r. zebrano na terenie gminy miejskiej Bartoszyce 7 085 ton odpadów komunalnych, z czego 5 406 t pochodziło z gospodarstw domowych, w roku 2011 – 7809 ton.

Tabela 17 przedstawia dane dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi (dane za 2010 r.).

Tabela 17 Gospodarka odpadami komunalnymi w gminie miejskiej Bartoszyce				
Jednostka terytorialna	Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku ogółem	Zmieszane odpady komunalne z gospodarstw domowych	Liczba budynków mieszkalnych objętych zbieraniem odpadów	Liczba przedsiębiorstw odbierających odpady
	[t]	[t]	[szt]	[szt]
Gmina miejska Bartoszyce	7 085,06	5 406,25	1 640	3
[%]				
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	63,39	62,94	31,45	-

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

W 2011 r. na składowisko w Wysiece przyjęto 17 841,28 Mg odpadów (Tabela 18).

Tabela 18 Ilość odpadów komunalnych przyjętych na składowisko w Wysiece w 2011 roku

Firma	Przyjęte odpady komunalne:		Gminy, z których przyjęto odpady
	z terenu miasta Bartoszyce [Mg]	z terenu innych gmin [Mg]	
„Bartko” Sp. z o.o.	3 544,94	5,26 55,42 222,08	Gmina miejska Bartoszyce Gmina Bartoszyce
„Eko-Bart” Sp. z o.o.	1 617,38	29,18 767,1	Gmina miejska Górowo Iławeckie Gmina Górowo Iławeckie
SM „BUDOWLANI”	2 646,68	1,12 14,66	Miasto i Gmina Sępólno Gmina Lidzbark Warmiński
Pozostałe firmy	-	5 571,46 1 694,14 1 671,96	Gmina Pieniężno Gmina Elbląg Gmina Orneta
Razem	7 809,00	10 032,38	

źródło: Urząd Miasta, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Tabela 19 przedstawia ilości odpadów zebranych w wyniku selektywnej zbiórki w 2011 r.

Tabela 19 Ilość odpadów zebranych w wyniku selektywnej zbiórki w 2011 roku

Kod odpadu	Rodzaj odpadu	Ilość [Mg]	RAZEM:
15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	2,27 +70,00	72,270
15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	35,47 + 36,43 + 27,00	98,900
15 01 04	Opakowania z metali	0,04	0,040
15 01 05	Opakowania wielomateriałowe	0,67	0,670
19 08 01	Skratki	100,80	100,800
19 08 02	Zawartość piaskowników	153,96	153,960
20 01 01	Papier i tektura	81,35	81,350
20 01 02	Szkło	37,09 + 25,16 + 30,00 + 6,00	98,250
20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	2,27 + 21,68	23,950
20 01 08	Odpady kuchenne ulegające biodegradacji	12,318	12,3180
20 01 10	Odzież	35,00	35,000
Kolory odpowiadają firmom: BARTKO, SM „BUDOWLANI”, „EKO-BART”, Utyl-Service, WTÓRPOL, ZGO.			

źródło: Urząd Miasta, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Tabela 20 przedstawia ilości odpadów problemowych zebranych w 2011 r.

Tabela 20 Ilość odpadów problemowych zebranych w 2011 roku

Rodzaj odpadu i kod odpadu	Ilość zebrana w 2011 [Mg]	Lokalizacja punktu zbiórki (adres), podmiot zbierający	Nazwa Organizacji Odzysku posiadającej umowę z podmiotem zbierającym odpady problemowe
20 01 32 Leki inne niż wymienione w 20 01 31	0,123	Przeterminowane leki Apteki : Apteka Wileńska ul. Wincentego Witosa 2A 11-200 Bartoszyce Apteka Pilula ul. Sikorskiego 27a 11-200 Bartoszyce Apteka Miligedo ul. Kętrzyńska 10 11-200 Bartoszyce	F.H.U „NATURA” ul. Serocka 11 85-552 Bydgoszcz
20 01 33 Baterie i akumulatory łącznie z bateriami i akumulatorami wymienionymi w 16 06 01, 16 06 02 lub 16 02 03 oraz niesortowane baterie zawierające te baterie	0,824	Zbiórka baterii (szkoły, instytucje): Nadleśnictwo Bartoszyce Szkoła podstawowa nr 7 w Bartoszycach Zespół szkół nr 1 w Bartoszycach PHU Powerck Pack s.c. ul. Kętrzyńska 35 Bartoszyce Szkoła Podstawowa w Galinach Stacja benzynowa Pami Połącze 25 Stacja benzynowa ul. Warszawska 22 Bartoszyce Urząd Miasta Bartoszyce Szkoła podstawowa nr 3 w Bartoszycach Starostwo Powiatowe w Bartoszycach Szkoła podstawowa nr 4 w Bartoszycach Przedszkole niepubliczne „Stokrotka” Bartoszyce Przedszkole publiczne nr 9 Bartoszyce Przedszkole nr 2 Bartoszyce ELEMEX ul. Nad Łyną 5 Bartoszyce	REBA
16 02 11* Zużyte urządzenia zawierające freony, HCFC, HFC	3,528	PW „Stal-Gaz” ul. Kętrzyńska 47,	CRT Recykling Sp. zo.o
	2,66	Zakład Gospodarki Odpadami ul. Zbożowa 8	Stena recykling
Razem:	6,188		
16 02 13* Zużyte urządzenia zawierające niebezpieczne elementy inne niż wymienione w 16 02 09 do 16 02 12	1,613	PW „Stal-Gaz” ul. Kętrzyńska 47,	CRT Recykling Sp. zo.o
	9,475	Zakład Gospodarki Odpadami ul. Zbożowa 8	Stena recykling
Razem:	10,605		
16 02 14 Zużyte urządzenia inne niż wymienione w 16 02 09 do 16 02 13	0,703	„Stal-Gaz” ul. Kętrzyńska 47,	CRT Recykling Sp. zo.o
	5,034	Zakład Gospodarki Odpadami ul. Zbożowa 8	Stena recykling
Razem:	5,737		
20 01 35* Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21 i 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki	6,593	„Stal-Gaz” ul. Kętrzyńska 47	CRT Recykling Sp. zo.o
20 01 36 Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35	14,045		

źródło: Urząd Miasta, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

3.2.4.2 Odpady zawierające azbest

Na terenie miasta Bartoszyce znajdują się dwa rodzaje wyrobów zawierających azbest:

- płyty azbestowo-cementowe.
- w minimalnych ilościach – rury i kształtki azbestowe.

Łącznie na terenie miasta znajduje się 14 523,57 m² płyt azbestowo-cementowych i ok. 1,6 Mg rur i kształtek, co daje ogólną masę 161,36 Mg wyrobów zawierających azbest (Tabela 21).

Tabela 21 Wyroby zawierające azbest na terenie gminy miejskiej Bartoszyce

Gmina	Wyroby zawierające azbest			Masa [Mg]
	Powierzchnia płyt azbestowo-cementowych [m ²]			
	we władaniu osób fizycznych	we władaniu osób instytucjonalnych	Razem	
Gmina miejska Bartoszyce	6 775,68	7 747,89	14 523,57	161,36
[%]				
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim	1,9	5,5	2,9	2,9

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

W 2011 r. opracowano „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla powiatu bartoszyckiego na lata 2011-2032” i przystąpiono do jego realizacji również na terenie gminy miejskiej Bartoszyce. Rzeczowym efektem realizacji programu w 2011 r. było usunięcie i utylizacja wyrobów zawierających azbest w ilości 2 006,25 m², w przeliczeniu na masę 27,51 Mg.

3.2.4.3 Pozostałe odpady

Odpady przemysłowe zgodnie z prawem są poddawane zagospodarowaniu przez wytwórców tych odpadów (bezpośrednio lub za pośrednictwem wyspecjalizowanych firm). W 2010 r. na terenie całego powiatu bartoszyckiego (brak danych dla terenu miasta) wytworzono 6,6 tys. ton odpadów przemysłowych wg danych GUS, z czego 6,1 tys. ton (92,4%) poddano odzyskowi. Natomiast wg danych WIOŚ na terenie powiatu wytworzono 13,24 tys. ton odpadów przemysłowych.

Na terenie gminy miejskiej Bartoszyce nie funkcjonuje żadne składowisko odpadów przemysłowych lub niebezpiecznych, ani żadna spalarnia odpadów medycznych i weterynaryjnych.

Na terenie miasta działają dwie stacje demontażu pojazdów, prowadzone przez:

- Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Bartoszykach, ul. Kętrzyńska 64, Bartoszyce, adres stacji: ul. Kętrzyńska 64,
- Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe Import-Export, Hurt-Detal, Edward Jasiak, ul. Mrongowiusza 40, Bartoszyce, adres stacji: ul. Bema 40b.

3.2.5. Hałas i pola elektromagnetyczne

3.2.5.1 Hałas

Można wyróżnić dwa podstawowe źródła hałasu pochodzenia antropogenicznego:

- hałas komunikacyjny,
- hałas przemysłowy (instalacyjny).

W gminie miejskiej Bartoszyce nie prowadzono pomiarów poziomu hałasu. W powiecie bartoszyckim w latach 2004-2011 przeprowadzono tylko jeden pomiar hałasu na ciągu komunikacyjnym w rejonie przejścia granicznego Bezledy w Bezledach (gmina Bartoszyce) w roku 2004. Zatem o poziomie hałasu komunikacyjnego na pozostałych drogach można wnioskować na podstawie natężenia ruchu.

Pomiar hałasu prowadzono na odcinku 1 km drogi nr 51 w okolicach gimnazjum w Bezledach. Średniodobowy poziom ekwiwalentny hałasu w tym punkcie wyniósł 67,1 dB, a średnie natężenie ruchu 158 pojazdów w ciągu godziny, w tym 23 ciężarowe.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 120, poz. 826) wartość dopuszczalną poziomu hałasu pochodzącego z dróg określa dla terenów zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej na 60 dB, a dla terenów zabudowy jednorodzinnej na 55 dB. Tereny, na których poziom ten jest przekroczony zalicza się do kategorii terenów zagrożonych hałasem. Na podstawie wyników badań hałasu w Bezledach można przypuszczać, że ludzie mieszkający w zabudowie usytuowanej wzdłuż drogi nr 51 są zagrożeni nadmiernym hałasem.

Ruch komunikacyjny w mieście generalnie jest średnio nasilony. Mogą występować pojedyncze przypadki nadmiernego natężenia hałasu (niesprawne pojazdy, itp.). Wpływ na poziom hałasu komunikacyjnego może mieć również zły stan dróg. Jednak fakt braku zagrożenia mogą potwierdzić jedynie stosowne badania.

Hałas przemysłowy w gminie miejskiej Bartoszyce występuje w pobliżu największych zakładów produkcyjnych. Zakłady takie w przypadku miasta są zlokalizowane w zasadzie poza terenami zabudowy mieszkaniowej i nie powodują uciążliwości hałasowej. W okresie 2004-2011 WIOŚ nie prowadził kontroli zakładów z terenu miasta pod kątem przekroczeń dopuszczalnego poziomu hałasu.

3.2.5.2 Pola elektromagnetyczne

Podstawowe źródła pól elektromagnetycznych to:

- przewody linii elektrycznych wysokiego napięcia,
- przewody trakcji elektrycznej pociągów,

- stacje transformatorowe, maszyny i urządzenia zasilane prądem stałym i zmiennym, magnesy stałe, elektromagnesy, iskrowniki.
- obiekty radiokomunikacyjne w tym: stacje nadawcze radiowe i telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowej.

Przez teren gminy miejskiej Bartoszyce przebiegają następujące linie wysokiego napięcia 110 kV:

- Lidzbark Warmiński-Bartoszyce,
- Bartoszyce-Korsze.

Maksymalne natężenie pola elektromagnetycznego w otoczeniu tych linii wynosi 3,2 kV/m (konieczność zachowania strefy ochronnej drugiego stopnia – dopuszcza się okresowe przebywanie ludzi, lecz zabronione jest lokalizowanie budynków mieszkalnych).

Ponadto, na terenie miasta są zlokalizowane stacje bazowe telefonii komórkowej. Stacje bazowe telefonii komórkowej emitują pole elektromagnetyczne o największym natężeniu w kierunku pionowym w górę i zazwyczaj nie stanowią żadnego zagrożenia dla ludzi. Tabela 22 przedstawia listę stacji bazowych wg listy pozwoleń z wykazu UKE (lista nie musi być tożsama z rzeczywiście istniejącymi w chwili obecnej bazami).

Tabela 22 Stacje bazowe telefonii komórkowej w gminie miejskiej Bartoszyce (wg listy pozwoleń z wykazu UKE)

L.p.	Lokalizacja geograficzna		Adres
	długość	szerokość	
1	20E48'32"	54N15'05"	Plac Wolności 1
2	20E48'16"	54N15'44"	Bema 36
3	20E48'13"	54N15'55"	Bema 38, elewator
4	20E48'16"	54N15'57"	Bema 38
5	20E48'54"	54N15'05"	Grota Roweckiego 1
6	20E48'56"	54N15'03"	Zarząd MiUW
7	20E48'10"	54N15'53"	Bema 40, dz. nr 42/5
8	20E48'15"	54N15'06"	Traugutta 23
9	20E48'35"	54N15'07"	Mazurska 5
10	20E48'18"	54N15'44"	działka nr 43/1

źródło: Urząd Komunikacji Elektronicznej, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Badania poziomu pól elektromagnetycznych na terenie powiatu bartoszyckiego przeprowadzono w 2009 r. jedynie w Bezledach (gmina Bartoszyce). Promieniowanie wynosiło 0,24 V/m dla częstotliwości 0,1 MHz – 1 GHz. Wartość dopuszczalna określona w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów wynosi 7 V/m, a zatem znacznie przekracza poziom zmierzony w Bezledach. Należy dodać, że w żadnym z punktów pomiarowych objętych badaniem poziomu pól elektromagnetycznych na terenie województwa w latach 2004-2010

nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnego poziomu pól elektromagnetycznych. Wszystkie zmierzone wartości składowej elektrycznej pól elektromagnetycznych kształtowały się na niskim poziomie.

Można zatem stwierdzić, że występujący w gminie miejskiej Bartoszyce poziom pól elektromagnetycznych nie stwarza zagrożenia dla ludzi i środowiska.

3.2.6. Substancje chemiczne w środowisku

Na terenie gminy miejskiej Bartoszyce nie ma żadnych obiektów mogących zagrażać bezpieczeństwu biologicznemu lub chemicznemu. Nie ma też zakładów, które mogą być sprawcą nadzwyczajnego zagrożenia środowiska w myśl przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.) – zarówno zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii, jak i zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii.

3.3. Dotychczasowe działania w ochronie środowiska

3.3.1. Działania systemowe

3.3.1.1 Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych

Kryteria rozwoju zrównoważonego powinny być uwzględnione we wszystkich dokumentach strategicznych przygotowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Dokumenty te, zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. – o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.), powinny być poddawane tzw. strategicznym ocenom oddziaływania na środowisko w celu sprawdzenia, czy rozwiązania w nich zawarte nie przyniosą zagrożenia dla środowiska w chwili obecnej i w przyszłości. Zapisy art. 46 ustawy zobowiązują organy opracowujące projekty polityk, strategii, planów lub programów do przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji tych dokumentów.

Do chwili obecnej uchwalono 2 dokumenty strategiczne, które zostały poddane strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko:

- „Strategia Rozwoju Miasta Bartoszyce na lata 2009-2015”. Strategia została opracowana w 2009 r., a dla projektu tego dokumentu sporządzono prognozę oddziaływania na środowisko. Przeprowadzono postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji tego dokumentu, a po uzyskaniu opinii stosownych organów uchwalono „Strategię Rozwoju Miasta Bartoszyce na lata 2009-2015”.
- „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bartoszyce na lata 2007-2013”. LPR został opracowany w 2009 r., a dla projektu tego dokumentu sporządzono prognozę oddziaływania na środowisko. Przeprowadzono postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji tego dokumentu, a po uzyskaniu opinii stosownych organów uchwalono „Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bartoszyce na lata 2007-2013”.

Zasady ochrony środowiska – zgodnie z obowiązującym prawem – są uwzględniane w procesie inwestycyjnym. Organy Gminy Miejskiej Bartoszyce stosują procedurę oceny oddziaływania na środowisko przy wydawaniu decyzji o oddziaływaniu na środowisko dla poszczególnych przedsięwzięć.

3.3.1.2 Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska

Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska polega przede wszystkim na stymulacji działań pożądaných ze społecznego lub ekonomicznego punktu widzenia, w celu realizowania konstytucyjnej zasady rozwoju zrównoważonego. Wprowadzanie mechanizmów promujących zarówno proekologiczne zachowanie konsumentów, jak i produkty mniej obciążające środowisko jest możliwe przede wszystkim na szczeblu krajowym.

Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska na terenie gminy miejskiej Bartoszyce odbywa się również poprzez akcje edukacyjne propagujące zachowania proekologiczne.

Na terenie gminy miejskiej Bartoszyce edukacja ekologiczna jest prowadzona przede wszystkim w placówkach oświatowych (szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach średnich). Dzieci i młodzież uczestniczą w rozmaitych formach i programach edukacji ekologicznej prowadzonych w szkołach, jak również w szerszych akcjach typu: Sprzątanie Świata, Wiosenne Sprzątanie Warmii i Mazur, Dzień Ziemi, itp.

Nauczyciele prowadzący programy edukacyjne, w ramach podnoszenia kwalifikacji zdobywają odpowiednie przygotowanie poprzez uczestnictwo w szkoleniach organizowanych przez Centra Edukacji Ekologicznej i inne placówki.

Tabela 23 prezentuje zestawienie programów edukacyjnych zrealizowanych w gminie miejskiej Bartoszyce w ostatnich latach.

Tabela 23 Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska – edukacja ekologiczna

L.p	Rodzaj działania	Rok	Finansowanie
1	Ekologiczny konkurs fotograficzny skierowany do mieszkańców miasta,	2009	Współfinansowanie Urzędu Miasta Bartoszyce, Zakładu Gospodarki Odpadami oraz WFOŚiGW w Olsztynie
2	Program „ Zielone miasto Bartoszyce” Realizacja: bartoszyckie przedszkola i szkoły podstawowe,	2009	Współfinansowanie Urzędu Miasta Bartoszyce, Zakładu Gospodarki Odpadami oraz WFOŚiGW w Olsztynie
3	Organizacja Europejskiego Tygodnia Zrównoważonego Transportu - ekologiczny piknik rowerowy, happening pn.: „Spalaj kalorie zamiast benzynę” oraz „Popraw KLIMAT w swoim mieście”	2009 2010	Współfinansowanie Urzędu Miasta Bartoszyce. Zakładu gospodarki Odpadami oraz WFOŚiGW w Olsztynie.
4	Zamieszczenie 4 artykułów w lokalnej prasie, 2 audycje radiowe	2009	Bez angażowania środków finansowych
5	Akcja pt.: „Cukierek czy cytryna” działania skierowane do kierowców pojazdów	2010	Urząd Miasta Bartoszyce we współpracy z Komendą Powiatową Policji w Bartoszykach
6	Ekogimnazjada – prelekcja ekologiczna skierowana do gimnazjalistów	2010	Współfinansowanie Urzędu Miasta Bartoszyce, Zakładu Gospodarki Odpadami oraz WFOŚiGW w Olsztynie
7	Zamieszczenie 7 artykułów w lokalnej prasie, 2 audycje radiowe	2010	Bez angażowania środków finansowych
8	Wydanie Poradnika selektywnej zbiórki odpadów w ilości 500 sztuk	2010	Dofinansowanie WFOŚiGW w Olsztynie
9	Pomoc UM w ramach konkursu „Usuamy azbest” organizowanego przez Ministerstwo Gospodarki – młodzież LO im. Żeromskiego w Bartoszykach zdobyła I miejsce w województwie warmińsko-mazurskim	2009/2010	Bez angażowania środków finansowych

źródło: dane UM Bartoszyce, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

3.3.1.3 Zarządzanie środowiskowe

Systemy zarządzania środowiskowego (SZŚ) są dobrowolnym zobowiązaniem przyjmowanym przez przedsiębiorstwa i instytucje do podejmowania konkretnych działań technicznych i organizacyjnych w celu zmniejszenia ich oddziaływania na środowisko.

Obecnie obowiązuje ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o krajowym systemie ek zarządzenia i audytu (EMAS) (Dz.U. Nr 178, poz. 1060), która definiuje ramy organizacyjne systemu EMAS w Polsce.

System Ek zarządzenia i Audytu EMAS (ang. *Eco Management and Audit Scheme*) jest unijnym instrumentem wprowadzonym w życie rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady, mającym na celu zachęcenie różnych organizacji (przedsiębiorstw, zakładów, **instytucji**) do ciągłego doskonalenia efektów działalności środowiskowej. EMAS koncentruje się na:

- identyfikowaniu obszarów, dla których należy opracować, poprawić i podnieść skuteczność systemu zarządzania środowiskowego,
- systematycznym poszukiwaniu możliwości praktycznego ograniczenia oddziaływania na środowisko i przyjmowaniu nowych celów w zakresie ochrony środowiska,

- systematycznym identyfikowaniu i eliminowaniu niezgodności z wewnętrznymi i zewnętrznymi wymaganiami,
- systematycznym identyfikowaniu aspektów środowiskowych wymagających nadzoru lub poprawy,
- szkoleniu personelu, w celu zwiększenia efektywności podejmowanych działań środowiskowych,
- porównywaniu się z innymi firmami czy instytucjami działającymi w tej samej branży.

Krajowy system ekzarządzania i audytu tworzą:

- minister właściwy do spraw środowiska,
- Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska,
- Polskie Centrum Akredytacji.

Na dzień 17-02-2012 w krajowej bazie organizacji zarejestrowanych w systemie ekzarządzania i audytu EMAS nie występowały żadne podmioty z terenu województwa warmińsko-mazurskiego.

3.3.1.4 Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska

Na terenie gminy miejskiej Bartoszyce działają organizacje pozarządowe zajmujące się zagadnieniami ochrony środowiska (działania w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska to zazwyczaj jeden z celów statutowych tych organizacji). Tabela 24 przedstawia listę organizacji pozarządowych, zajmujących się problematyką ochrony środowiska.

Tabela 24 Organizacje pozarządowe zajmujące się problematyką ochrony środowiska

Nazwa	Siedziba	Rodzaj działalności
Stowarzyszenie „OŻYWIĆ ŁYNE”	Bartoszyce ul. Młynarska 2/2	- inicjowanie i wspieranie działań promujących rozwój rzeki Łyny i utrzymanie czystości - inicjowanie i wspieranie turystyki związanej z rzeką
Stowarzyszenie Samorządów Przygranicznych ŁYNA - ŁAWA	Starostwo Pow. 11-200 Bartoszyce ul. Grota Roweckiego 1	- współpraca i inspirowanie wzajemnych inicjatyw w sferze gospodarczej, handlowej i społecznej - podejmowanie działań mających na celu zrównoważony rozwój gospodarczy samorządów
Stowarzyszenie Inicjatyw Twórczych „JAWORYNA” w Bartoszycach	11-200 Bartoszyce ul. Szarych Szeregów 7	- podnoszenie wiedzy i kultury ekologicznej, promocja działań proekologicznych
Związek Harcerstwa Polskiego Hufiec ZHP Bartoszyce	11-200 Bartoszyce Hubalczyków 2 pok. 113	- upowszechnianie wiedzy o świecie przyrody, przeciwstawianie się jego niszczeniu przez cywilizację, kształtowanie potrzeby kontaktu z nieskażoną przyrodą

źródło: Starostwo Powiatowe, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Należy również zaznaczyć, że udział społeczeństwa w postępowaniach związanych z ochroną środowiska jest zapewniony na terenie gminy miejskiej Bartoszyce zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2008 nr 199 poz. 1227, z późn. zm.). Zapewnienie udziału społeczeństwa w podejmowaniu

decyzji polega przede wszystkim na informowaniu społeczeństwa o czynnościach organu prowadzącego postępowanie z udziałem społeczeństwa oraz możliwości składania uwag i wniosków w takim postępowaniu. Zgodnie z polskim prawem dotyczącym ochrony środowiska udział społeczeństwa jest wymagany przed wydaniem:

- dowolnej decyzji, w której przeprowadzana jest procedura oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- dowolnej decyzji, w której przeprowadzana jest procedura oceny oddziaływania na obszar(y) sieci NATURA 2000 innych niż ww. przedsięwzięcia nie związane bezpośrednio z ochroną obszar(ów) lub nie wynikające z tej ochrony lub przed zmianą takiej decyzji.
- decyzji, której przedmiotem jest GMO.

Dotyczy to również przypadków istotnych z punktu widzenia ochrony środowiska zmian ww. decyzji.

We wszystkich przeprowadzonych i aktualnie prowadzonych postępowaniach obowiązek zapewnienia udziału społeczeństwa jest respektowany przez organy Miasta. Informacja o prowadzonych postępowaniach jest zamieszczana na stronach internetowych (www.bartoszyce.pl, www.bip.warmia.mazury.pl/bartoszyce_gmina_miejska/) oraz tablicach ogłoszeń.

3.3.1.5 Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP), zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 r., jest podstawowym instrumentem kształtowania ładu przestrzennego, który umożliwia gminom prowadzenie racjonalnej gospodarki terenami. Poza planem miejscowym w systemie planowania przestrzennego występują instrumenty pomocnicze, w postaci decyzji lokalizacyjnych. Pomimo istnienia ustaw określających kompetencje w tym zakresie samorządów, ponad połowa gminy miejskiej nie jest objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Taka sytuacja powoduje wydawanie decyzji lokalizacyjnych. Należy jednak stwierdzić, że w decyzjach lokalizacyjnych wydawanych na terenie gminy miejskiej Bartoszyce zasady ochrony środowiska są uwzględniane.

Aspekty środowiskowe są także uwzględniane w opracowywanych i uchwalanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Dane dotyczące miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (stan na 31-12-2010) przedstawia Tabela 25. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego uchwalono dla 40,82% powierzchni miasta (stan na 31-12-2010).

Tabela 25 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Jednostka terytorialna	Liczba mpzp ogółem	Obowiązujące mpzp na podstawie ustawy z 2003 r.	Powierzchnia gminy objęta mpzp ogółem	Powierzchnia gminy objęta mpzp na podstawie ustawy z 2003 r.	Udział powierzchni gminy objętej mpzp w całkowitej powierzchni gminy
	[szt]	[szt]	[ha]	[ha]	[%]
Gmina miejska Bartoszyce	21	6	449	263	40,82
[%]					
Udział procentowy w powiecie bartoszyckim /*wartość dla całego powiatu	61,76	54,55	33,19	44,96	*1,03

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

3.3.2. Działania w zakresie infrastruktury ochrony środowiska

Tabela 26 przedstawia zestawienie ważniejszych działań inwestycyjnych (z wyłączeniem dokumentacji) w zakresie infrastruktury ochrony środowiska, zrealizowanych w gminie miejskiej Bartoszyce w latach 2009-2010.

Tabela 26 Zrealizowane zadania ochrony środowiska

Charakterystyka zadania	Jednostka odpowiedzialna	Wartość finansowa
2009		
Modernizacja drogi przy ul. Młynarskiej - wybudowano sieć kanalizacji deszczowej, zamontowano separator lamelowy w celu podczyszczenia wód opadowych i roztopowych odprowadzonych z powierzchni utwardzonych bezpośrednio do rzeki Łyny.	GM Bartoszyce	w ramach budowy drogi
Przebudowa sieci kanalizacji deszczowej na ul. Wojska Polskiego i Marksa	GM Bartoszyce	w ramach budowy drogi
Budowa sieci kanalizacji deszczowej przy ul. Knosały.	GM Bartoszyce	w ramach budowy drogi
Uzbrojenie terenu Osiedla Międzytorze - II etap prac: wybudowanie sieci deszczowej sieci kanalizacji sanitarnej, sieci wodociągowej	GM Bartoszyce	496 105,45
Modernizacja instalacji CO, CW i ZW w budynku ul. Bema 51		70 000,00
Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Nr 1	Starostwo Powiatowe	7 480 000,00
Modernizacja i termomodernizacja budynku przy ul. Orzeszkowej 3-4	GM Bartoszyce	153 356,19
Przebudowa kolektorów: deszczowego i sanitarnego ul. Struga	GM Bartoszyce	156 161,67
Modernizacja instalacji CO budynku przy ul. Przemysłowej	GM Bartoszyce	43 995,50
Budowa wymiennikowi - likwidacja 3 kotłowni	COWIK	62 436,00
Wymiana sieci C.O	COWIK	108 344,00
Budowa sieci C.O	COWIK	232 831,00
Budowa sieci kanalizacji sanitarnej	COWIK	34 334,00
Modernizacja Stacji Uzdatniania wody	COWIK	29 872,00

Charakterystyka zadania	Jednostka odpowiedzialna	Wartość finansowa
2010		
Odprowadzenie wód opadowych, wykonanie przecisku pod ul. Nowowiejskiego	GM Bartoszyce	14 216,60
Budowa sieci deszczowej ul. Broniewskiego, Kochanowskiego, Nałkowskiej	GM Bartoszyce	338 137,01
Wykonanie wodociągu w ul. Limanowskiego	GM Bartoszyce	320 974,28
Zakup pomp napowietrzających zbiorniki wodne	GM Bartoszyce	43 580,12
Modernizacja kotłowni w przedszkolu Niepublicznym „Stokrotka”	GM Bartoszyce	19 688,00
Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół nr 1	GM Bartoszyce	1 252 222,92
Termomodernizacja budynku przy ul. Robotniczej 4	GM Bartoszyce	19 450,00
Wykonanie instalacji CO budynku przy ul. Prusa	GM Bartoszyce	256 654,71
Termomodernizacja budynku przy ul. Okrzei	GM Bartoszyce	265 360,00
Termomodernizacja Gimnazjum nr 2 i Szkoły Podstawowej Nr 7	GM Bartoszyce	44 527,84
Wymiana sieci niskich parametrów na ul. Paderewskiego - Poniatowskiego w systemie preizolowanym	ZEC	102 217,00
Budowa przyłączy wysokich parametrów Paderewskiego 10, Prusa 1,	ZEC	44 515,00
Budowa sieci wysokich parametrów Pl. Wolności, Ul. Mazurska	ZEC	64 337,00
Modernizacja kotła WR-5	ZEC	574 337,00
Pompa do ścieków surowych AFP1543.2ME-160/4-D	COWIK	20 400,00
Modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej ul. Wybrzeża	COWIK	101 693,00
Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1	Starostwo Powiatowe	7 480 000,00

źródło: UM Bartoszyce, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

Wiele działań było współfinansowanych ze środków programów Unii Europejskiej: RPO Warmia i Mazury, PROW oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

W okresie 2008-2010 lat gmina przeznaczyła na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska ponad 5,3 mln zł. Największe wydatki poniesiono na zadania z zakresu gospodarki ściekowej i ochrony wód.

Tabela 27 przedstawia zestawienie nakładów poniesionych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną przez Gminę Miejską Bartoszyce (nakłady z budżetu gminy).

Tabela 27 Nakłady z budżetu miasta na ochronę środowiska i gospodarkę wodną					
Rok	Wydatki na:				
	gospodarka komunalna i ochrona środowiska, wydatki inwestycyjne ogółem	utrzymanie zieleni	ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	gospodarka ściekowa i ochrona wód	gospodarka odpadami
	zł	zł	zł	zł	zł
2008	761 497,51	527 095,89	0,00	24 289,08	196 691,50
2009	661 677,58	599 306,73	0,00	283 052,83	20 227,53
2010	935 588,63	626 986,54	0,00	703 026,75	16 540,00

źródło: GUS, opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

4. NARZĘDZIA I INSTRUMENTY REALIZACJI

4.1. Instrumenty prawne

Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej jedną z podstawowych funkcji państwa polskiego jest zapewnienie ochrony środowiska. U podstaw realizacji tej i innych funkcji leży zasada zrównoważonego rozwoju – takiego rozwoju społeczno-gospodarczego, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń (art. 5).

Na potrzeby ochrony środowiska Konstytucja pozwala na wprowadzanie pewnych – określonych ustawami – ograniczeń w korzystaniu z konstytucyjnych wolności i praw (art. 31) oraz zobowiązuje władze publiczne (art. 74) do:

- prowadzenia polityki zapewniającej bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom,
- ochrony środowiska,
- wspierania działania obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska.

Daje również prawo każdemu – każdej osobie fizycznej i prawnej, niezależnie od narodowości czy kraju pochodzenia do informacji o stanie i ochronie środowiska.

Równocześnie Konstytucja zobowiązuje każdego (art. 86) do:

- dbałości o stan środowiska,
- ponoszenia odpowiedzialności za spowodowane przez siebie pogorszenie stanu środowiska.

Instrumenty prawne realizacji programu to kompetencje i zadania władz powiatu i władz poszczególnych gmin określone szczegółowymi przepisami prawa.

Najważniejsze akty prawne, które regulują realizację programu ochrony środowiska to:

1. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2008r. Nr 25, poz.150 z późn.zm.)
2. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (tekst pierwotny Dz.U. z 2001 nr 62 poz. 628, z późn.zm.)
3. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst pierwotny Dz.U. z 2001 nr 115 poz. 1229, z późn.zm.)
4. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst pierwotny Dz.U. z 2004 r. Nr 92, poz.880, z późn.zm.)
5. Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach. (tekst pierwotny Dz.U. z 1991 nr 101 poz. 444, z późn.zm.)
6. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst pierwotny Dz.U. z 2008 nr 199 poz. 1227, z późn.zm.)

7. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tekst pierwotny Dz.U. z 1996 nr 132 poz. 622, z późn.zm.) wraz z ustawą z dnia 1 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw.
8. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (tekst pierwotny Dz.U. z 2007 Nr 75, poz. 493, z późn.zm.)
9. Ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych i innych substancji (tekst pierwotny Dz.U. 2009 nr 130 poz. 1070, z późn.zm.)
10. Ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r. o handlu uprawnieniami do emisji do powietrza gazów cieplarnianych i innych substancji (tekst pierwotny Dz.U. z 2004r. Nr 281, poz.2784, z późn.zm.)
11. Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (tekst pierwotny Dz.U. z 2004r. Nr 11, poz.94, z późn.zm.)
12. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (tekst pierwotny Dz.U. z 1997 nr 111 poz. 724, z późn.zm.)
13. Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (tekst pierwotny Dz.U. z 2009 nr 116 poz. 975, z późn.zm.)
14. Ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (tekst pierwotny Dz.U. z 2001 nr 76 poz. 811, z późn.zm.)
15. Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (tekst pierwotny Dz.U. z 2001r. Nr 97, poz.1051, z późn.zm.)
16. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. - Prawo geologiczne i górnicze (tekst pierwotny Dz.U. z 1994 nr 27 poz. 96, z późn.zm.)
17. Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (tekst pierwotny Dz.U. z 2001 nr 63 poz. 639, z późn.zm.)
18. Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów (tekst pierwotny Dz.U. z 2007r. Nr 124, poz.859, z późn.zm.)
19. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (tekst pierwotny Dz.U. z 2005r. Nr 180, poz.1495, z późn.zm.)
20. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o bateriach i akumulatorach (tekst pierwotny Dz.U. z 2009r. Nr 79, poz.666, z późn.zm.)
21. Ustawa z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (tekst pierwotny Dz.U. z 2005r. Nr 25, poz.202, z późn.zm.)
22. Ustawa z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych (tekst pierwotny Dz.U. z 2008r. Nr 138, poz.865, z późn.zm.)
23. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tekst pierwotny Dz.U. z 1997 nr 101 poz. 628, z późn.zm.)
24. Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (tekst pierwotny Dz.U. z 2001r. Nr 11, poz.84, z późn.zm.)
25. Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o krajowym systemie ekzarządzania i audytu (EMAS) (tekst pierwotny Dz.U. z 2011r. Nr 178, poz.1060)

Ustawy te, wraz z aktami wykonawczymi – rozporządzeniami, stanowią instrument prawny, który zostanie wykorzystany przy realizacji programu ochrony środowiska.

4.2. Uwarunkowania zewnętrzne

4.2.1. Dokumenty szczebla krajowego

W celu osiągnięcia spójności niniejszego programu z polityką ekologiczną państwa polskiego, przy wytyczaniu celów oraz planowaniu zadań programu uwzględniono następujący dokument szczebla krajowego:

- „Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016” przyjęta uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 maja 2009 r. w sprawie przyjęcia dokumentu.

„Polityka ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016”, będąca średniookresowym programem działań na rzecz środowiska, stanowi aktualizację i uszczegółowienie „II Polityki ekologicznej państwa”. Dokument ten wyznacza priorytety polityki ekologicznej Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016. Planowane działania w obszarze ochrony środowiska w Polsce wpisują się w priorytety w skali Unii Europejskiej i cele 6. Wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska naturalnego. Do najważniejszych wyzwań zalicza:

- działania na rzecz zapewnienia realizacji zasady zrównoważonego rozwoju;
- przystosowanie do zmian klimatu;
- ochronę różnorodności biologicznej.

Obszarami priorytetowymi w dziedzinie działań systemowych, ważnymi z punktu widzenia samorządów lokalnych, są:

1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych, w szczególności poddawanie wszystkich dokumentów strategicznych strategicznym ocenom oddziaływania na środowisko,
2. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, szczególnie w obszarze zastosowanie systemu „zielonych zamówień” w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego.
3. Rozpowszechnianie systemu zarządzania środowiskowego (SZŚ).
4. Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska.
5. Aspekt ekologiczny w planowaniu przestrzennym – uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego zasad ochrony środowiska i ochrony przyrody.

Niezmiernie ważna jest **ochrona zasobów naturalnych** dostępnych w Polsce, w szczególności:

1. Ochrona przyrody, w tym różnorodności biologicznej.
2. Ochrona zasobów leśnych.
3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi.
4. Ochrona powierzchni ziemi – szczególnie gleb przed erozją oraz rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych przyrodniczo.
5. Racjonalne gospodarowanie bogactwami mineralnymi oraz zasobami wód podziemnych, w tym ochrona głównych zbiorników wód podziemnych przed nadmierną i nieuzasadnioną ich eksploatacją oraz przed zanieczyszczeniem z powierzchni terenu.

Kolejnym obszarem jest **poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego**, w tym:

1. Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem oraz przeciwdziałanie zmianom klimatu.
2. Ochrona wód przed zanieczyszczeniem.
3. Gospodarka odpadami.
4. Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym.
5. Ochrona przed promieniowaniem jonizującym.
6. Gospodarka substancjami chemicznymi.

Zgodnie z „Wytycznymi sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym”, opracowanymi przez Ministerstwo Środowiska, niniejszy program wykorzystuje w trojaki sposób cele i zadania ujęte w „Polityce ekologicznej państwa na lata 2009-2012, z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016”:

1. jako punkt wyjścia do uszczegółowienia zadań szczebla powiatowego, z uwzględnieniem specyfiki i potrzeb powiatu,
2. jako analogię do sformułowania niektórych celów i wskaźników,
3. jako inspirację do sformułowania celów i zadań w programie powiatowym.

4.2.2. Dokumenty szczebla wojewódzkiego

W celu osiągnięcia spójności niniejszego programu z polityką wojewódzką, przy wytyczaniu celów oraz planowaniu zadań programu ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce uwzględniono następujące dokumenty szczebla wojewódzkiego:

- „Program ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018”,
- „Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020”.

4.2.2.1 „Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018”

Celem strategicznym „Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018” jest: *Ochrona zasobów naturalnych, poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.*

Dokument wyznacza następujące priorytety i kierunki działań:

- I. Doskonalenie działań systemowych
- II. Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych
- III. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

Priorytet I: Doskonalenie działań systemowych

Kierunki działań:

- I.1. Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w strategicznych programach rozwoju województwa;

- I.2. Rozwój współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska;
- I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska:
Rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz do świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego, poprzez:
- stosowanie systemu „zielonych zamówień” w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego organizowanych przez wszystkie instytucje korzystające ze środków publicznych,
  - promocję tworzenia „zielonych miejsc pracy” z wykorzystaniem funduszy Unii Europejskiej,
  - promocję transferu najnowszych technologii służących ochronie środowiska,
  - przeprowadzenie kampanii społecznej kształtującej zrównoważone wzorce konsumpcji,
  - wprowadzanie etykiet informujących o produktach ekologicznych i ich promocja wśród społeczeństwa;
- I.4. Rozwój systemu ek zarządzenia:
Stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego, w szczególności: systemu ek zarządzenia i audytu (EMAS), osiągnięcia norm i certyfikatów ISO 14001 oraz świadectw CP - Przedsiębiorstw Czystszej Produkcji.
- I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska:
- doskonalenie systemu udostępniania społeczeństwu informacji o środowisku i jego ochronie przez organy administracji rządowej i samorządowej wszystkich szczebli, a także inne podmioty powołane do wykonywania zadań publicznych dotyczących środowiska i jego ochrony,
  - utworzenie ogólnodostępnej, regionalnej bazy danych o przyrodzie i środowisku województwa warmińsko-mazurskiego,
  - wspieranie rozwoju szkolnej edukacji w zakresie ochrony przyrody i środowiska,
  - zapewnienie udziału pozarządowych organizacji ekologicznych w gremiach podejmujących decyzje dotyczące ochrony środowiska,
  - rozwój współpracy z mediami w zakresie upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie;
- I.6. Rozwój badań i postęp techniczny w dziedzinie ochrony środowiska
- wspieranie wdrażania ekoinnowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska,
  - wspieranie badań dotyczących oceny stanu, zagrożeń i metod ochrony przyrody i środowiska, w tym doposażenia w nowoczesną aparaturę naukową instytutów, uczelni i instytucji realizujących zadania w ramach obowiązujących systemów (programów) monitoringu,
  - wspieranie wymiany naukowej, organizacji seminariów i konferencji naukowych;
- I.7. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku
- prowadzenie szkoleń na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku dla pracowników administracji, sądownictwa oraz podmiotów gospodarczych,
  - wzmocnienie kadrowe i aparaturowe organów inspekcyjnych, pozwalające na pełną realizację zadań kontrolnych;
- I.8. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planowaniu przestrzennym
Przywrócenie właściwej roli planowania przestrzennego w województwie, w szczególności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, poprzez:

- uwzględnienie w studiach oraz planach zagospodarowania przestrzennego wymagań ochrony środowiska, gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej, w szczególności wynikających z opracowań ekofizjograficznych, prognoz oddziaływania na środowisko (wraz z poprawą jakości tych dokumentów),
  - wdrażanie koncepcji korytarzy ekologicznych i zasad ochrony krajobrazu kulturowego,
  - uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wyników monitoringu środowiska, w szczególności w zakresie walorów przyrodniczych, jakości powietrza i wód oraz zagrożenia hałasem;
- I.9. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa
- I.9.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, poprzez:
- podejmowanie akcji i działań na rzecz aktywnej ochrony środowiska w regionie oraz upowszechnianie informacji o jego walorach przyrodniczych i kulturowych,
  - prowadzenie zajęć terenowych, „zielonych lekcji”, wykładów, prelekcji, prezentacji multimedialnych, pokazów filmów dla różnych grup odbiorców,
  - organizowanie konkursów, wystaw, akcji, kampanii i festynów ekologicznych,
  - popularyzację wiedzy o środowisku i jego ochronie przez media, publikacje i Internet,
  - szkolenia metodyczne dla nauczycieli i animatorów edukacji ekologicznej,
  - propagowanie sprzyjających ochronie środowiska zachowań konsumenckich,
  - promocję proekologicznych form gospodarowania, eko- i agroturystyki, zdrowej żywności i zdrowego trybu życia;
- I.9.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez samorządy i ich jednostki organizacyjne, ekologiczne organizacje pozarządowe, grupy obywatelskie, Lasy Państwowe, parki krajobrazowe,
- I.9.3. Wspieranie istniejących oraz tworzenie nowych ośrodków edukacji i informacji ekologicznej o zasięgu regionalnym i ponadregionalnym, w tym tzw. „zielonych szkół”,
- I.9.4. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców,
- I.9.5. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, muzeów przyrodniczych i izb edukacyjnych.

Priorytet II: Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych

Kierunki działań:

- II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu
- II.1.1. Prowadzenie inwentaryzacji, waloryzacji i monitoringu różnorodności biologicznej:
- monitoring i uzupełnianie inwentaryzacji siedlisk i gatunków we wszystkich typach ekosystemów,
  - dokonywanie oceny aktualnych i potencjalnych zagrożeń dla zachowania różnorodności biologicznej,
  - monitoring zmian zachodzących w biocenozach, ze szczególnym uwzględnieniem przedmiotów ochrony na obszarach Natura 2000;
- II.1.2. Rozwój form ochrony przyrody
- utrzymanie, po uprzedniej weryfikacji aktualnego stanu, form ochrony przyrody w województwie, w tym istniejących rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, obszarów Natura 2000, pomników przyrody,

- stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów,
  - wspieranie powiększania i powoływania nowych form ochrony przyrody w uzgodnieniu z samorządami lokalnymi, w szczególności koncepcji utworzenia parków narodowych: Mazurskiego i Puszczy Rominckiej;
- II.1.3. Opracowywanie i realizacja planów ochrony
- sukcesywne opracowywanie i realizacja planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000,
  - aktualizacja i realizacja planów ochrony rezerwatów, parków krajobrazowych i programów ochrony przyrody w nadleśnictwach,
  - wzmocnienie kadrowe i finansowe służby leśnej, służb ochrony przyrody, straży rybackiej i straży łowieckiej;
- II.1.4. Zapewnienie integralności przyrodniczej województwa
- wyznaczenie, utrzymanie i właściwe zagospodarowanie lądowych korytarzy ekologicznych, łączących obszary o charakterze węzłowym,
  - budowa przejść dla zwierząt na trasach komunikacyjnych,
  - zapewnienie ciągłości morfologicznej rzek, ze szczególnym uwzględnieniem tras migracji ryb,
  - zapewnienie ochrony i renaturalizacja zbiorowisk roślinnych towarzyszących ciekom wodnym, otaczających zbiorniki wodne i obszary podmokłe;
- II.1.5. Ochrona i restytucja elementów rodzimej przyrody
- opracowanie i wdrożenie programu eliminacji ekspansywnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla rodzimej przyrody,
  - wspieranie działań mających na celu restytucję zanikłych i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt,
  - opracowanie i wdrożenie programu ograniczania liczebności zwierząt zagrażających funkcjonowaniu biocenoz oraz racjonalnemu użytkowaniu zasobów przyrodniczych,
  - monitorowanie działań związanych z użytkowaniem organizmów modyfikowanych genetycznie oraz wspieranie badań naukowych w zakresie wpływu GMO na różnorodność biologiczną;
- II.1.6. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie rolniczym
- promocja i realizacja programów rolnośrodowiskowych, wdrażanie na obszarach cennych przyrodniczo proekologicznych form gospodarowania,
  - wspieranie gospodarowania na ekstensywnie użytkowanych łąkach i pastwiskach,
  - powstrzymywanie sukcesji i ograniczanie zalesień na obszarach nieleśnych o wysokiej wartości przyrodniczej,
  - zachowanie i odtwarzanie śródpolnych remiz, zadrzewień, zakrzaczeń i małych zbiorników wodnych,
  - utrzymanie i tworzenie różnych form zadrzewień nierozzerwalnie związanych z przestrzenią krajobrazu kulturowego;
- II.1.7. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie miejskim
- zachowanie, powiększanie i pielęgnacja terenów zielonych w miastach, jako obszarów rekreacji i ostoi przyrodniczych,
  - wprowadzanie do zieleni miejskiej nasadzeń rodzimych gatunków drzew i krzewów przy stopniowej eliminacji gatunków obcych;
- II.1.8. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe poprzez

- wieloaspektową analizę potencjalnych oddziaływań i określanie warunków lokalizacji nowych inwestycji, w tym wskazanie w planie zagospodarowania przestrzennego województwa obszarów wyłączonych z możliwości lokalizacji obiektów energetyki wiatrowej;
- II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej
- II.2.1. Aktualizacja planów urządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów;
- II.2.2. Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie Lasów Państwowych;
- II.2.3. Realizacja zadań wynikających z planów urządzania lasu, programów ochrony przyrody nadleśnictw oraz programów gospodarczo-ochronnych Leśnych Kompleksów Promocyjnych „Lasy Mazurskie” i „Lasy Olsztyńskie”;
- II.2.4. Aktualizacja programu zwiększania lesistości i kontynuacja zalesień, z uwzględnieniem potrzeb ochrony wartościowych siedlisk nieleśnych, kształtowania korytarzy ekologicznych i rekultywacji terenów zdegradowanych;
- II.2.5. Rozbudowa i modernizacja bazy szkółkarskiej oraz infrastruktury służącej ochronie lasów;
- II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody
- II.3.1. Ochrona przed deficytem wody
- realizacja projektów mających na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki,
  - utrzymanie i modernizacja systemów melioracyjnych, w tym urządzeń piętrzących wodę, umożliwiających sterowanie odpływem i zmniejszenie nierównomierności przepływu cieków
  - poprawa zdolności retencyjnych poprzez ochronę retencji naturalnej, budowę zbiorników retencyjnych raz instalowanie urządzeń regulujących odpływ wód,
  - utrzymanie i odnawianie urządzeń melioracji szczegółowych,
  - dążenie do maksymalizacji oszczędności zasobów wodnych przeznaczonych na cele przemysłowe i konsumpcyjne, propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody;
- II.3.2. Ochrona przed powodzią
- przygotowanie oceny ryzyka powodziowego, która wskazywała będzie obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi, dla których należało będzie do 2013 r. opracować mapy zagrożenia i mapy ryzyka powodziowego,
  - wyznaczenie obszarów zalewowych tam, gdzie nie zostały jeszcze wyznaczone,
  - aktualizacja planów ochrony przeciwpowodziowej,
  - utrzymanie, modernizacja, remonty i rozbudowa infrastruktury przeciwpowodziowej: kanałów, przepustów wałowych, stacji pomp i budowli piętrzących,
  - budowa i modernizacja dróg dojazdowych do obiektów osłony przeciwpowodziowej;
- II.3.3. Ochrona zasobów wód podziemnych
- opracowanie regionalnych dokumentacji hydrogeologicznych dla głównych zbiorników wód podziemnych bez izolacji, które takich dokumentacji nie posiadają,
  - identyfikacja i weryfikacja głównych obszarów zasilania wód podziemnych i odpowiednie ich zagospodarowanie,
  - ustanowienie obszarów ochrony słabo izolowanych zbiorników wód podziemnych i stref ochrony ujęć wód oraz ich właściwe użytkowanie,
  - likwidacja nieczynnych ujęć wody,
  - prowadzenie monitoringu wód podziemnych;

II.4. Ochrona powierzchni ziemi

- rozwój systemu monitoringu gleb,
- upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej oraz doskonalenie doradztwa rolniczego,
- przeciwdziałanie erozji gleb poprzez wprowadzanie trwałej pokrywy roślinnej oraz stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych,
- zapobieganie ruchom masowym ziemi i ich skutkom,
- budowa urządzeń ograniczających erozję wodną,
- przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogenne, w szczególności zapobieganie dewastacji gleb hydrogenicznych,
- zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, dla przywrócenia im funkcji przyrodniczej, rekreacyjnej lub rolniczej,
- waloryzacja terenów pod względem ich przydatności do produkcji zdrowej żywności,
- promocja rolnictwa ekologicznego i rolnictwa integrowanego,
- stosowanie urządzeń zabezpieczających glebę przed zanieczyszczeniem;

II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi

- racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych, z wykorzystaniem BAT,
- uzupełnienie rozpoznania zasobów kopalin w województwie,
- opracowanie dokumentacji hydrogeologicznych dla ważnych ujęć komunalnych oraz dla ujęć na obszarach podatnych na zanieczyszczenia z powierzchni terenu,
- budowa i modernizacja sieci wodociągowych oraz stacji uzdatniania wody,
- ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych,
- eliminacja nielegalnej eksploatacji kopaliny;

II.6. Ochrona klimatu

- wycofywanie z obrotu i stosowania substancji niszczących warstwę ozonową,
- promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii w celu zapewnienia wzrostu udziału OZE w bilansie energii pierwotnej,
- aktualizacja i realizacja wojewódzkiego programu ekoenergetycznego,
- zwiększanie efektywności energetycznej gospodarki i ograniczanie zapotrzebowania na energię,
- prowadzenie gospodarki leśnej w sposób zapewniający przyrost zasobności drzewostanów (kumulację dwutlenku węgla);

II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi

- nadzór nad sporządzaniem przez poszczególne gminy projektów założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe oraz opiniowanie tych planów przez samorząd województwa.

Priorytet III: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

Kierunki działań:

III.1. Ograniczanie środowiskowych zagrożeń zdrowia i życia

III.1.1. Koordynacja działań z zakresu monitoringu zagrożeń dla zdrowia mieszkańców poprzez:

- zbieranie i udostępnianie informacji na temat zagrożeń dla zdrowia społeczeństwa (zarówno nagłych, jak i długotrwałych),

- wykonywanie analiz ryzyka zdrowotnego dla procedur związanych z dopuszczaniem inwestycji do realizacji,
  - poprawę technicznego wyposażenia służb kontrolnych w nowoczesny sprzęt oraz sieci alarmowe,
  - wspieranie akcji edukacyjno-szkoleniowych dla służb zakładów przemysłowych i pracowników administracji publicznej w zakresie zapobiegania awariom oraz skażeniom środowiska;
- III.1.2. Prowadzenie rejestru zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii oraz potencjalnych sprawców awarii;
- III.1.3. Sporządzanie wojewódzkich i powiatowych planów zarządzania ryzykiem wystąpienia awarii;
- III.1.4. Doposażenie wyspecjalizowanych jednostek w sprzęt do wykrywania i lokalizacji awarii, likwidacji oraz analizy skutków tych awarii;
- III.1.5. Prowadzenie rejestru awarii EKOAWARIE, jako bazy danych do analizy doświadczeń z przebiegu zaistniałych awarii i akcji ratowniczych;
- III.1.6. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych.
- III.2. Poprawa jakości powietrza
- III.2.1. Redukcja emisji SO₂, NO_x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii poprzez:
- likwidację lokalnych kotłowni o dużej emisji i rozbudowę sieci ciepłowniczej,
  - zamianę kotłowni węglowych na obiekty niskoemisyjne,
  - instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych i budowę nowoczesnych sieci ciepłowniczych,
  - instalowanie i modernizacja urządzeń ochrony powietrza,
  - prowadzenie kontroli prawidłowości eksploatacji urządzeń energetycznych,
  - rozbudowę sieci gazowej (przesyłowej i rozdzielczej) województwa,
  - zmniejszanie zapotrzebowania na energię: stosowanie energooszczędnych technologii w gospodarce, dokonywanie termomodernizacji budynków, wprowadzanie nowoczesnych systemów grzewczych w domach jednorodzinnych, zmniejszanie strat energii w systemach przesyłowych (elektroenergetycznych i cieplnych);
- III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu poprzez:
- modernizację taboru samochodowego i promocję korzystania z publicznych środków transportu,
  - poprawę jakości dróg i organizacji ruchu kołowego;
- III.2.3. Opracowanie gminnych planów zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
- III.2.4. Opracowanie i wdrożenie programów ochrony powietrza dla stref, dla których nastąpiło przekroczenie standardów jakości powietrza;
- III.2.5. Prowadzenie monitoringu powietrza atmosferycznego;
- III.3. Poprawa jakości wód
- budowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnych,
  - osiągnięcie wymaganych prawem norm jakości ścieków oczyszczonych,
  - budowa systemów kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, w miejscowościach zwodociągowanych, położonych na obszarach zlewni pojeziernych, w zlewisku Zalewu Wiślanego oraz skupiskach zabudowy rekreacyjnej zlokalizowanej nad jeziorami,

- wyposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające oraz budowa systemów kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych,
- opracowanie i wdrożenie programu rekultywacji zanieczyszczonych zbiorników wodnych,
- uruchomienie działań zapisanych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz w programie wodnośrodowiskowym kraju,
- ograniczanie zanieczyszczenia powodowanego przez substancje niebezpieczne i priorytetowe pochodzące ze źródeł przemysłowych,
- wyposażenie zakładów sektora rolno-spożywczego w wysokosprawne oczyszczalnie ścieków,
- wyposażenie jak największej liczby gospodarstw rolnych w zbiorniki na gnojowicę i płyty obornikowe, stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej,
- utrzymywanie trwałej pokrywy roślinnej i ograniczanie zabudowy strefy brzegowej wód
- rozwój systemu monitoringu wód powierzchniowych;

III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami

Realizacja wojewódzkiego planu gospodarki odpadami, w tym m.in.:

- zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez rozwój czystych technologii, zmniejszenie materiałochłonności produkcji, zmniejszanie masy opakowań, wydłużenie okresów życia produktów itp.,
- zmniejszenie strumienia odpadów kierowanych na składowiska poprzez doskonalenie systemu preselekcji (objęcie wszystkich wytwórców odpadów komunalnych na terenie województwa systemem selektywnego odbioru odpadów), sortowania i odzysku odpadów komunalnych,
- zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska,
- wyeliminowanie praktyk niewłaściwej eksploatacji i rekultywacji składowisk odpadów, zamknięcie wszystkich składowisk, które nie spełniają standardów UE i ich rekultywacja,
- eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów,
- utrzymanie i rozwój sprawnego systemu zbierania wraków samochodów i demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji,
- zintensyfikowanie edukacji ekologicznej promującej zapobieganie powstawania odpadów, właściwe postępowanie z odpadami, prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie oraz wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.
- Realizacja *Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2011-2015 z perspektywą do roku 2020*

III.5. Ograniczanie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych

III.5.1. Prowadzenie monitoringu hałasu i pól elektromagnetycznych oraz dokonywanie oceny narażenia społeczeństwa na czynniki ponadnormatywne, w tym:

- aktualizowanie/opracowywanie map akustycznych Olsztyna i Elbląga,
- ocena stanu akustycznego dróg i linii kolejowych, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne,
- prowadzenie rejestru wojewódzkiego, zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu i pól

- elektromagnetycznych, z uwzględnieniem terenów mieszkaniowych i innych miejsc dostępnych dla ludności;
- III.5.2. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy Prawo ochrony środowiska, między innymi poprzez właściwe kształtowanie przestrzeni urbanistycznej;
- III.5.3. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu;
- III.5.4. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych przez np. tworzenie stref wolnych od transportu, ograniczenie szybkości ruchu, tworzenie pasów zadrzewień, budowę ekranów akustycznych;
- III.5.5. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego (budowa obwodnic, poprawa stanu nawierzchni ulic i dróg, zapewnienie płynności ruchu);
- III.5.6. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych, wymiana na urządzenia o mniejszej emisji hałasu;
- III.5.7. Propagowanie transportu intermodalnego (szynowo-drogowego);
- III.5.8. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo;
- III.5.9. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych;
- III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku:
- sprawowanie nadzoru nad obrotem i stosowaniem substancji chemicznych dopuszczonych na rynek, zgodnego z zasadami Rozporządzenia REACH i innym aktami normatywnymi,
  - nakładanie i egzekwowanie przez właściwe organy sankcji wobec posiadaczy PCB, którzy nie zapewnili usunięcia i unieszkodliwienia PCB i urządzeń, które je zawierają w obowiązującym terminie, tj. do dnia 31 grudnia 2010 r.,
  - kontynuacja programu usuwania azbestu,
  - prowadzenie szkoleń dotyczących odpowiedzialnego stosowania chemikaliów, ich obrotu, postępowania z odpadami,
  - propagowanie produktów z substancji ulegających biodegradacji (np. torby na zakupy i naczynia jednorazowego użytku).

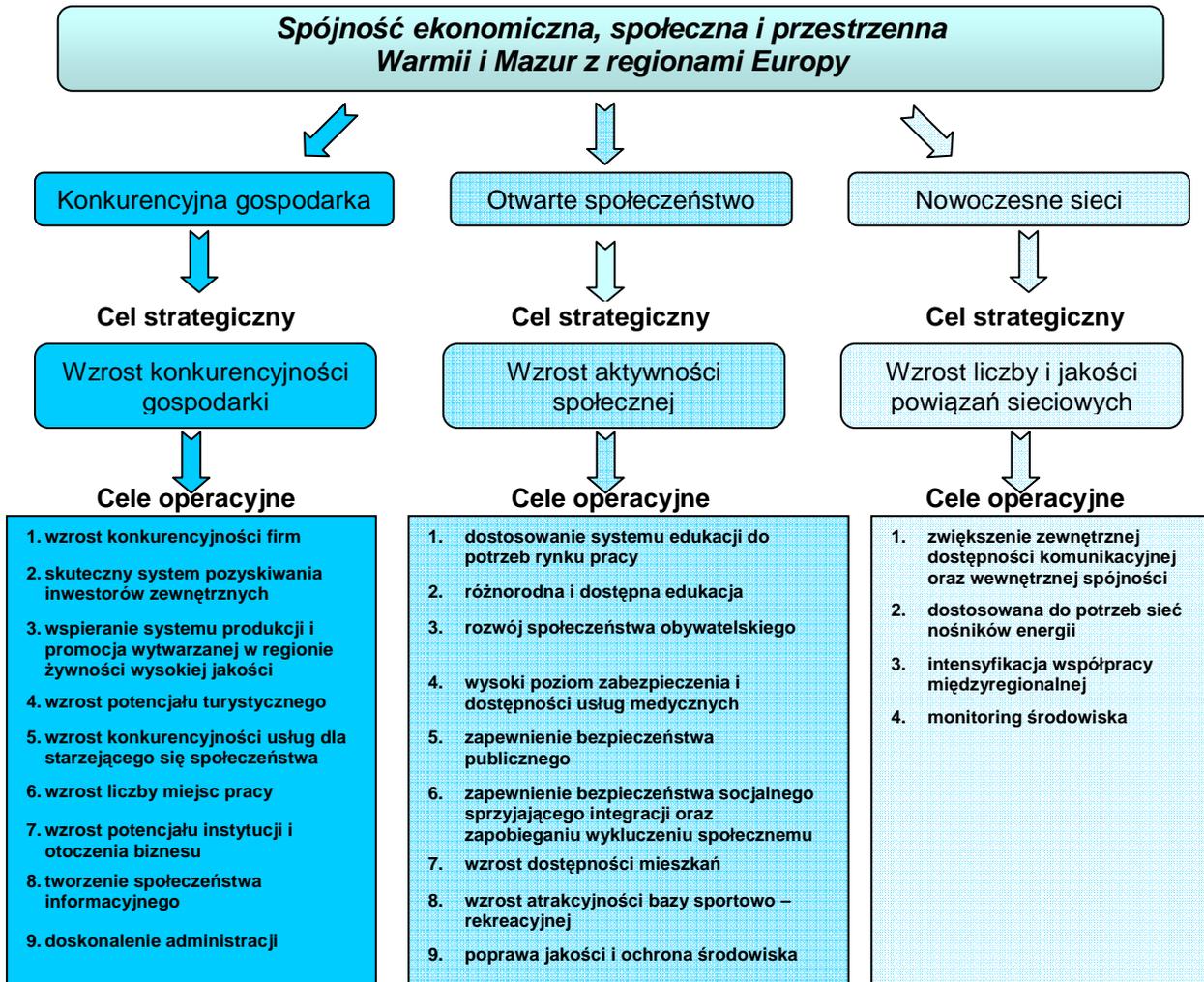
4.2.2.2 *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020*

„Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020” została przyjęta uchwałą nr. XXXIV/474/05 z dnia 31 sierpnia 2005 r. Celem głównym „Strategii ...” jest:

Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy.

Spójność ekonomiczna oznacza wzrost gospodarczy, spójność przestrzenna to włączenie się województwa do głównej sieci infrastruktury transportowej w Polsce oraz w transeuropejską sieć korytarzy transportowych, natomiast spójność społeczna oznacza: tworzenie miejsc pracy i poprawę warunków życia ludności.

W dokumencie wyróżniono trzy priorytety strategiczne: konkurencyjną gospodarkę, otwarte społeczeństwo i nowoczesne sieci. Logikę „Strategii...” przedstawia Rys. 15.

źródło: RPO Warmia i Mazury

Rys. 15. Cele i priorytety „Strategii rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020”.

4.2.3. Dokumenty szczebla powiatowego

W celu osiągnięcia spójności niniejszego programu z polityką powiatową, przy wytyczaniu celów oraz planowaniu zadań programu ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce uwzględniono następujące dokumenty szczebla powiatowego:

- „Program ochrony środowiska dla powiatu bartoszyckiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019” (projekt),
- „Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu bartoszyckiego”.

4.2.3.1 „Program ochrony środowiska dla powiatu bartoszyckiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019”

Nadrzędnym celem programu ochrony środowiska dla powiatu bartoszyckiego jest:

**SKUTECZNA OCHRONA ZASOBÓW I DOBRA JAKOŚĆ ŚRODOWISKA
W POWIECIE BARTOSZYCKIM**

W programie ochrony środowiska wyodrębniono trzy priorytety:

- I Działania systemowe.
- II Ochrona zasobów naturalnych
- III Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

Cele główne i szczegółowe oraz kierunki działań dla poszczególnych priorytetów uwzględnione w powiatowym programie ochrony środowiska przedstawiono poniżej:

Priorytet	Cel główny	Cele szczegółowe i kierunki działań		
Działania systemowe	I. Uwzględnianie zagadnień ochrony środowiska we wszystkich aspektach funkcjonowania społeczeństwa, administracji i gospodarki	Dokumenty strategiczne zgodne z zasadami ochrony środowiska I.1. Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych.		
		Efektywna współpraca między powiatami i gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska. I.2. Rozwój współpracy między powiatami i gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska.		
		Świadomi ekologicznie konsumenci, rynek przyjazny środowisku. I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego.		
		Dobrze rozwinięty system zarządzania środowiskowego I.4. Rozwój systemu ekozarządzania - stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego.		
		Aktywny udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska		
		Maksymalne ograniczenie szkód w środowisku I.6. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku		
		Planowanie przestrzenne zgodne z zasadami ochrony środowiska I.7. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego		
		Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa I.8. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa I.8.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa. I.8.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez samorządy i ich jednostki organizacyjne oraz ekologiczne organizacje pozarządowe. I.8.3. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców. I.8.4. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych i izb edukacyjnych.		
		Ochrona zasobów naturalnych	II. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych	Skuteczna ochrona przyrody w tym różnorodności biologicznej oraz krajobrazu II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu II.1.1. Rozwój form ochrony przyrody II.1.2. Zapewnienie integralności przyrodniczej regionu II.1.3. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie rolniczym II.1.4. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie miejskim II.1.5. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe.
				Ochrona i zrównoważony rozwój lasów II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej II.2.1. Okresowe rewizje planów zarządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk

		<p>przyrodniczych, flory, fauny i grzybów. II.2.2. Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie Lasów Państwowych. II.2.3. Realizacja zadań wynikających z planów urządzania lasu oraz programów ochrony przyrody nadleśnictw</p> <p>Ochrona zasobów wód II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody. II.3.1. Ochrona przed deficytem wody II.3.2. Ochrona przed powodzią II.3.3. Ochrona zasobów wód podziemnych</p> <p>Dobra jakość gleb II.4. Ochrona powierzchni ziemi.</p> <p>Ochrona zasobów geologicznych II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi</p> <p>Ochrona klimatu II.6. Działania związane z ochroną klimatu</p> <p>Racjonalne gospodarowanie zasobami energetycznymi II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi</p>
<p>Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego</p>	<p>III. Wysoka jakość wszystkich komponentów środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego</p>	<p>Bezpieczne, niezagrażające zdrowiu środowisko III.1. Ograniczanie środowiskowych zagrożeń dla zdrowia i życia. III.1.1. Koordynacja działań z zakresu monitoringu zagrożeń dla zdrowia mieszkańców III.1.2. Sporządzanie powiatowych planów zarządzania ryzykiem wystąpienia awarii. III.1.3. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych.</p> <p>Dobra jakość powietrza III.2. Poprawa jakości powietrza III.2.1. Redukcja emisji SO₂, NO_x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii. III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu. III.2.3. Opracowanie gminnych planów zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.</p> <p>Dobra jakość wód III.3. Poprawa jakości wód.</p> <p>Efektywna gospodarka odpadami III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami</p> <p>Utrzymanie niskiego oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych III.5. Ograniczenie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych III.5.1. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy <i>Prawo ochrony środowiska</i>. III.5.2. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu. III.5.3. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych. III.5.4. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego. III.5.5. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych. III.5.6. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo. III.5.7. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych.</p> <p>Ochrona przed szkodliwym oddziaływaniem substancji chemicznych III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku</p>

4.2.3.2 „Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu bartoszyckiego”

„Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu bartoszyckiego” została opracowana w 2000 r. Celem nadrzędnym strategii jest: „Rozwinięty powiat bartoszycki – ze swymi tradycjami,

bogactwem przyrody oraz zgodnym i zasobnym społeczeństwem lokalnym”. Spośród czterech celów głównych strategii, pierwszy jest powiązany z kategorią ładu ekologicznego: „Czysty ekologicznie powiat z zachowanymi walorami środowiska”. Cele szczegółowe w obrębie w/w celu głównego to:

1. Podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.
2. Likwidacja zagrożeń środowiska.
3. Powiększenie obszarów zieleni.

Wizja rozwoju powiatu w kategorii ładu ekologicznego (do 2015 r.) zawiera następujące elementy:

- zachowanie i rozwój lokalnych walorów środowiska,
- uregulowanie stosunków wodnych,
- zwiększenie lesistości poprzez zalesianie gleb nieprzydatnych i niewykorzystanych rolniczo,
- zapewnienie oczyszczania ścieków w każdej miejscowości,
- uporządkowanie gospodarki ściekowej,
- likwidacja dzikich wysypisk,
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

Cele „Programu ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce”, przedstawione w dalszych rozdziałach, w oczywisty sposób stanowią nawiązanie do celów wyznaczonych w „Strategii zrównoważonego rozwoju powiatu bartoszyckiego”. Ze względu na istotę programu ochrony środowiska, w niektórych przypadkach cele są bardziej szczegółowe, a w niektórych – zawężone. Jednak wizja rozwoju powiatu w zakresie ładu ekologicznego nadal pozostaje jednym z wyznaczników celów i zadań niniejszego programu.

4.3. Uwarunkowania wewnętrzne

4.3.1. Strategia Rozwoju Miasta Bartoszyce na lata 2009 - 2015

„Strategia Rozwoju Miasta Bartoszyce na lata 2009 - 2015” została opracowana w 2009 r. Misją miasta jest: „Poprawa warunków życia i kondycji ekonomicznej mieszkańców poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz potencjału turystycznego”.

Cele strategiczne i szczegółowe sformułowano następująco:

Strefa społeczna:

Cel strategiczny: Zwiększenie atrakcyjności miasta Bartoszyce jako miejsca zamieszkania.

Cele szczegółowe:

1. Tworzenie warunków dla środowiska kultury oraz wspieranie inicjatyw kulturalnych.
2. Wzbogacenie oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej.
3. Stworzenie warunków dla rozwoju sportu masowego i rekreacji
4. Tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu kulturalnego, sieci świetlic oraz imprez z udziałem artystów profesjonalnych w oparciu o Dom Kultury.

Strefa gospodarcza:

Cel strategiczny: Komplementarny rozwój gospodarki miasta.

Cele szczegółowe:

1. Tworzenie warunków dla rozwoju lokalnego handlu i usług – aktywizacja przedsiębiorczości.
2. Rozwój Warmińsko Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.
3. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej miasta.
4. Upowszechnianie Internetu i technologii informatycznych dla rozwoju gospodarczego.
5. Rozwijanie systemu promocji miasta.

Strefa przestrzenno-ekologiczna:

Cel strategiczny: Rozwój infrastruktury turystycznej, społecznej, kulturalnej i edukacyjnej.

Cele szczegółowe:

1. Wzrost potencjału turystycznego miasta Bartoszyce.
2. Rozwój infrastruktury sportowej, kulturalnej, edukacyjnej zwiększającej atrakcyjność zamieszkania oraz atrakcyjność inwestycyjną miasta Bartoszyce.
3. Rozwój turystyki transgranicznej w regionie transgranicznym Bartoszyce, Bagrationowska i Pionierska.
4. Kreowanie / propagowanie zdrowego stylu życia.
5. Poprawa infrastruktury technicznej miasta / Rewitalizacja kompleksowa zabudowy historycznej miasta.

Cele „Programu ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce”, przedstawione w dalszych rozdziałach, w oczywisty sposób stanowią nawiązanie do celów wyznaczonych w „Strategii Rozwoju Miasta Bartoszyce na lata 2009 - 2015”. Ze względu na istotę programu ochrony środowiska, w niektórych przypadkach cele są bardziej szczegółowe, a w niektórych – zawężone. Jednak wizja rozwoju miasta oraz cele strategiczne, szczególnie w strefie przestrzenno-ekologicznej nadal pozostają jednym z wyznaczników celów i zadań niniejszego programu.

4.4. Instrumenty finansowe

Finansowanie zadań ochrony środowiska może być realizowane przy użyciu następujących źródeł:

- środki własne miasta (w tym komercyjne kredyty z banków),
- środki własne przedsiębiorstw (w tym komercyjne kredyty z banków),
- środki Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (pożyczki i dotacje),
- preferencyjne kredyty instytucji finansujących zadania ochrony środowiska,
- kredyty pomostowe i na sfinansowanie tzw. wkładu własnego w przypadku projektów realizowanych w ramach środków unijnych,
- środki funduszy i programów Unii Europejskiej (Fundusze Strukturalne – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Fundusz Spójności, program Interreg III).

Najważniejsze, z punktu widzenia gminnego programu ochrony środowiska, są fundusze europejskie. Najważniejsze fundusze europejskie z punktu widzenia zadań ochrony środowiska to:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR),
- Fundusz Spójności (FS).

Środki funduszy europejskich są rozdysponowywane w ramach następujących programów operacyjnych.:

- Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury,
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Okres programowania dla w/w programów kończy się w 2013 r. Dla większości programów nie jest już przewidywane ogłaszanie nowych konkursów, zatem pozyskanie środków z europejskich funduszy będzie możliwe tylko po wystąpieniu ewentualnej nadwyżki środków z realizowanych projektów.

Korzystanie ze środków europejskich w następnych latach będzie możliwe po ogłoszeniu zasad finansowania na następny okres programowania (2014-2020).

4.5. Współpraca przygraniczna

Nawiązanie współpracy przygranicznej w zakresie projektów ochrony środowiska może mieć miejsce w oparciu o następujące podstawy:

- Stowarzyszenie Samorządów Przygranicznych „Łyna-Ława”,
- umowa o partnerstwie pomiędzy miastem Bartoszyce a miastem Bagrationowsk,
- umowa o partnerstwie pomiędzy miastem Bartoszyce a rejonem Pionierskij.

Umowy o współpracy obejmują w zasadzie wszelkie formy współpracy, również w zakresie przedsięwzięć ochrony środowiska.

Przedsięwzięcia związane z ochroną środowiska mogą być także realizowane w ramach euroregionów. Euroregiony to obszary transgraniczne, w ramach których prowadzona jest współpraca między jednostkami reprezentującymi regiony dwóch lub więcej państw (jednostki samorządu terytorialnego). Każdy z nich jest powoływany na podstawie prawa wewnętrznego danego państwa. Celem euroregionów jest rozwój współpracy gospodarczej, rozbudowa infrastruktury, ochrona środowiska, turystyka i działalność kulturalno-edukacyjna. Cały obszar powiatu bartoszyckiego wchodzi w skład Euroregionu „Bałtyk”. Działa on na obszarze: Danii, Szwecji, Łotwy, Litwy, Rosji i Polski. Wszystkie gminy z terenu powiatu bartoszyckiego są członkami Stowarzyszenia Gmin RP Euroregionu „Bałtyk”.

W ramach Euroregionu „Bałtyk” od 1998 r. są realizowane projekty, w których wspólnie uczestniczą członkowie z poszczególnych krajów należących do euroregionu. Środki finansowe, którymi dotychczas zarządzało Stowarzyszenie Gmin RP Euroregionu „Bałtyk” pochodziły z Funduszu Małych Projektów PHARE.

W 2005 r. opracowano długoterminową strategię rozwoju Euroregionu. Czwartym priorytetem przyjętej strategii jest wymiar społeczny oraz ochrona środowiska.

4.6. Dostęp do informacji i udział społeczeństwa

Prawo ochrony środowiska gwarantuje dostęp społeczeństwa do informacji o stanie środowiska. Szczegółowo sprawę dostępu do informacji reguluje ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst pierwotny Dz.U. z 2008 nr 199 poz. 1227, z późn.zm.).

Niniejszy program uwzględnia realizację zadań związanych z dostępem społeczeństwa do informacji o środowisku przede wszystkim poprzez zapewnienie udziału społeczeństwa w procedurze oceny oddziaływania na środowisko.

4.7. Struktura organizacyjna w zakresie realizacji programu ochrony środowiska

Większość z zaplanowanych działań będzie realizowana przez samorząd Miasta, najczęściej za pośrednictwem Urzędu Miasta lub jednostek organizacyjnych Miasta. W ramach realizacji niniejszego programu, powiat będzie pełnił rolę ciała doradczego i/lub koordynatora przy realizacji zaplanowanych działań.

Struktura organizacyjna realizacji programu została stworzona w oparciu o Urząd Miasta Bartoszyce. Spośród pracowników Urzędu została wyznaczona osoba, która pełni funkcję koordynatora d/s realizacji programu ochrony środowiska (Inspektor ds. Ochrony Środowiska – w ramach dotychczasowych obowiązków). Koordynator miejski wchodzi w skład powiatowego zespołu d/s realizacji programów ochrony środowiska.

Zespół odbywa regularne spotkania (nie rzadziej, niż raz na rok), na których omawia realizację poszczególnych zadań programu oraz sygnalizuje ewentualne problemy. Spotkania takie służą wymianie doświadczeń. W zależności od potrzeb, w zebraniach zespołu uczestniczą przedstawiciele instytucji odpowiedzialnych za realizację pozostałych zadań programu (Lasów Państwowych, ODR-ów, szkół, przedsiębiorców, rolników, organizacji pozarządowych, itd.).

Koordynator miejski czuwa nad prawidłową realizacją zadań realizowanych przez miasto lub jego jednostki organizacyjne oraz monitoruje realizację programu. Koordynator jest zobowiązany do:

- kontaktów z instytucjami szczebla powiatowego, regionalnego i krajowego podczas realizacji zadań koordynowanych przez te instytucje.
- kontaktów z osobami trzecimi, których współpraca będzie niezbędna przy realizacji programu (np. nauczyciele, firmy zewnętrzne realizujące prace zlecone przez miasto w ramach realizacji programu, itp.),
- uczestniczenia w spotkaniach zespołu d/s realizacji programów,

Kompetencje koordynatora w zakresie kontroli realizacji programu rozwinięto w rozdziale 7.1.

5. CELE PROGRAMU

5.1. Cel nadrzędny - dalekosiężny

Nadrzędny cel programu ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce wyznaczono w oparciu o diagnozę stanu środowiska na terenie miasta, z uwzględnieniem wszystkich planów i strategii wyższego szczebla oraz szczebla miejskiego.

Nadrzędnym celem programu ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce jest:

**SKUTECZNA OCHRONA ZASOBÓW I DOBRA JAKOŚĆ
ŚRODOWISKA W GMINIE MIEJSKIEJ BARTOSZYCE**

5.2. Cele główne, szczegółowe i kierunki działań

W programie ochrony środowiska wyodrębniono trzy priorytety:

- I Działania systemowe.
- II Ochrona zasobów naturalnych
- III Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.

Poniżej zaprezentowano cele główne i szczegółowe oraz kierunki działań dla poszczególnych priorytetów:

Priorytet	Cel główny	Cele szczegółowe i kierunki działań		
Działania systemowe	I. Uwzględnianie zagadnień ochrony środowiska we wszystkich aspektach funkcjonowania społeczeństwa, administracji i gospodarki	Dokumenty strategiczne zgodne z zasadami ochrony środowiska I.1. Uwzględnianie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych.		
		Efektywna współpraca między gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska. I.2. Rozwój współpracy między gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska.		
		Świadomi ekologicznie konsumenci, rynek przyjazny środowisku. I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego.		
		Dobrze rozwinięty system zarządzania środowiskowego I.4. Rozwój systemu ek zarządzenia - stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego.		
		Aktywny udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska		
		Maksymalne ograniczenie szkód w środowisku I.6. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku		
		Planowanie przestrzenne zgodne z zasadami ochrony środowiska I.7. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego		
		Wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa I.8. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa I.8.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa. I.8.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez jednostki organizacyjne samorządu oraz ekologiczne organizacje pozarządowe. I.8.3. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców. I.8.4. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych i izb edukacyjnych.		
		Ochrona zasobów naturalnych	II. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych	Skuteczna ochrona przyrody w tym różnorodności biologicznej oraz krajobrazu II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu II.1.1. Rozwój form ochrony przyrody II.1.2. Zapewnienie integralności przyrodniczej regionu II.1.3. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie miejskim II.1.4. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe.
				Ochrona i zrównoważony rozwój lasów II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej II.2.1. Okresowe rewizje planów urządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów. II.2.2. Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie Lasów Państwowych.

		<p>Ochrona zasobów wód II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody. II.3.1. Ochrona przed deficytem wody II.3.2. Ochrona przed powodzią II.3.3. Ochrona zasobów wód podziemnych</p> <p>Dobra jakość gleb II.4. Ochrona powierzchni ziemi.</p> <p>Ochrona zasobów geologicznych II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi</p> <p>Ochrona klimatu II.6. Działania związane z ochroną klimatu</p> <p>Racjonalne gospodarowanie zasobami energetycznymi II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi</p>
<p>Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego</p>	<p>III. Wysoka jakość wszystkich komponentów środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego</p>	<p>Bezpieczne, niezagrażające zdrowiu środowisko III.1. Ograniczanie środowiskowych zagrożeń dla zdrowia i życia. III.1.1. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych.</p> <p>Dobra jakość powietrza III.2. Poprawa jakości powietrza III.2.1. Redukcja emisji SO₂, NO_x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii. III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu. III.2.3. Opracowanie miejskiego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.</p> <p>Dobra jakość wód III.3. Poprawa jakości wód.</p> <p>Efektywna gospodarka odpadami III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami</p> <p>Utrzymanie niskiego oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych III.5. Ograniczenie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych III.5.1. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy <i>Prawo ochrony środowiska</i>. III.5.2. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu. III.5.3. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych. III.5.4. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego. III.5.5. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych. III.5.6. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo. III.5.7. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych.</p> <p>Ochrona przed szkodliwym oddziaływaniem substancji chemicznych III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku</p>

5.3. Zadania do realizacji

5.3.1. Priorytet: działania systemowe

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

1.1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- I.1.1. Opracowywanie prognoz oddziaływania na środowisko dla wszystkich dokumentów o charakterze strategicznym i zapewnienie udziału społeczeństwa w procesie OOŚ.
- I.1.2. Działania edukacyjne dotyczące udziału społeczeństwa w procedurze oceny oddziaływania na środowisko.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

1.2. Rozwój współpracy między gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska.

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- I.2.1. Uczestnictwo w inicjatywach związanych z międzygminną współpracą w zakresie zagadnień objętych Programem Ochrony Środowiska.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

1.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego.

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- I.3.1. Uwzględnianie zasad systemu „zielonych zamówień” w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego organizowanych przez wszystkie instytucje korzystające ze środków publicznych.
- I.3.2. Prowadzenie działań edukacyjnych kształtujących zrównoważone wzorce konsumpcji.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

1.4. Rozwój systemu ekozarządzania - stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego.

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- I.4.1. Działania edukacyjne dotyczące upowszechniania wśród społeczeństwa logo EMAS i normy ISO 14001, a także logo CP jako znaków jakości środowiskowej firmy będącej wytwórcą danego wyrobu lub świadczącej określoną usługę.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- I.5.1. Doskonalenie systemu udostępniania społeczeństwu informacji o środowisku i jego ochronie przez organy administracji samorządowej.
- I.5.2. Wspieranie rozwoju szkolnej edukacji w zakresie ochrony przyrody i środowiska.
- I.5.3. Zapewnienie udziału pozarządowych organizacji ekologicznych we wszystkich gremiach podejmujących decyzje dotyczące ochrony środowiska.
- I.5.4. Rozwój współpracy z mediami w zakresie upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

I.6. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- I.6.1. Uczestnictwo w szkoleniach na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

I.7. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- I.7.1. Uwzględnienie w studiach oraz planach zagospodarowania przestrzennego wymagań ochrony środowiska, gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej, w szczególności wynikających z opracowań ekofizjograficznych, prognoz oddziaływania na środowisko (wraz z poprawą jakości tych dokumentów).
- I.7.2. Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wyników monitoringu środowiska, w szczególności w zakresie walorów przyrodniczych, jakości powietrza i wód oraz zagrożenia hałasem.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

I.8. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

Podkierunek: I.8.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

- I.8.1.1. Podejmowanie akcji i działań na rzecz aktywnej ochrony środowiska w powiecie oraz upowszechnianie informacji o jego walorach przyrodniczych i kulturowych.
- I.8.1.2. Prowadzenie zajęć terenowych, „zielonych lekcji”, wykładów, prelekcji, prezentacji multimedialnych, pokazów filmów dla różnych grup odbiorców.
- I.8.1.3. Organizowanie konkursów, wystaw, akcji, kampanii i festynów ekologicznych.
- I.8.1.4. Popularyzacja wiedzy o środowisku i jego ochronie przez media, publikacje i Internet.
- I.8.1.5. Propagowanie sprzyjających ochronie środowiska zachowań konsumenckich.
- I.8.1.6. Promocja proekologicznych form gospodarowania, eko- i agroturystyki, zdrowej żywności i zdrowego trybu życia.

Podkierunek: I.8.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez jednostki organizacyjne samorządu oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.

- I.8.2.1. Wspieranie merytoryczne i finansowe działalności edukacyjnej prowadzonej jednostki organizacyjne samorządu oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.

Podkierunek: I.8.3. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.

- I.8.3.1. Prowadzenie lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.

Podkierunek: I.8.4. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych i izb edukacyjnych.

- I.8.4.1. Budowa infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, izb edukacyjnych.

5.3.2. Priorytet: ochrona zasobów naturalnych

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

Podkierunek: II.1.1. Rozwój form ochrony przyrody

- II.1.1.1. Utrzymanie form ochrony przyrody w mieście, w tym istniejących obszarów chronionego krajobrazu, pomników przyrody, ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów.
- II.1.1.2. Powiększanie i powoływanie nowych form ochrony przyrody

Podkierunek: II.1.2. Zapewnienie integralności przyrodniczej regionu

- II.1.2.1. Wyznaczenie, utrzymanie i właściwe zagospodarowanie lądowych korytarzy ekologicznych, łączących obszary o charakterze węzłowym.

- II.1.2.2. Budowa przejść dla zwierząt na trasach komunikacyjnych.
- II.1.2.3. Zapewnienie ciągłości morfologicznej rzek, ze szczególnym uwzględnieniem tras migracji ryb.
- II.1.2.4. Zapewnienie ochrony i renaturalizacja zbiorowisk roślinnych towarzyszących ciekom wodnym, otaczających zbiorniki wodne i obszary podmokłe.

Podkierunek: II.1.3. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie miejskim

- II.1.3.1. Zachowanie, powiększanie i pielęgnacja terenów zielonych na obszarze zurbanizowanym, jako obszarów rekreacji i ostoje przyrodniczych.
- II.1.3.2. Wprowadzanie do zieleni miejskiej nasadzeń rodzimych gatunków drzew i krzewów przy stopniowej eliminacji gatunków obcych.

Podkierunek: II.1.4. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe.

- II.1.4.1. Przeprowadzanie wieloaspektowej analizy potencjalnych oddziaływań i określanie warunków lokalizacji nowych inwestycji.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

Podkierunek: II.2.1. Okresowe rewizje planów urządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów.

- II.2.1.1. Przeprowadzanie rewizji planów urządzania lasów.

Podkierunek: II.2.2. Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie Lasów Państwowych.

- II.2.2.1. Przeprowadzanie uzupełniania i aktualizacji planów urządzania lasów niebędących w zarządzie LP.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

Podkierunek: II.3.1. Ochrona przed deficytem wody.

- II.3.1.1. Realizacja projektów mających na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki.
- II.3.1.2. Utrzymanie i modernizacja systemów melioracyjnych, w tym urządzeń piętrzących wodę, umożliwiających sterowanie odpływem i zmniejszenie nierównomierności przepływu cieków.

- II.3.1.3. Poprawa zdolności retencyjnych poprzez ochronę retencji naturalnej, budowę zbiorników retencyjnych raz instalowanie urządzeń regulujących odpływ wód.
- II.3.1.4. Utrzymanie i odnawianie urządzeń melioracji szczegółowych.
- II.3.1.5. Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody.

Podkierunek: II.3.2. Ochrona zasobów wód podziemnych.

- II.3.2.1. Ustanowienie obszarów ochrony słabo izolowanych zbiorników wód podziemnych i stref ochrony ujęć wód oraz ich właściwe użytkowanie.
- II.3.2.2. Likwidacja nieczynnych ujęć wody.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

II.4. Ochrona powierzchni ziemi

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- II.4.1. Przeciwdziałanie erozji gleb poprzez wprowadzanie trwałej pokrywy roślinnej oraz stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych.
- II.4.2. Zapobieganie ruchom masowym ziemi i ich skutkom.
- II.4.3. Budowa urządzeń ograniczających erozję wodną.
- II.4.4. Przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogenne, w szczególności zapobieganie dewastacji gleb hydrogenicznych.
- II.4.5. Stosowanie urządzeń zabezpieczających glebę przed zanieczyszczeniem.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- II.5.1. Racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych, z wykorzystaniem BAT.
- II.5.2. Budowa i modernizacja sieci wodociągowych oraz stacji uzdatniania wody.
- II.5.3. Ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych.
- II.5.4. Eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

II.6. Działania związane z ochroną klimatu

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- II.6.1. Wycofywanie z obrotu i stosowania substancji niszczących warstwę ozonową.
- II.6.2. Promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii w celu zapewnienia wzrostu udziału OZE w bilansie energii pierwotnej.
- II.6.3. Zwiększanie efektywności energetycznej gospodarki i ograniczanie zapotrzebowania na energię.
- II.6.4. Prowadzenie gospodarki leśnej w sposób zapewniający przyrost zasobności drzewostanów (kumulację dwutlenku węgla).

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- II.7.1. Aktualizacja projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

5.3.3. Priorytet: poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

III.1. Ograniczanie środowiskowych zagrożeń dla zdrowia i życia

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

Podkierunek: III.1.1. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych.

- III.1.1.1. Monitorowanie i analiza stanu i jakości zaopatrzenia ludności w wodę do picia oraz inicjowanie działań naprawczych.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

III.2. Poprawa jakości powietrza

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

Podkierunek: III.2.1. Redukcja emisji SO₂, NO_x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii.

- III.2.1.1. Likwidacja lokalnych kotłowni o dużej emisji i rozbudowa sieci ciepłowniczej.
- III.2.1.2. Zamiana kotłowni węglowych na obiekty niskoemisyjne.
- III.2.1.3. Instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych i budowa nowoczesnych sieci ciepłowniczych.
- III.2.1.4. Instalowanie i modernizacja urządzeń ochrony powietrza.
- III.2.1.5. Rozbudowa sieci gazowej (przesyłowej i rozdzielczej).
- III.2.1.6. Zmniejszanie zapotrzebowania na energię: stosowanie energooszczędnych technologii w gospodarce, dokonywanie termomodernizacji budynków, wprowadzanie nowoczesnych systemów grzewczych w domach jednorodzinnych, zmniejszanie strat energii w systemach przesyłowych (elektroenergetycznych i ciepłych).

Podkierunek: III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu.

- III.2.2.1. Modernizacja taboru samochodowego i promocja korzystania z publicznych środków transportu.
- III.2.2.2. Poprawa jakości dróg i organizacji ruchu kołowego.

Podkierunek: III.2.3. Opracowanie miejskiego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

III.2.3.1. Przyjęcie miejskiego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

III.3. Poprawa jakości wód

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- III.3.1. Modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnych.
- III.3.2. Osiąganie wymaganych prawem norm jakości ścieków oczyszczonych.
- III.3.3. Wyposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające oraz budowa systemów kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych.
- III.3.4. Uruchomienie działań zapisanych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz w programie wodnośrodowiskowym kraju.
- III.3.5. Utrzymywanie trwałej pokrywy roślinnej i ograniczanie zabudowy strefy brzegowej wód.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- III.4.1. Zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez rozwój czystych technologii, zmniejszenie materiałochłonności produkcji, zmniejszanie masy opakowań, wydłużenie okresów życia produktów itp.
- III.4.2. Zmniejszenie strumienia odpadów kierowanych na składowiska poprzez doskonalenie systemu preselekcji (objęcie wszystkich wytwórców odpadów komunalnych na terenie gminy systemem selektywnego odbioru odpadów), sortowania i odzysku odpadów komunalnych.
- III.4.3. Zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska.
- III.4.4. Rekultywacja składowisk odpadów.
- III.4.5. Eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów.
- III.4.6. Utrzymanie i rozwój sprawnego systemu zbierania wraków samochodów i demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.
- III.4.7. Prowadzenie edukacji ekologicznej promującej zapobieganie powstawania odpadów, właściwe postępowanie z odpadami, prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie.
- III.4.8. Wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie odbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

III.5. Ograniczenie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

Podkierunek: III.5.1. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy Prawo ochrony środowiska.

- III.5.1.1. Właściwe kształtowanie przestrzeni urbanistycznej w dokumentach planistycznych.

Podkierunek: III.5.2. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu.

- III.5.2.1. Realizacja projektów technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu.

Podkierunek: III.5.3. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych.

- III.5.3.1. Tworzenie stref wolnych od transportu.
- III.5.3.2. Ograniczenie prędkości ruchu.
- III.5.3.3. Tworzenie pasów zadrzewień.
- III.5.3.4. Budowa ekranów akustycznych.

Podkierunek: III.5.4. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego.

- III.5.4.1. Budowa obwodnic.
- III.5.4.2. Poprawa stanu nawierzchni ulic i dróg.
- III.5.4.3. Zapewnienie płynności ruchu.

Podkierunek: III.5.5. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych.

- III.5.5.1. Instalowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych.
- III.5.5.2. Wymiana na urządzenia o mniejszej emisji hałasu.

Podkierunek: III.5.6. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach cennych przyrodniczo.

- III.5.6.1. Rozpoznanie i wprowadzenie ograniczeń emisji hałasu na obszarach cennych przyrodniczo.

Podkierunek: III.5.7. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych.

- III.5.7.1. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych.

KIERUNEK DZIAŁAŃ:

III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku

Zadania do realizacji w latach 2012-2015:

- III.6.1. Kontynuacja realizacji programu usuwania azbestu.
- III.6.2. Działania edukacyjne dotyczące odpowiedzialnego stosowania chemikaliów i postępowania z ich odpadami oraz propagowanie stosowania produktów z substancji ulegających biodegradacji.

6. HARMONOGRAM REALIZACJI I NAKŁADY

6.1. Harmonogram realizacji

Na podstawie celów oraz kierunków działań opisanych w poprzednim rozdziale, wyznaczono szczegółowe zadania programu ochrony środowiska dla gminy miejskiej Bartoszyce, które będą realizowane w latach 2012-2015.

Tabela 28 przedstawia zestawienie zadań programu ochrony środowiska wraz z harmonogramem realizacji.

Tabela 28 Zadania programu ochrony środowiska dla gminy miejskiej Bartoszyce

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji			
			2012	2013	2014	2015
PRIORYTET: DZIAŁANIA SYSTEMOWE						
I.1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych.	I.1.1. Opracowywanie prognoz oddziaływania na środowisko dla wszystkich dokumentów o charakterze strategicznym i zapewnienie udziału społeczeństwa w procesie OOS.	Samorząd miejski	■	■	■	■
	I.1.2. Działania edukacyjne dotyczące udziału społeczeństwa w procedurze oceny oddziaływania na środowisko.	Samorząd miejski, organizacje pozarządowe	■	■	■	■
I.2. Rozwój współpracy między powiatami i gminami dla realizacji celów Programu Ochrony Środowiska.	I.2.1. Uczestnictwo w inicjatywach związanych z międzygminną współpracą w zakresie zagadnień objętych Programem Ochrony Środowiska.	Samorząd miejski	■	■	■	■
I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego.	I.3.1. Uwzględnianie zasad systemu „zielonych zamówień” w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego organizowanych przez wszystkie instytucje korzystające ze środków publicznych.	Samorząd miejski	■	■	■	■
	I.3.2. Prowadzenie działań edukacyjnych kształtujących zrównoważone wzorce konsumpcji.	Samorząd miejski i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■
I.4. Rozwój systemu ekozarządzania - stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego.	I.4.1. Działania edukacyjne dotyczące upowszechniania wśród społeczeństwa logo EMAS i normy ISO 14001, a także logo CP jako znaków jakości środowiskowej firmy będącej wytwórcą danego wyrobu lub świadczącej określoną usługę.	Samorząd miejski i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■
I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska	I.5.1. Doskonalenie systemu udostępniania społeczeństwu informacji o środowisku i jego ochronie przez organy administracji samorządowej.	Samorząd miejski	■	■	■	■
	I.5.2. Wspieranie rozwoju szkolnej edukacji w zakresie ochrony przyrody i środowiska.	Samorząd miejski	■	■	■	■
	I.5.3. Zapewnienie udziału pozarządowych organizacji ekologicznych we wszystkich gremiach podejmujących decyzje dotyczące ochrony środowiska.	Samorząd miejski	■	■	■	■
	I.5.4. Rozwój współpracy z mediami w zakresie upowszechniania informacji o środowisku i jego ochronie.	Samorząd miejski	■	■	■	■

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji			
			2012	2013	2014	2015
I.6. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku	I.6.1. Uczestnictwo w szkoleniach na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku.	Samorząd miejski	■	■	■	■
I.7. Uwzględnianie aspektów ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego	I.7.1. Uwzględnienie w studiach oraz planach zagospodarowania przestrzennego wymagań ochrony środowiska, gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej, w szczególności wynikających z opracowań ekofizjograficznych, prognoz oddziaływania na środowisko (wraz z poprawą jakości tych dokumentów).	Samorząd miejski	■	■	■	■
	I.7.2. Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego wyników monitoringu środowiska, w szczególności w zakresie walorów przyrodniczych, jakości powietrza i wód oraz zagrożenia hałasem.	Samorząd miejski	■	■	■	■
I.8. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa	Podkierunek: I.8.1. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.					
	I.8.1.1. Podejmowanie akcji i działań na rzecz aktywnej ochrony środowiska w mieście oraz upowszechnianie informacji o jego walorach przyrodniczych i kulturowych.	Samorząd miejski i jego jednostki, organizacje pozarządowe				
	I.8.1.2. Prowadzenie zajęć terenowych, „zielonych lekcji”, wykładów, prelekcji, prezentacji multimedialnych, pokazów filmów dla różnych grup odbiorców.					
	I.8.1.3. Organizowanie konkursów, wystaw, akcji, kampanii i festynów ekologicznych.		■	■	■	■
	I.8.1.4. Popularyzacja wiedzy o środowisku i jego ochronie przez media, publikacje i Internet.					
	I.8.1.5. Propagowanie sprzyjających ochronie środowiska zachowań konsumenckich.					
	I.8.1.6. Promocja proekologicznych form gospodarowania, eko- i agroturystyki, zdrowej żywności i zdrowego trybu życia.					
	Podkierunek: I.8.2. Wspieranie działalności edukacyjnej prowadzonej przez samorządy i ich jednostki organizacyjne oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.					
	I.8.2.1. Wspieranie merytoryczne i finansowe działalności edukacyjnej prowadzonej przez jednostki organizacyjne samorządu oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.	Samorząd miejski	■	■	■	■
	Podkierunek: I.8.3. Opracowanie i realizacja lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.					
	I.8.3.1. Prowadzenie lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.	Samorząd miejski i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■
Podkierunek: I.8.4. Rozwój infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych i izb edukacyjnych.						
I.8.4.1. Budowa infrastruktury terenowej służącej poznawaniu przyrody: ścieżek edukacyjnych, tras rowerowych, izb edukacyjnych.	Samorząd miejski, nadleśnictwa LP	■	■	■	■	
PRIORYTET: OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH						
II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu	Podkierunek: II.1.1. Rozwój form ochrony przyrody					
	II.1.1.1. Utrzymanie form ochrony przyrody w mieście, w tym istniejących obszarów chronionego krajobrazu, pomników przyrody, ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów.	Samorząd miejski, nadleśnictwa LP, RDOŚ	■	■	■	■
II.1.1.2. Powiększanie i powoływanie nowych form ochrony przyrody.						

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji			
			2012	2013	2014	2015
	Podkierunek: II.1.1. Zapewnienie integralności przyrodniczej regionu					
	II.1.2.1. Wyznaczenie, utrzymanie i właściwe zagospodarowanie lądowych korytarzy ekologicznych, łączących obszary o charakterze węzłowym.	Samorząd miejski, nadleśnictwa LP, RDOŚ, zarządy dróg, GDDKiA, właściciele i użytkownicy gruntów, ZMiUW, RZGW				
	II.1.2.2. Budowa przejść dla zwierząt na trasach komunikacyjnych.					
	II.1.2.3. Zapewnienie ciągłości morfologicznej rzek, ze szczególnym uwzględnieniem tras migracji ryb.		■	■	■	■
	II.1.2.4. Zapewnienie ochrony i renaturalizacja zbiorników roślinnych towarzyszących ciekom wodnym, otaczających zbiorniki wodne i obszary podmokłe.					
	Podkierunek: II.1.3. Ochrona różnorodności przyrodniczej w krajobrazie zurbanizowanym					
	II.1.3.1. Zachowanie, powiększanie i pielęgnacja terenów zielonych na obszarach zurbanizowanych, jako obszarów rekreacji i ostoi przyrodniczych.	Samorząd miejski i jego jednostki	■	■	■	■
	II.1.3.2. Wprowadzanie do zieleni miejskiej nasadzeń rodzimych gatunków drzew i krzewów przy stopniowej eliminacji gatunków obcych.	Samorząd miejski i jego jednostki	■	■	■	■
	Podkierunek: II.1.4. Ograniczanie negatywnego wpływu rozwoju energetyki wiatrowej na przyrodę, mieszkańców, krajobraz przyrodniczy i kulturowy oraz obiekty zabytkowe.					
	II.1.4.1. Przeprowadzanie wieloaspektowej analizy potencjalnych oddziaływań i określanie warunków lokalizacji nowych inwestycji.	Samorząd miejski	■	■	■	■
II.2. Rozwijanie trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej	Podkierunek: II.2.1. Okresowe rewizje planów urządzania lasów, w celu zapewnienia racjonalnego użytkowania zasobów leśnych, kształtowania właściwej struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, z zachowaniem bogactwa biologicznego siedlisk przyrodniczych, flory, fauny i grzybów.					
	II.2.1.1. Przeprowadzanie rewizji planów urządzania lasów.	RDLP, właściciele gruntów, samorząd	■	■	■	■
	Podkierunek: II.2.2. Uzupełnianie i aktualizacja planów urządzania lasów niebędących w zarządzie Lasów Państwowych.					
	II.2.2.1. Przeprowadzanie uzupełniania i aktualizacji planów urządzania lasów niebędących w zarządzie LP.	właściciele gruntów	■	■	■	■
II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi	Podkierunek: II.3.1. Ochrona przed deficytem wody.					
	II.3.1.1. Realizacja projektów mających na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych na potrzeby ludności i gospodarki.	RZGW, ZMiUW, samorząd miejski i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■
	II.3.1.2. Utrzymanie i modernizacja systemów melioracyjnych, w tym urządzeń piętrzących wodę, umożliwiających sterowanie odpływem i zmniejszenie nierównomierności przepływu cieków.	RZGW, ZMiUW, samorząd miejski, właściciele gruntów	■	■	■	■
	II.3.1.3. Poprawa zdolności retencyjnych poprzez ochronę retencji naturalnej, budowę zbiorników retencyjnych raz instalowanie urządzeń regulujących odpływ wód.	RZGW, ZMiUW, samorząd miejski i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■
	II.3.1.4. Utrzymanie i odnawianie urządzeń melioracji szczegółowych.	RZGW, ZMiUW, samorząd miejski, właściciele gruntów	■	■	■	■
	II.3.1.5. Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody.	Samorząd miejski i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji			
			2012	2013	2014	2015
	Podkierunek: II.3.2. Ochrona zasobów wód podziemnych.					
	II.3.2.1. Ustanowienie obszarów ochrony słabo izolowanych zbiorników wód podziemnych i stref ochrony ujęć wód oraz ich właściwe użytkowanie.	PSH, RZGW, właściciele ujęć, samorząd, WIOŚ	■	■	■	■
	II.3.2.2. Likwidacja nieczynnych ujęć wody.		■	■	■	■
II.4. Ochrona powierzchni ziemi	II.4.1. Przeciwdziałanie erozji gleb poprzez wprowadzanie trwałej pokrywy roślinnej oraz stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych.	ARiMR, organizacje pozarządowe, właściciele gospodarstw rolnych, właściciele i użytkownicy gruntów, starosta powiatu bartoszyckiego,				
	II.4.2. Zapobieganie ruchom masowym ziemi i ich skutkom.					
	II.4.3. Budowa urządzeń ograniczających erozję wodną.		■	■	■	■
	II.4.4. Przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogenne, w szczególności zapobieganie dewastacji gleb hydrogenicznym.					
	II.4.5. Stosowanie urządzeń zabezpieczających glebę przed zanieczyszczeniem.					
II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi	II.5.1. Racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych, z wykorzystaniem BAT.	Samorząd miejski i jego jednostki, samorząd powiatowy, Państwowy Instytut Geologiczny				
	II.5.2. Budowa i modernizacja sieci wodociągowej oraz stacji uzdatniania wody.		■	■	■	■
	II.5.3. Ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych.					
	II.5.4. Eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalni.					
II.6. Działania związane z ochroną klimatu	II.6.1. Wycofywanie z obrotu i stosowania substancji niszczących warstwę ozonową.	Organizacje handlowe, właściciele urządzeń z substancjami	■	■	■	■
	II.6.2. Promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii w celu zapewnienia wzrostu udziału OZE w bilansie energii pierwotnej.	Samorząd miejski i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■
	II.6.3. Zwiększanie efektywności energetycznej gospodarki i ograniczanie zapotrzebowania na energię.	Właściciele podmiotów gospodarczych, samorząd miejski i jego jednostki	■	■	■	■
	II.6.4. Prowadzenie gospodarki leśnej w sposób zapewniający przyrost zasobności drzewostanów (kumulację dwutlenku węgla).	Samorząd miejski	■	■	■	■
II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi	II.7.1. Aktualizacja projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.	Samorząd miejski	■	■		
PRIORYTET: POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO						
III.1. Ograniczanie środowiskowych zagrożeń dla zdrowia i życia	Podkierunek: III.1.1. Analizowanie sytuacji dotyczącej stanu zaopatrzenia ludności w wodę do picia o dobrej jakości oraz, w miarę potrzeb, inicjowanie działań naprawczych.					
	III.1.1.1. Monitorowanie i analiza stanu i jakości zaopatrzenia ludności w wodę do picia oraz inicjowanie działań naprawczych.	PSSE w Bartoszycach, WIOŚ, samorząd miejski	■	■	■	■
III.2. Poprawa jakości powietrza	Podkierunek: III.2.1. Redukcja emisji SO ₂ , NO _x i pyłu drobnego z procesów wytwarzania energii.					
	III.2.1.1. Likwidacja lokalnych kotłowni o dużej emisji i rozbudowa sieci ciepłowniczej.	Samorząd miejski i jego jednostki organizacyjne, właściciele i użytkownicy budynków, podmioty gospodarcze, Polskie Sieci Energetyczne, odbiorcy energii, PGNiG	■	■	■	■
	III.2.1.2. Zamiana kotłowni węglowych na obiekty niskoemisyjne.					
	III.2.1.3. Instalowanie wysokosprawnych urządzeń ciepłowniczych i budowę nowoczesnych sieci ciepłowniczych.					

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji			
			2012	2013	2014	2015
	III.2.1.4. Instalowanie i modernizacja urządzeń ochrony powietrza.					
	III.2.1.5. Rozbudowa sieci gazowej (przesyłowej i rozdzielczej).					
	III.2.1.6. Zmniejszanie zapotrzebowania na energię: stosowanie energooszczędnych technologii w gospodarce, dokonywanie termomodernizacji budynków, wprowadzanie nowoczesnych systemów grzewczych w domach jednorodzinnych, zmniejszanie strat energii w systemach przesyłowych (elektroenergetycznych i ciepłych).					
	Podkierunek: III.2.2. Ograniczenie emisji ze środków transportu.					
	III.2.2.1. Modernizacja taboru samochodowego i promocja korzystania z publicznych środków transportu.	samorząd miejski, PKS, zarządy dróg, GDDKiA, Policja	■	■	■	■
	III.2.2.2. Poprawa jakości dróg i organizacji ruchu kołowego.					
	Podkierunek: III.2.3. Opracowanie miejskiego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.					
III.2.3.1. Przyjęcie miejskiego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	Samorząd miejski	■	■			
III.3. Poprawa jakości wód	III.3.1. Modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnych.	Samorząd miejski i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■
	III.3.2. Osiąganie wymaganych prawem norm jakości ścieków oczyszczonych.	Samorząd miejski i jego jednostki organizacyjne	■	■	■	■
	III.3.3. Wyposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające oraz budowa systemów kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych.	Samorząd miejski i jego jednostki organizacyjne, samorząd powiatowy, zarządy dróg, GDDKiA	■	■	■	■
	III.3.4. Uruchomienie działań zapisanych w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz w programie wodnośrodowiskowym kraju.	KZGW, RZGW, WIOŚ, IMGW,	■	■	■	■
	III.3.5. Utrzymywanie trwałej pokrywy roślinnej i ograniczanie zabudowy strefy brzegowej wód.	Właściciele gruntów	■	■	■	■
III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami	III.4.1. Zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez rozwój czystych technologii, zmniejszenie materiałochłonności produkcji, zmniejszanie masy opakowań, wydłużenie okresów życia produktów itp.	Samorząd miejski, podmioty działające w gospodarce odpadami, organizacje pozarządowe, WIOŚ	■	■	■	■
	III.4.2. Zmniejszenie strumienia odpadów kierowanych na składowiska poprzez doskonalenie systemu preselekcji (objęcie wszystkich wytwórców odpadów komunalnych na terenie gminy systemem selektywnego odbioru odpadów), sortowania i odzysku odpadów komunalnych.					
	III.4.3. Zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska.					
	III.4.4. Rekultywacja składowisk odpadów.					
	III.4.5. Eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów.					
	III.4.6. Utrzymanie i rozwój sprawnego systemu zbierania wraków samochodów i demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.					

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty realizujące	Harmonogram realizacji			
			2012	2013	2014	2015
	III.4.7. Prowadzenie edukacji ekologicznej promującej zapobieganie powstawania odpadów, właściwe postępowanie z odpadami, prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie.					
	III.4.8. Wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie odbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.					
III.5. Ograniczenie oddziaływania hałasu i pól elektromagnetycznych	Podkierunek: III.5.1. Uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony przed hałasem, stosownie do wymogów ustawy Prawo ochrony środowiska.					
	III.5.1.1. Właściwe kształtowanie przestrzeni urbanistycznej w dokumentach planistycznych.	Samorząd miejski	■	■	■	■
	Podkierunek: III.5.2. Opracowanie programów ochrony przed hałasem na terenach, gdzie przekracza on wartość dopuszczalną i realizacja przedsięwzięć technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu.					
	III.5.2.1. Realizacja projektów technicznych i organizacyjnych dla zmniejszenia poziomu hałasu.	Samorząd miejski	■	■	■	■
	Podkierunek: III.5.3. Ograniczanie hałasu, zwłaszcza w osiedlach mieszkaniowych.		■	■	■	■
	III.5.3.1. Tworzenie stref wolnych od transportu.	samorząd miejski, zarządy dróg, GDDKiA,				
	III.5.3.2. Ograniczenie prędkości ruchu.		■	■	■	■
	III.5.3.3. Tworzenie pasów zadrzewień.					
	III.5.3.4. Budowa ekranów akustycznych.					
	Podkierunek: III.5.4. Wprowadzenie koniecznych zmian w inżynierii ruchu drogowego.					
	III.5.4.1. Budowa obwodnic.	samorząd powiatowy, samorząd miejski, zarządy dróg, GDDKiA,	■	■	■	■
	III.5.4.2. Poprawa stanu nawierzchni ulic i dróg.					
	III.5.4.3. Zapewnienie płynności ruchu.					
	Podkierunek: III.5.5. Stosowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych.					
	III.5.5.1. Instalowanie zabezpieczeń przed nadmiernym hałasem od urządzeń, maszyn, linii technologicznych.	Właściciele urządzeń, samorząd miejski	■	■	■	■
	III.5.5.2. Wymiana na urządzenia o mniejszej emisji hałasu.					
	Podkierunek: III.5.6. Wprowadzanie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo.					
	III.5.6.1. Rozpoznanie i wprowadzenie ograniczeń emisji hałasu na obszarach i akwenach cennych przyrodniczo.	Samorząd miejski	■	■	■	■
	Podkierunek: III.5.7. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych.					
	III.5.7.1. Budowa tras rowerowych na terenach zurbanizowanych.	Samorząd miejski, zarządy dróg	■	■	■	■
III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku	III.6.1. Kontynuacja realizacji programu usuwania azbestu.	Samorząd miejski, władający wyrobami z azbestu	■	■	■	■
	III.6.2. Działania edukacyjne dotyczące odpowiedzialnego stosowania chemikaliów i postępowania z ich odpadami oraz propagowanie stosowania produktów z substancji ulegających biodegradacji.	Samorząd miejski i jego jednostki, organizacje pozarządowe	■	■	■	■

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

6.2. Nakłady

Oszacowanie wysokości nakładów na realizację programu ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce w większości przypadków było możliwe jedynie dla zadań, które będą realizowane przez samorząd lub jego jednostki organizacyjne.

Tabela 29 przedstawia koszty realizacji zadań **z wyłączeniem zadań, dla których w chwili obecnej nie jest możliwe oszacowanie nakładów**). Koszty zostały ustalone na podstawie aktualnego budżetu miasta, Lokalnego Programu Rewitalizacji, Wieloletniego Planu Inwestycyjnego, planów inwestycyjnych spółek handlowych należących do miasta, historycznych danych dotyczących nakładów ponoszonych na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska oraz założeń własnych. W nakłady włączono możliwe do ustalenia koszty zadań, które będą realizowane przez Wspólnoty Mieszkaniowe i Spółdzielnie Mieszkaniowe.

Część zadań realizowanych przez samorząd będzie wykonywana przez pracowników Urzędu Miasta w ramach normalnych obowiązków służbowych, koszty te pominięto w szacunkach.

Możliwe do ustalenia koszty realizacji programu w latach 2012-2015 wyniosą ponad 10,5 mln PLN.

Tabela 29 Nakłady na realizację programu ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty ponoszące nakłady	Nakłady 2012-2015
Priorytet: działania systemowe			
I.1. Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w dokumentach strategicznych.	I.1.1. Opracowywanie prognoz oddziaływania na środowisko dla wszystkich dokumentów o charakterze strategicznym i zapewnienie udziału społeczeństwa w procesie OOS.	Samorząd miejski	10 000,00
	I.1.2. Działania edukacyjne dotyczące udziału społeczeństwa w procedurze oceny oddziaływania na środowisko.	Samorząd miejski	400,00
I.3. Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska, rozwój proekologicznej produkcji towarów oraz świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego.	I.3.2. Prowadzenie działań edukacyjnych kształtujących zrównoważone wzorce konsumpcji.	Samorząd miejski i jego jednostki	400,00
I.4. Rozwój systemu Ekozarządzania - stymulowanie przystępowania przedsiębiorstw i instytucji do systemów zarządzania środowiskowego.	I.4.1. Działania edukacyjne dotyczące upowszechniania wśród społeczeństwa logo EMAS i normy ISO 14001, a także logo CP jako znaków jakości środowiskowej firmy będącej wytwórcą danego wyrobu lub świadczącej określoną usługę	Samorząd miejski i jego jednostki	400,00
I.5. Wzrost udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony	I.5.2. Wspieranie rozwoju szkolnej edukacji w zakresie ochrony przyrody i środowiska.	Samorząd miejski	400,00

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty ponoszące nakłady	Nakłady 2012-2015
środowiska			
I.6. Wzrost odpowiedzialności za szkody w środowisku	I.6.1. Uczestnictwo w szkoleniach na temat odpowiedzialności sprawcy za szkody w środowisku.	Samorząd miejski	500,00
I.8. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa	I.8.2.1. Wspieranie merytoryczne i finansowe działalności edukacyjnej prowadzonej przez jednostki organizacyjne samorządu oraz ekologiczne organizacje pozarządowe.	Samorząd miejski i jego jednostki	1 000,00
	I.8.3.1. Prowadzenie lokalnych programów edukacyjnych uwzględniających specyfikę środowiska, lokalną tożsamość i tradycję kulturową, dla różnych grup odbiorców.		
Priorytet: Ochrona zasobów naturalnych			
II.1. Ochrona przyrody i krajobrazu	II.1.3.1. Zachowanie, powiększanie i pielęgnacja terenów zielonych na obszarach zurbanizowanych, jako obszarów rekreacji i ostoji przyrodniczych.	Samorząd miejski i jego jednostki	2 400 000,00
	II.1.3.2. Wprowadzanie do zieleni miejskiej nasadzeń rodzimych gatunków drzew i krzewów przy stopniowej eliminacji gatunków obcych.		
II.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi	II.3.1.5. Propagowanie zachowań sprzyjających oszczędzaniu wody.	Samorząd miejski i jego jednostki	400,00
II.5. Właściwe gospodarowanie zasobami geologicznymi	II.5.3. Budowa i modernizacja sieci wodociągowych oraz stacji uzdatniania wody.	Samorząd miejski i jego jednostki	120 000,00
II.6. Działania związane z ochroną klimatu	II.6.2. Promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii w celu zapewnienia wzrostu udziału OZE w bilansie energii pierwotnej.	Samorząd miejski i jego jednostki	400,00
II.7. Doskonalenie gospodarowania zasobami energetycznymi	II.7.1. Sporządzenie projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.	Samorząd miejski	2 000,00
Priorytet: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego			
III.2. Poprawa jakości powietrza	III.2.1.6. Zmniejszanie zapotrzebowania na energię: stosowanie energooszczędnych technologii w gospodarce, dokonywanie termomodernizacji budynków, wprowadzanie nowoczesnych systemów grzewczych w domach jednorodzinnych, zmniejszanie strat energii w systemach przesyłowych (elektroenergetycznych i ciepłych).	Samorząd miejski i jego jednostki organizacyjne, właściciele i użytkownicy budynków, podmioty gospodarcze	4 813 140,00
	III.2.3.1. Przyjęcie miejskiego planu zaopatrzenia w ciepło, z uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	Samorząd miejski	8 000,00
III.3. Poprawa jakości wód	III.3.1. Modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnych.	Samorząd miejski i jego jednostki	650 000,00
	III.3.3. Wyposażenie istniejących sieci kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające oraz budowa systemów kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych.	Samorząd miejski i jego jednostki organizacyjne, samorząd powiatowy, zarządy dróg, GDDKiA	

Kierunki działań	Zadanie	Podmioty ponoszące nakłady	Nakłady 2012-2015
III.4. Doskonalenie gospodarki odpadami	III.4.1.Zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez rozwój czystych technologii, zmniejszenie materiałochłonności produkcji, zmniejszanie masy opakowań, wydłużenie okresów życia produktów itp.	Samorząd miejski, podmioty działające w gospodarce odpadami, organizacje pozarządowe, WIOŚ	2 300 000,00
	III.4.2.Zmniejszenie strumienia odpadów kierowanych na składowiska poprzez doskonalenie systemu preselekcji (objęcie wszystkich wytwórców odpadów komunalnych na terenie powiatu systemem selektywnego odbioru odpadów), sortowania i odzysku odpadów komunalnych.		
	III.4.4.Rekultywacja składowisk odpadów.		
	III.4.5.Eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów.		
	III.4.7.Prowadzenie edukacji ekologicznej promującej zapobieganie powstawania odpadów, właściwe postępowanie z odpadami, prowadzenie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej w tym zakresie.		
III.6. Ograniczanie zagrożeń ze strony substancji chemicznych w środowisku	III.6.1.Kontynuacja realizacji programu usuwania azbestu.	Samorząd miejski, władający wyrobami z azbestu	206 550,00
	III.6.2.Działania edukacyjne dotyczące odpowiedzialnego stosowania chemikaliów i postępowania z ich odpadami oraz propagowanie stosowania produktów z substancji ulegających biodegradacji.	Samorząd miejski i jego jednostki,	400,00
Razem			10 513 990

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

7. KONTROLA REALIZACJI PROGRAMU

7.1. Procedury kontroli

Zgodnie z wymogiem art. 18 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska, Burmistrz będzie co 2 lata dokonywać oceny realizacji programu i przygotowywać raporty z wykonania programu. Raporty te będą przedstawione Radzie Miasta.

Ocena realizacji programu będzie zawierać:

- kontrolę zgodności wykonania zadań wyszczególnionych w niniejszym programie z harmonogramem realizacji programu na lata 2012-2015;
- ocenę realizacji celów i działań określonych w programie opartą na wskaźnikach realizacji programu.

Jednak, aby w pełni zabezpieczyć zgodną z planem realizację zadań, miejski koordynator d/s realizacji programu będzie dokonywał okresowej kontroli realizacji. Koordynator będzie gromadził informacje dotyczące poszczególnych zadań realizowanych przez samorząd i jego jednostki organizacyjne. Dane będą pochodzić m.in. z następujących źródeł: wydziałów Urzędu Miasta Bartoszyce, jednostek organizacyjnych miasta i spółek. Informacje będą w szczególności dotyczyły wydatkowanych środków i/lub efektów zrealizowanych działań. Ponadto, koordynator będzie gromadził informacje od pozostałych instytucji, odpowiedzialnych za wdrażanie zadań programu. Uzyskane informacje będą przez miejskiego koordynatora zapisywane w formie krótkich raportów. Koordynator będzie porównywał zebrane informacje z założeniami niniejszego programu oraz ze wskaźnikami realizacji programu.

W razie znaczących opóźnień w realizacji programu, miejski koordynator będzie informował o tym fakcie oraz o przyczynach opóźnień Burmistrza, a ten – w miarę możliwości – podejmie stosowne działania.

Ocena realizacji programu zostanie sporządzona na podstawie informacji zgromadzonych przez koordynatora miejskiego.

7.2. Wskaźniki realizacji programu

Tabela 30 przedstawia wskaźniki realizacji celów programu, wraz z terminami ich osiągnięcia.

Tabela 30 Wskaźniki realizacji programu ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce

Cele	Wskaźniki	Jednostka miary	Planowana wartość wskaźnika na koniec okresu	Źródło informacji o wskaźnikach
PRIORYTET I: Działania systemowe				
Uwzględnianie zagadnień ochrony środowiska we wszystkich aspektach funkcjonowania społeczeństwa, administracji i gospodarki	Liczba dokumentów poddanych strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko	szt.	≥1	Urząd Miasta
	Liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych w latach 2012-2015	szt.	≥4	Urząd Miasta
PRIORYTET II: Zapewnienie ochrony i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych				
Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych	Liczba nasadzeń drzew (poza lasami) w okresie 2012-2015	szt.	≥1000	GUS
	Obszary chronionego krajobrazu	ha	≥41,4	GUS
	Lesistość	% pow. gminy	≥5,3	GUS
	Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 odbiorcę	m ³ /rok	≤32,6	GUS
	Roczna liczba przekroczeń standardów sanitarnych wody wodociągowej	szt.	≤1	PSSE
PRIORYTET III: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego				
Wysoka jakość wszystkich komponentów środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego	Liczba zrealizowanych projektów dotyczących OZE	szt.	≥1	Urząd Miasta
	Ludność korzystająca z sieci gazowej	% ogółu ludności	≥92,4%	GUS
	Stężenie zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych w oczyszczalniach komunalnych	mg/l pow. 15 000 RLM	BZT ₅ – 15 ChZT – 125 zawiesina – 35 azot ogólny – 15 fosfor ogólny – 2	Eksploatator oczyszczalni ścieków
	Ludność korzystająca z kanalizacji	% ogółu ludności	≥91,1%	GUS
	Ilość zebranych odpadów komunalnych	tys. Mg/rok	≥7,1	GUS
	Liczba budynków mieszkalnych objęta zbiórką odpadów komunalnych	szt.	≥1640	GUS
	Brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych	% liczby punktów pomiarowych	100%	WIOŚ, PMŚ

opracowanie: Biuro Doradcze EkoINFRA

7.3. Procedury weryfikacji programu

Zgodnie z art. 17 ust. 1 i art. 14 ust. 2 prawa ochrony środowiska gminne programy ochrony środowiska powinny być sporządzane na 4 lata z uwzględnieniem perspektywy na kolejne 4 lata. Tak więc najpóźniej w 2015 roku zostaną podjęte prace nad aktualizacją „Programu ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce” na lata 2016-2019 z uwzględnieniem perspektywy do 2023 r.

Aktualizacja będzie uwzględniać wyniki ocen realizacji programu, zawarte w raporcie przygotowanym przez Burmistrza.

Niezależnie od obligatoryjnej aktualizacji, „Program ochrony środowiska dla Miasta Bartoszyce” będzie mógł być weryfikowany w miarę uściślenia i zwiększania zakresu dostępnych danych. Weryfikacji w pierwszym rzędzie mogą zostać poddane aktualne wskaźniki realizacji zadań programu.

Konieczność weryfikacji programu będzie zgłaszana Burmistrzowi przez miejskiego koordynatora d/s realizacji programu. Zweryfikowana wersja programu zostanie poddana takiej samej procedurze uchwalania, jak wersja niniejsza.